HRDINOVÉ BEZ SLÁVY

Jack Schaefer

Jack Schaefer

Hrdinové bez slávy

Nakladatelství
Toužimský & Moravec

© Jack Schaefer, 1965

© Translation
Oldřich Vidlák, 2003

© Illustrations
Gustav Krum, 2003

ISBN 80-7264-059-3

Předmluva

KDYŽ JSEM BYL JAKO CHLAPEC v San Diegu, bydleli jsme vedle Stuarta Lakea, životopisce Wyatta Earpa, takže již odmala mi byly důvěrné známé velkolepé činy tohoto hrdinného šerifa z pohraničí, nemilosrdného pronásledovatele zákonů nedbajících a těžko zvladatelných „kovbojů", kteří byli kletbou městečka Tombstone. Vnímal jsem to jako dítě své generace, se zvláštním zájmem o svého někdejšího souseda. O mnoho let později, když jsem se procházel na pláži v Del Mar jako spisovatel, který si lámal hlavu, o čem má napříště psát, potkal jsem staršího člověka, štíhlého, s nohama do O, bez boků a s pevným malým bříškem – klasickou kovbojskou postavu – který, jak se zdálo, se zabýval podobnou činností. Ukázalo se, že to je Walt Coburn, autor škvárových kovbojek a vydavatel časopisu *Walt Coburn Western*, do jehož každého čísla přispíval úvodní povídkou. Při našem setkání se právě pokoušel vyrovnat se skutečností, že nakladatel projevil přání, aby v jeho příštích románech bylo více sexu nebo aspoň lásky. Sám byl bývalý kovboj, který vyrostl na ranči v nějakém zapadlém kraji ve Wyomingu.

Když jsem se zmínil o Stuartu Lakeovi a Wyattu Earpovi, začal se vyjadřovat velice nevázaně po způsobu obhroublých kovbojů. Nabídli mu totiž, aby napsal Earpův životopis, což oprávněně odmítl. Earp byl přece zatracenej proklatej vrah! Tento opačný pohled na legendárního Earpa mě zaujal a tak jsem si udělal výlet do Tombstone, kde jsem objevil utajovanou literaturu, která byla zaměřená proti Earpovi a stranila kovbojům. Byl to úplný opak „skutečností", jaké jsem znal z Lakeova životopisu. Tato dvojznačnost u Earpa, který byl pokládán za hrdinu i za zločince, mě chytla u srdce, jak se to spisovatelům stává a já jsem na to téma napsal svůj první westernový román.

Klasický americký western je *Viržiňan* od Owena Wistera, jehož osnova vychází, jak podle Louise L'Amoura to u westernu musí být, z románu sira Waltera Scotta *Ivanhoe*". *Viržiňan* se zabývá válkou v Johnsonově okrese ve Wyomingu v devadesátých letech 19. století, podobně jako skoro polovina westernových románů a filmů, které se

od jeho vydání objevily, až po *„Nebeskou bránu“* Michaela Ciminoa, kterou westernové filmové příběhy téměř končily.

Bernard DeVoto řekl o *Viržiňanovi,* že jeho hrdina byl ve střetnutí velkých dobytkářů proti malým na nesprávné straně. Viržiňan byl pistolník najatý velkými dobytkářskými společnostmi. Ničema Trampas byl malý dobytkář, kterého jeho nepřátelé nazývali zlodějem dobytka. Je to stejné, jako když si rebelové proti vládě říkají pro vylepšení své firmy „bojovníci za svobodu“.

Shone Jacka Schaefera tuto nesrovnalost napravil. Darebáky jsou zde dobytkářští magnáti a jejich najatí pistolníci, hrdiny jsou v této srážce feudalismu s demokracií prostí lidé, místní usedlíci. Schaeferův Viržiňan se stává zastáncem malých farmářů, nebo když to vezmeme z druhé strany, Shane musí zabít obludného Viržiňana, který je najatým vrahem velkostatkářů.

V nedávno poskytnutém rozhovoru Schaefer říká, že si teď myslí, že Shane byl na nesprávné straně. „Protože co vlastně dělal? Pomáhal tomu, co já považuji za plíživou smrtící morovou ránu – moderní civilizaci. Byl na straně toho, co lidé nazývají pokrokem…“

„Dnes bych nemohl postavit Shanea na stranu starousedlíků, protože oni to byli, kdo ničili Západ. Ovšem nemohl bych ho postavit ani na stranu velkých rančerů, protože ti nebyli o nic lepší. Kdybych to měl dnes před sebou, vůbec bych tu knihu nenapsal.“ Ze svých knih dává přednost románu *Kaňon,* příběhu indiána z kmene Čejenů, který se odehrává před příchodem bílých mužů. Ačkoliv Schaefer žije na Západě, o němž se domnívá, že jej ničí ti, kteří se starají o jeho rozvoj, vytvořil v *Shaneovi* jeden z nejtrvalejších mýtů westernové literatury. Román vyšel ve více než pěti milionech výtisků a filmové zpracování je pokládáno za klasický western.

Je výhodou přetrvávajících mýtů a klasických westernů, že čtenář může jasně rozlišit dobré chlapy od špatných, ale z historického hlediska nabývají ti špatní proslulosti a dobří chlapi se pomalu ztrácejí ve svých dlouhých stínech. Tato kniha, *Hrdinové bez slávy,* a kniha *Hrdinové Divokého západu,* která na ni navazuje, oslavuje ty dobré chlapy, zatlačené do pozadí, muže, kteří vytvářeli ten pravý Západ, ve kterém Earpové, Billy Kidové a Sundance Kidové, Clay Allisonové a Butch Cassidyové prožívali ve starostech své krátké životy. Osudy lidí v této knize bývají méně vzrušující, jsou zasvěcené spíše dobrým věcem než surovým střetnutím a Schaeferovým umem nádherně ožívají.

Jeho *Monte Walsh* se dá považovat buď za román nebo za soubor krátkých povídek, v nichž vystupuje řada stejných postav. *Hrdinové bez slávy* byli napsáni stejným způsobem. Tyto portréty lidí ze starého Západu, lidí, kteří jej vytvářeli svou tvrdou, humanitární a neoslavovanou prací, jsou větší a významnější než souhrn částí zobrazujících samotný starý Západ.

OBSAH

Úvod
13

JAMES CAPEN ADAMS
1807-1860
Bývalý švec z Massachusetts překročil vysokou Sierru a nebál se velkých grizzlyů, kteří v ní žili
23

GEORGE AUGUSTUS FREDERICK RUXTON
1821-1848
Mladý anglický světoběžník, který jel 2000 mil po Královské cestě, aby našel americké horaly
44

JOHN A. THOMPSON
1827-1876
Žádný déšť, sníh, plískanice ani noční tma neodradily tohoto listonoše ze Sierry od cesty, pro kterou se jednou rozhodl
63

JOHN PHILLIPS
1832(?) –1883
Dokázal to, o čem dříve jeden mrtvý jen vychloubačně mluvil a projel bez váhání přímo územím nepřátelských Siouxů
93

WASH-A-KIE
1798-1900
Šošonský bojovník a politik, který vydobyl svému lidu místo ve světě bílého muže
110

JOHN SIMPSON CHISUM
1824-1884
Nepřekonatelný dobytkářský král, který v údolí řeky Pecos učinil z kovbojů legendu
134

Úvod

KULT BANDITŮ ZE STARÝCH ČASŮ Západu vzkvétá jako zelený vavřín. Jakási vrozená zvrácenost ve mnoha jinak laskavých lidských bytostech budí jejich chorobný zájem o psance, zrádce a zabijáky – zvláště když odporný vzhled takových pochybných osob je vylepšen velkými klobouky a výbavou koltů a vinčestrovek všeho druhu a jejich stejně odporné příběhy se odehrávají na pozadí velkých širých dálav. Potom přichází pocit provinění a studu za zájem o takové hlouposti a ohavnosti, který vyúsťuje často ve snahu ty darebáky přikrášlit.

Tito oslavovatelé, kteří na zločince sentimentálně vzpomínali a připisovali jim osobní kouzlo, působili nejvíce v posledních desetiletích devatenáctého a v prvních desetiletích dvacátého století. Ti drzejší a okázalejší mezi nimi zamořovali policejní tiskovinu *Police Gazette* a šestákové romány. Někteří vydávali tuto literaturu ve zdánlivě důvěryhodné formě jako *vázané* knihy. Polepili bandity pozlátkem tak účinně, že celé generace bývalých školáků, kteří schovávali *zakázané* čtivo za zeměpisným atlasem, s láskou uchovávají v paměti představy o těchto zlosynech, jež mají se skutečností asi tolik společného jako má sněhová koule s několika kapkami vody, které zbydou po jejím roztání. Jejich následovníci jsou stále mezi námi a stále publikují. Již nejsou ale tak výkonní.

V dnešní době je více těch, kteří ono pozlátko strhávají. Jsou to věcní vážní badatelé, kteří vydávají věcná vážná díla, zabývající se zajímavou tezí, že bandité byli možná opravdu zlí a že je lidé přeceňovali. Bylo popsáno mnoho papíru, aby se prokázalo, že ten či onen bandita nezabil zrovna tolik lidí (dokonce včetně indiánů a Mexičanů), jak tvrdí oslavovatelé a že zločinci nebyli tak zdvořilí a stateční, jak je líčí sentimentální vypravěči. Ve skutečnosti byli většinou spíše omezení a hloupí, často opilci, přiživující se na ostatní společnosti, která o nejevila zájem pouze z toho důvodu, že je provázelo násilí a střelný prach.

Jedná se nepochybně o prospěšnou reakci. Je to ovšem stále příklad uznání banditů, jenom prozatím v opačném smyslu. Počet spisovatelů a čtenářů věnujících pozornost banditům z jednoho či druhého hlediska a množství výzkumů a publikací na ně

vyplýtvaných je přímo alarmující. Knihy o Západě, převážně založené na faktech, v posledních letech rychle přibývají. Tituly a náměty, které se nejčastěji vyskytují a znovu se opakují, se týkají banditů. Jen jeden malý příklad. Asi před deseti lety tiskárna jedné význačné státní univerzity začala vydávat Knižnici západního pohraničí, v níž se v novém vydání objevila celá řada knížek s tématikou z tohoto území, které vydavatelé považovali za hodné zachování a vytištění. První čtyři, celý program produkce na prvé dva roky, byly knihy pojednávající o banditech. Od té doby se v seznamu pozdějších dodatků objevilo toto téma porůznu vícekráte. Kult vzkvétá bez zábran utěšeně dále.

Nadšený obdivovatel, který v životě bandity objeví nějakou novou podrobnost, se chová jako kdyby našel nuget čistého zlata a okamžitě s tím běží do novin. Jedna taková podrobnost opravňuje k napsání článku. Dvě nebo tři vydají na celou knihu. Kam až to může takto dojít, dosvědčují tři současné knihy, které byste mohli někdy najít na policích v knihkupectví ležet vedle sebe. První se celá zabývá bibliografií velkého počtu publikací o jediném banditovi, o Billym Kidovi. Druhá zastupuje skupinu těch, kteří staví věci do správného světla a metodicky a s vědeckou přesností boří mýty a témže Billovi. Ta třetí je sbírkou soudobých zlehčujících názorů, smyšlené pojednání, v němž se líčí, jakou ušlechtilou bytostí se křivozubý Billy mohl stát, kdyby ho Pat Garett nezastřelil a on by mohl žít dál pod jiným jménem a rozvíjet ty hlavní milé a světlé rysy své povahy v nových oblastech.

Stěžovat si na to není nic platné. V této době, kdy je společnost bohatá a chce trávit své volno jiným způsobem, lidé potřebují činnost, která by zahnala nudu a naplnila jejich volný čas. Někdo luští křížovky, jiný se věnuje domácímu kutilství a další sbírá známky.

Ten kdo se zajímá o bandity, hloubá nad starými novinami a papíry a pokouší se zjistit, jestli ten či onen pistolník nebo bankovní lupič byl levák nebo pravák, zda měl na bradě nebo na nose mateřské znaménko, jestli při odvážném dlouhém souboji muže proti muži stáj v jistém okamžiku tady nebo tamhle a skutečně střílel tak či onak, nebo jestli to provedl zezadu brokovnicí do zad, ukrytý někde za zdí nebo za sudem na dešťovou vodu. Je to lepší než hrát bridž nebo koukat na televizi. Jediná potíž je v tom, že to je úplná hloupost.

Je to hloupé, protože banditů ze starého Západu, kteří provozovali svou činnost dosti dlouho a zúčastnili se dostatečného počtu akcí,

aby k vytvoření své pověsti poskytli zajímavou látku a patřičné podbarvení, bylo tak málo a byli z tolika různých koutů země, že jejich oslavovatelé i věcní kronikáři musejí stále znovu zpracovávat již dávno vyčpělý materiál. Přitom zároveň navozují nevyvážený pohled na dobu a místa o nichž pojednávají. Je to hloupé, poněvadž takové psaní a čtení o banditech se brzy stává jednotvárné, je trvale omezené v nových námětech a stále se opakuje. Bankovní loupeže, loupežná přepadení, krádeže koní, souboje pistolníků, útěky – občas nějaké pověšení. A co dál? Prostě totéž ve větších dávkách. Neustále se opakující dějové modely se liší jen v jednotlivostech.

Ještě hloupějším se to stává, když se odhalí něco, před čím obdivovatelé banditů uhýbají, a ti co strhávají falešné pozlátko pro přemíru práce, to opomenou sledovat. Bandité totiž nebyli jen srabi, amatéři, často packalové v mnoha věcech, pro které údajně budili zájem, ale byli předstiženi počtem a o celou třídu i dovedností v zacházení s pistolí, v odvaze a smělosti, vytrvalosti, ve statečných činech, v kouzlu osobnosti, v pevném charakteru, v napínavosti a rozmanitosti dobrodružných příběhů.

Předstiženi o celou třídu. Dobrými chlapy.

Ne dobráky, kteří bohužel bývají těžkopádní. Dobrými chlapy jako protikladem banditů. Nezávislými jedinci, kteří dokázali přerušit svůj zaběhlý způsob života tak rozhodně, jak to činili bandité a dokázali to mnohem rozmanitějšími a obdivuhodnějšími cestami. Muži, kteří zanechali po sobě památku po hrdinských činech, nebo se pokoušeli něco význačného vykonat a navíc nepřipravili přitom jiné lidi o peníze a o život a nepotřebovali pochybnou pověst psanců k tomu, aby se na ně vzpomínalo. Muži, kteří nestáli vždycky nezbytně na straně zákona, protože zákon na starém Západě býval často pěkně zmatený, ale řídili se svým čistým svědomím a v náležité míře uznávali práva svých spoluobčanů. Hodnověrné kroniky na Západě jsou plné takových lidí.

Škoda mluvit. Průměrný propocený a zablešený honák krav, ženoucí stádo k železniční stanici nebo na severní pastviny, musel mít v sobě více přirozené odvahy při nikdy nekončícím cejchování, a čelit překážkám, nebezpečí i smrti častěji a statečněji než nějaký známý psanec. Činil tak den co den bez velké okázalosti a považoval to za součást své práce. Pokud se dá o banditech říci něco dobrého, tak snad jen to, že někteří z nich byli zkušení honáci – než se vydali na špatnou cestu.

Jen se podívejte důkladněji na to velkolepé stěhování, na otvírání Západu, najeden z největších přesunů lidí v jejich dějinách. Do nové krajiny přicházeli noví lidé a střetávali se s novými okolnostmi a s domorodým obyvatelstvem. Každý byl jiný a rozsah jejich činností byl obrovský a rozmanité byly prostředky, kterými si za nepříznivých existenčních podmínek vybojovávali smysl svého života – a bandité se vytratili, skoro je nebylo vidět. Vyskytlo se jen několik ojedinělých místních menších případů výtržnictví, které si v novinách zasloužily nanejvýš krátkou poznámku drobným písmem pod čarou jako bezvýznamné události.

Poctiví lidé je vysoko převyšovali. Pětkrát, desetkrát, dvacetkrát, třicetkrát.

Poctiví lidé přicházeli ze všech stran. Na Západě byl každý z nich určitým způsobem poznamenán tou syrovou drsnou divokou přírodou a stejně drsnými podmínkami v letech otevírání a osídlování Západu a každý, opět svým způsobem, tak zanechal ve své době a na svém místě nějakou stopu, ať již po úspěchu či nezdaru. Někteří se na Západě narodili a část jich získala svůj majetek dědictvím. Mnohem víc jich vzhledem k přirozenému průběhu stěhování nevyhnutelně přišlo odjinud, z východních států, z Evropy, z dalekých končin celého světa. Rozjeli se po celém kontinentu v obrovském prostoru. S tím nikdo předtím neměl žádné zkušenosti. Nové prostředí je donutilo, aby výrazně projevili své vlastnosti. Byly tak rozličné, ovlivněné původem, zázemím, výchovou, vlastním zjevem a výkonností, jak rozlehlá byla země, po níž kráčeli. Dvě věci však měli společné. Jednou byla odvaha, pevná a trvající celý život, bezpodmínečná a nesporná. Ne vždycky a snad ani ne často ta okázalá, kdy hoří střelný prach, ale ta při které se zvedne hlava, oči se upírají vpřed, duch zůstává nezlomný a člověk, ať se setká s jakýmkoli protivenstvím, pevně setrvá a nekrčí se. Druhou byl neomylný instinkt stojící nad zákonem a někdy jej i překračující, přirozený smysl pro slušnost a čestnost a pro prosazování své osobnosti na světě.

Na Západě nezůstali všichni. Někteří z různých důvodů odjeli. Západ je však poznamenal. Překvapující počet těch co odjeli se vždycky chtěl a zamýšlel vrátit. Někteří přitom zemřeli. Byli poznamenáni. Byli označkovaní pro život. Ať již zůstali nebo odjeli, ať jejich životní dráha náhle skončila nebo dlouho houževnatě pokračovala dál, byli poctivými lidmi ze Západu a zůstávají jeho trvalou součástí.

Je pravda, že je někdy těžké je vybrat. Jsou případy na hraně, kdy záleží na úhlu pohledu, a některý člověk může sklouznout z jedné kategorie do druhé. V letech, kdy se Západ otevíral a osídloval, nebyl tak bezprávný ve smyslu překračování zákonů. Zákony mu prostě chyběly – a potom když nějaký dostal, byl problém jak uplatňovat zákony, které byly formulovány na Východě podle tamějších zkušeností, ale v podmínkách na Západě postrádaly smyslu. Objevné dějiny té oblasti se daly psát toliko ve znění na Východě připravených zákonů a pojmů původního práva, které se nakonec nějak přizpůsobily západním zeměpisným podmínkám. Vzpomeňte jen na zákon o záboru půdy, který se zakládal na poznatku osvědčeném na Východě, že totiž rodina se uživí na 160 akrech země, která by v té rozloze na většinou vyprahlém Západě stěží poskytla obživu hubenému kojotovi, několika zajícům a chřestýšům a rodince ropuch.
Někdy zase bylo těch zákonů příliš mnoho a jeden druhému protiřečil: místní oblastním, městské okresním a zákony v nových začínajících státech federálním. Našly by se příklady, že šéf policie se svými zástupci se postavil šerifovi a jeho zástupcům. Jedni považovali druhé za protizákonné a byli odhodláni vytáhnout na sebe pistole. Vyznat se v takové situaci a jednoznačně obě strany po právu rozlišit je nesnadný úkol.

Jindy opět mohl být nějaký člověk svými současníky považován za banditu i za poctivce. V jednom městě mohl být na něho vydán zatykač, zatímco v jiném ve stejné době sloužil jako schopný strážce veřejného pořádku… Těžko bylo hodnotit, kdo je či není zloděj dobytka v těch divokých a drsných dnech, kdy v Texasu volně pobíhající, neznačkovaná a nespočítaná velká stáda se po letech občanské války, kdy chyběly trhy, přesunovala na sever. Dobytkáři zabírali velká území a o něco později se hnaní uloupených krav sem a tam přes Rio Grande stalo americkou a mexickou kratochvílí, podobně jako když prérijní indiáni v letech své největší slávy prováděli troufale odvážné krádeže koní. Mnohý rančer, který začínal tím, že se kavalírsky ujímal zbloudilých telat všude kam dosáhlo jeho laso, by křičel hlasitěji než jeho sousedé, kdyby nějaký podnikavý kovboj následoval jeho příkladu.

Potom také je tu otázka hlediska, které za daných okolností je ovlivněno naší loajalitou či kladným vztahem k jedné nebo druhé straně. Snadno se zapomíná, že v těch zmatených a matoucích

dobách, kdy docházelo ke sporům mezi lidmi z měst a z venkova, mezi farmáři a starousedlíky, pěstiteli dobytka a chovateli ovcí, mezi těmi co seděli za plotem a jinými, kteří jim přestřihovali dráty, mezi bílými osadníky a Mexikány, mohlo se při každém jednotlivém sporu vyskytnout na každé straně několik poctivých chlapů. To se ukazuje jako pravdivé především pokud jde o války s indiány, v tom velkém střetnutí dvou různých způsobů života mezi bělochy a rudochy, které zachvátilo půl kontinentu. Správní lidé byli mezi bílými i mezi indiány a skutečnost, že stáli proti sobě se zbraní v ruce a usilovali si navzájem o život, nepřevažuje sama o sobě váhy na žádnou stranu. V tomto ohledu se každý člověk stává sám sobě ostrovem. Je samostatným jedincem a jako takový se hodnotí v podmínkách svého vlastního prostředí a daných poměrů. Pohnutky těch lidí a jejich povaha, způsob jak prožívají svůj všední den i celý život, jaká rozhodnutí učinili v kritických okamžicích, jejich vrozený životní postoj – to jsou určující činitelé, bez ohledu na to, komu se narodili a k jaké rase náleží.

K tomu se dá čestně přistoupit jen jedním způsobem: vyžeňte si z hlavy názory člověka vychovaného na Východě, přijměte ten nesourodý, uštvaný, živelný, zaprášený, vražedný, špinavý, nádherný starý Západ takový jaký je, sečtěte všechna známá lidská povolání a snažte se dospět k nezaujatému názoru. A i tak zůstanou lidé, které těžko někam zařadíte.

Mezi bandity oslavovanými od obdivovatelů nebyly žádné velké rozdíly, ani když dosáhli vrcholu své slávy. Měli mnoho přezdívek – Billy Kidové, Jamesové, Daltonové, Doolinové, Curryové, Butch Cassidyové, Murrietové, Henry Plummerové, Black Jackové. Nebylo rozdílu ani mezi poctivými chlapy, o nichž se vypráví v této knize. Všichni byli dobří a jiní jim podobní se objeví po tuctech, když je začnete hledat. Není divu. Americký Západ by neprozkoumali, neotevřeli, nevyužitkovali a neosídlili během několika málo generací, nebýt spousty těch poctivých chlapů.

Ti, o kterých je tu řeč, jsou jen malá skupinka, většinou jen namátkou vybraná hrstka, jako různí představitelé svého druhu. Nejsou zde zahrnuta jména poměrně malého počtu statečných lidí, kteří vstoupili do dějin a patří do jiné kategorie (jako Jim Bridger a Kat Carson, Wyatt Earp, Hugh Glass a hezoun Custer). Ti se stali tak populární a byli tak oslavovaní, že předčili i bandity. Dostalo se jim podílu na pozornosti, některým více než si zasloužili. Tento pokus

prostě připomíná jisté lidi, chce o nich pojednat a věnovat jim pozornost a badatelský zájem, kterým se plýtvalo a stále ještě plýtvá na bandity. Zároveň ukazuje těm, kteří se zabývají dějinami Západu, jak jsou tito lidé mnohotvární a kam až sahá jejich význam.
Jsou to lidé, kteří dodávali starému Západu ten pravý ráz. Někteří z nich s více rozpálenými a smrtícími hlavněmi revolverů než byly pistole banditů. Jiní to dokázali klidnějšími a trvalejšími způsoby, které byly tak rozmanité, jaká bývá lidská činnost a úsilí všude jinde na světě.

Jednoho dne, kdysi v letech, kdy stáda putovala po dobytčí cestě na sever, objevily se na voze na staré chisholmské stezce, na zastávce pro ranč Red Fork, tři zvláštní zjevy. Tři Angličani v pumpkách, v golfových ponožkách a polobotkách, ve vlněných košilích a s čapkami na hlavě. Na voze měli ohromující množství zavazadel. Jejich vedoucí udal své jméno jako Wilson. V Burkeho přehledu šlechtických rodů byste se dočetli, že to je sir Raymond Robert Tyrwhitt Wilson, čtvrtý baronet ze Stanley Hall, Bridgeworth v Anglii. Se svými druhy projel celý svět a teď byli ve Spojených státech a chtěli tu chvíli zůstat a prohlédnout si dobytkářský kraj.

V té kovbojské zemi působili poněkud výstředně, jako postavy z pohádky. Jejich šaty byly dosti šokující. Odmítli jezdit jinak než na voze – a to v kraji, kde i ve městě si lidé sednou na koně, když chtějí přejet na druhou stranu ulice. Tito muži chodili pěšky na dlouhé procházky před snídaní a pak celý den všude, kam se chtěli podívat. Pořád by se jen koupali. Nemluvili jak jim zobák narostl, ale vyjadřovali se „spisovně“.

Když byli připraveni k odjezdu vlakem na východ, šli den předtím do města Caldwell, aby viděli místní kovboje. Viděli jich spoustu. Ti se shromáždili jen pro to povyražení, aby se na Angličany podívali. Doprovázeli jejich vůz do města a cestou předváděli na koních divoké skopičiny, při kterých nešetřili střelivem. Uvítací výbor se stále zvětšoval a nepřestával je doprovázet všude po městě kam se jen hnuli, zvláště pak do hospod, kde vždycky nějak došlo k tomu, že placení za drinky zůstalo na anglických návštěvnících. Bez ustání jim vyprávěli nějaké historky a oni některým skutečně věřili, zvláště jedné o lovu na sluky. Nemohlo to dopadnout jinak, než že lov na sluky uspořádali. K večeru doprovodili Angličany, kteří jeli na voze, daleko za město po dobytčí cestě až za Bluff Creek. Dostali lovecké brašny na uložení úlovku a v houstnoucím soumraku zaujali místa

stranou, dále od cesty. Řekli jim, aby tam čekali, že jejich jízdní doprovod jim zatím nažene sluky před brokovnice.

Zatímco se hulákající a rozesmátí kovbojové bez zábran nalévali v hospodách v Caldwellu, kam se ihned přesunuli (i s vozem), lord Wilson se svými společníky si uvědomil, co se stalo. Podařilo se jim v té tmě se navzájem najít a vydali se na pochod k městu. Cestou si povídali o svých zkušenostech s těmi neotesanými a téměř nepochopitelnými Američany a dobrali se přibližné pravdy. Tihle skotačiví kovbojové je považovali za nehájenou zvěř, do které se mohou snadno strefovat. Měli je možná za změkčilé, bázlivé, podělané a zženštilé městské frajírky. No možná že byli z hlediska místních zvyklostí frajírci, ale ne zrovna takoví, za jaké je pokládali. Sir Robert Wilson, jako vedoucí osobnost oné společnosti, při chůzi v té tmě a celý mokrý od brodění přes Bluff Creek, došel k prostému zásadnímu rozhodnutí, že neustane, dokud si s těmi zatracenými Američany nepromluví jejich vlastním jazykem, kterému asi jedině rozumějí.

Když došli do města, bylo již ráno. Šli do domu, který tu platil za hotel, a rovnou do svého pokoje. Sir Robert Wilson vybalil svou oblíbenou pušku, pečlivě ji nabil a vyšel doprostřed zaprášené hlavní ulice. Odložil svoji britskou důstojnost a začal hlasitě volat. Sdělil celému městu, co si myslí o něm a o všech, kteří v něm právě jsou. Byl sám sebou překvapen, jak snadno nalézal přiléhavé nadávky a urážlivé komentáře. Vyzýval každého, komu se jeho poznámky nelíbí, aby vyšel ven a vyřídil spor střelným prachem. Všude ho bylo dobře slyšet, ale jeho pozvání nikdo nepřijal. Vyzval všechny, kdo ho slyší, aby k němu přišli všichni najednou. Nedostalo se mu odpovědi. Odhodil pušku a vyzval je, aby šli na něho pěstmi. Zase žádná odpověď.

Jak by vůbec mohl někdo na to odpovědět? Bylo jich dost po celé ulici, co se tiše drželi z dohledu, ale s radostí by vyšli ven, když pro nic jiného, tak proto aby viděli, jestli ten frajírek umí s tou svojí nádhernou puškou zacházet. Byli tam i takoví, kteří by se s potěšením do něho pustili pěstmi, jen aby dostali lepší chuť k jídlu. Ti všichni se ale sami před sebou strašně styděli. Dopustili se té chyby, že špatně posoudili člověka a hodnotili ho jen na základě toho, že byl nezvykle oblečený a že se choval zdvořile. Nechali ho stále znovu a znovu, aby za ně sahal do kapsy pro peníze a tuto poctu mu neoplatili. Zasloužili si ten výstup. Čím více jim tím kultivovaným hlasem spílal, tím více se jim to líbilo a tím více se jim

zamlouval. Stáhli by z kůže každého, kdo by se opovážil zabránit tomu kohoutovi, aby uprostřed ulice pořádal to své představení. Počkali až vypustil všechnu páru a vrátil se do hotelu. Potom ho navštívila delegace, aby se omluvila a nabídla mu novou okružní cestu po hospodách s tím, že tentokrát budou platit Američani. Když sir Wilson a jeho přátelé nastupovali do vlaku, uvědomili si, že je ještě nikdo v životě tak srdečně nevyprovázel.

Ti ostřílení honáci dobytka věděli své. Věděli, že ten bojovný kohout v pumpkách má všechny potřebné vlastnosti. Nechte ho chvíli pobýt v té širé volné zemi, aby trochu nasál ten vítr a prach a naučil se po západácku nasednout na koně a zařadí se mezi ty nejlepší poctivé chlapy. V příslovích země, kde lidský život často závisí na hodnotách toho, koho máte vedle sebe, se říká, že s takovým člověkem by šel každý třeba do pekla.

JAMES CAPEN ADAMS

20. října 1807 – 25. října 1860

TOHOTO JAMESE CAPENA ADAMSE zrodila Nová Anglie, ale Západ mu dal volný prostor, který potřeboval.

Pocházel z počestné rodiny, které si její sousedé vážili. Po několik generací žili v Nové Anglii jako praví Yankeeové. Narodil se nedaleko samotného Bostonu, v městečku Medway. Tam byl vychován a vychovávali ho jak bylo v kraji zvykem. To znamenalo několik let přísné tradiční školní docházky a potom učňovská léta v počestném řemesle obuvnickém. Vyrostl v kostnatého, šlachovitého, štíhlého mládence a jeho výrazné rysy s vyčnívajícím nosem a pronikavýma očima se hodily k té kamenité nuzné zemi. I to příjmení Adams bylo výstižné, patřilo do Nové Anglie stejně jako Den díkůvzdání a trpký jablečný mošt.

Ale Capen do toho zapadal jen nějak kuse a dával znát, že z té šablony asi unikne a provede na vlastní pěst několik podařených kousků.

Jednou jako mladík něco takového vyvedl. Dělal boty, spolehlivé novoanglické boty, až do svých jedenadvaceti let, kdy se osamostatnil. Potom rázem odhodil své ševcovské sídlo a dal se najmout u jednoho cirkusu jako lovec zvěře. Několik let lovil po celé horní Nové Anglii zvěř do pastí pro kožešinu. Lovil i divoká zvířata, která se tam ještě vyskytovala, jako lišky a divoké kočky. Dostal jednoho zatoulaného vlka a jednou dokonce náhodou i pumu. Připadalo mu to jako mnohem příjemnější a přiměřenější zaměstnání než dělat boty. Potom se dopustil té chyby, že se pro své zaměstnavatele pokoušel přimět k poslušnosti jednoho údajně ochočeného tygra. Ten ho vážně poranil a tak ho zřídil, že Adams několik měsíců zápasil o život. Po té události ještě dlouho sotva chodil, jen tak pokulhával. Konečně se dokázal zase sám o sebe postarat – seděl na lavici a dělal boty.

Touto činností se zabýval dalších patnáct let. Seděl na lavici, sešíval a klepal kladívkem a dlouze přemýšlel. Tělo mu zůstalo pokroucené. Dělal dobré boty. Otevřel si v Bostonu vlastní krám, měl ženu a dceru a našetřil si dost peněz.

Patnáct let. Teď již překročil čtyřicítku. Byl řádným občanem Nové Anglie, jaksepatří přičinlivý, úspěšný, věnující se pilně svému zaměstnání. Ty dřívější nesmysly mu z hlavy vyhnal osud v podobě bengálského tygra. Ne však tak docela. Na západním trhu podnikl riskantní investici. Většinu svých úspor vložil do zásilky bot a střevíců a poslal ji do pohraniční vojenské výstrojové základny v St. Louis. Stalo se to v době, kdy tam vypukl velký požár a celá zásilka shořela.

Již toho měl dost. S botami a se ševcováním skončil. Podruhé a s konečnou platností odhodil své ševcovské sídlo. Opustil ženu a dceru žijící v Bostonu a odešel na západ s první vlnou zlaté horečky devětačtyřicátníků. Vydal se jižní cestou přes Jihozápad do Kalifornie. Zkoušel být zlatokopem, obchodníkem i rančerem. Nadělal peníze a zase je ztratil. Ve třech letech třikrát zkrachoval. Chybnými spekulacemi, které si zavinil sám a darebáctvím jiných se připravil o úspěch a upadl do bídy.

S tím také skončil. V létě roku 1852 se nad svým dosavadním životem zamyslel. Byl znechucený celým světem a zejména byl znepokojený sám se sebou. Když všechno uvážil, obrátil se ke svým

druhům zády a rozhodl se, že jeho domovem bude divočina a divoká zvířata mu budou dělat společnost. Udělal podle svého a jako člověk žijící na Západě jen to, co jiný Novoangličan Henry David Thoreau učinil jen pár let předtím v Massachusetts u Waldenského jezera.

James Capen Adams, s důrazem na Capen, kdysi švec a obchodník, zamířil ve stáří čtyřiceti pěti let na voze taženém dvěma voly do nejdivočejších míst Sierry Nevady. Měl nějaké nářadí, pár přikrývek a náhradní oblečení. Měl starou kentuckou ručnici, ze které se střílelo kulkami, kterých bylo třicet do libry olova a pušku z Tennessee, jejíž kulky byly o polovinu lehčí. K tomu Coltův revolver a pár dlouhých loveckých nožů. Víc nepotřeboval.

Vybral si malé horské údolí, asi čtyřicet mil severozápadně od Yosemite a spřátelil se s okolními indiány. Střílel pro ně zvěř a oni mu pomohli postavit chatu a nadělat seno pro voly a naučili ho vyčiňovat kůže. Nezapomněl, co se naučil při svém bývalém řemesle a ušil si z kůží oděv, který mu vystačil po zbytek života – kazajku z jelení kůže s třásněmi, kalhoty a mokasíny. Měl teď prošedivělý plnovous a hlavu mu obvykle pokrývala kulatá čapka zhotovená z nevyčiněné jelenice, ovroubená králičí kožešinou a vzadu ozdobená houpajícím se liščím ohonem.

Když se ochladilo, indiáni odtáhli do nižších poloh a on zůstal sám, spokojený ve svém horském údolí. Celý ten podzim a zimu neviděl lidského tvora. Mezi ostatní divokou zvěří, která mu dělala společnost, se mu však podařilo spatřit vládce hor, velkého grizzlyho.

V Kalifornii bylo tehdy mnoho grizzlyů, ještě nenastal čas, kdy v pozdějších desetiletích začali rychle vymírat. Viděl mnoho grizzlyů na podzim, několik málo v zimě a opět mnoho v předjaří. Obě strany si udržovaly uctivý odstup. Mezi medvědy a člověkem panovalo jakési příměří. Klidil se jim z cesty a oni ho na oplátku neobtěžovali.

Za špatného počasí zůstával ve svém srubu, a když bylo pěkně, chodil dlouhé míle svou divočinou, střílel pro svou potřebu malou zvěř a stále pozoroval a studoval své zvířecí společníky, zvláště pak velké medvědy grizzly. Dověděl se mnoho o nich i o jejich způsobu života.

Na podzim, v zimě a na jaře James Capen Adams žil ve svém horském údolí v Sieře osamělý, spokojený sám se sebou a šťastný jako král.

Žádný člověk se nemůže navždy docela zbavit své minulosti. Adams byl jako muž ze Západu oblečený do jelenice – ale pod ní měl vlněné prádlo z Nové Anglie.

Odešel do západních hor, protože se mu svět znechutil a sám byl se sebou nespokojený a teď v nich našel duševní klid a pocit štěstí. Ale s prvními náznaky teplého počasí ho začínalo to prádlo svědit a znepokojovalo ho hluboce v něm zakořeněné novoanglické svědomí. Tomu jeho životu v horách chyběl *účel* – neměl žádný takový, jaký by ustrnulá puritánská tradice v Nové Anglii uznala. *Nedělal nic* z toho, co by odpovídalo přijatému významu těch slov. Nezabýval se činností, která by něco vynášela, nevydělával peníze, nestaral se o obchod.

Potom se stalo, že ho navštívila samotná Nová Anglie v osobě jeho bratra Williama.

Tento bratr William odjel do Kalifornie zanedlouho po svém bratrovi Jamesovi. Protože byl snaživý člověk, nebyl náchylný ke spekulacím, nepodstupoval zbytečná rizika a nedůvěřoval svým partnerům, nabyl v severních zlatokopeckých táborech slušného jmění. Jako řádný Novoangličan plavící se po moři nebo cestující po souši, se chystal na zpáteční cestu domů a čirou náhodou se doslechl o nezdarech svého bratra Jamese i o tom, kde se teď právě nalézá. Umínil si, že vezme bratra domů, zařídí mu zase jeho obuvnictví a udělá z něj opět váženého Novoangličana.

Se zlou se však potázal. Bratr James neměl nejmenší chuti opustit své hory.

Adamsovi bratři byli praktičtí lidé, dokázali se vypořádat s danými skutečnostmi a správně se rozhodnout. Bratr James, ještě než ho potrhal tygr, se krátce zabýval jiným obchodem. Vymysleli důmyslný společný plán a podle správného novoanglického zvyku sepsali jednotlivé body smlouvy a podepsali je. Z bratra Jamese se stane profesionální lovec, který bude dodávat do Bostonu kůže, kožešiny i živá zvířata. Bratr William je bude prodávat do muzeí, zvěřinců a zoologických zahrad.

Bratr William odjel na východ. Učinil zadost své povinnosti, pomohl bratrovi Jamesovi aspoň částečně k úctyhodnosti a dal mu možnost věnovat se obchodu.

A zcela bezděčně tím zavdal příčinu, že se z Jamese stal Grizzly Adams.

* * *

Celý dosavadní život tohoto člověka byl jen čekáním a přípravou na jeho novou životní dráhu. Staronové zaměstnání bylo na něho jak šité. Obchodní stránka věci mu byla omluvou pro jeho toulání divočinou a rozlehlými oblastmi stále ještě divokého západu země. Bylo to jako by energie a dlouho v něm potlačované schopnosti se náhle uvolnily, aby se v několika krátkých letech rychle vyčerpaly.

Slyšel vyprávět o drsné neprostupné divočině v severozápadních územích. Výborně, první výprava bude směřovat do tohoto kraje. Za několik dní sestoupil ze své horské tvrze blíže k civilizovaným končinám, aby vyměnil své voly za dva mezky a najal tři muže – dva mladé indiány ze Sierry, Tuolumneho a Stanislause a mladého Texasana Williama Sykeseyho.

Cestovali na sever. Šli pěšky a vedli naložené mezky, ale šlo se jim dobře a cesta ubíhala. James Capen Adams, bývalý švec, v jelenicovém obleku a s ozdobným houpajícím se liščím ohonem na čapce, kráčel v čele a jarní svěžest se mu zdála svěžejší než kdy jindy. Občas se zastavil a rozhlížel se po té čisté nezkažené vznešenosti hor a cítil se být součástí oné nádhery stvoření. Tři mladí lidé, kteří šli s ním, měli štěstí. Na takovou výpravu měli skvělého vůdce. Byl téměř ojedinělým spojením horala, který by se dal přirovnat k Billu Williamsovi nebo k Jimu Bridgerovi, a vynalézavého novoanglického řemeslníka a obchodníka. Byl to čestný a poctivý muž, naprosto nebojácný, který zřídkakdy jednal neuváženě a dokázal se vyrovnat s každou nepředvídanou událostí jednoduše a rozhodně. Vyžadoval od nich naprostou poslušnost a odměňoval se jim (kromě slušné mzdy) stálou péčí o jejich bezpečnost a blaho. Měl cit a schopnost rychle navazovat přátelské vztahy s indiánskými kmeny, na jejichž území vstoupili a poctivě se jim odměnil za každou poskytnutou pomoc. Dokázal také oživit perné hodiny práce občasným zažertováním – a utahovat si i ze sebe stejně jako z někoho jiného.

Vedl je na sever horní Kalifornií přes nynější Oregon do kraje Velkého zákrutu řek v současném státě Washington. Znovu si vybral údolí vysoko v horách, kde zřídil letní tábor pro lov na celém okolním území.

Cestou zažili i různá dobrodružství. Adams je úmyslně vyhledával. Jeho příměří s velkými medvědy grizzly bylo u konce. Nyní jako

lovec z povolání, který se věnoval svému zaměstnání, pokládal za věc cti, dát se při každém setkání do boje. Nejpamětihodnější příhoda při první výpravě se stala brzy po zřízení letního tábora. Nevyznačovala se ani tak hrubým násilím jako spíše pozdějšími následky.

Adams našel doupě staré medvědice se dvěma ročními mláďaty. Číhal na ně u stezky kudy chodili, s oběma nabitými jednorannými puškami vedle sebe. Když byl velký grizzly blízko na dostřel, vpálil mu do hrudi kulku z kentucké pušky. Medvědice padla – a téměř okamžitě se vzpamatovala a hnala se k němu. Vyskočil s druhou puškou v ruce a čekal až bude skoro u něho. Potom jí otevřenou tlamou vpálil kulku do hlavy.

Byl to jeden z nemnoha případů, kdy nemusel dokončit práci smrtícím chvatem a použít loveckého nože.

Medvědice byla mrtvá. Zůstala po ní dvě medvíďata. Pokoušel se je chytit do lasa, které měl s sebou. Chvíli uhýbala a pak se na něho vrhla tak zuřivě a hbitě, že se musel vyškrábat na jeden menší strom. Medvíďata se snažila vylézt za ním, takže do nich kopal nohama, aby je udržel dole. Několik rušných chvilek měl co dělat, aby se jim ubránil, ale přesto si stačil uvědomit, jak on – velký lovec medvědů – vypadá směšně, když visí na kymácejícím se stromku a dvě roční medvíďata mu chňapají po patách. Když konečně medvídci toho nechali a odtáhli, umínil si svatosvatě, že je chytí.

Ukázalo se, že to bude docela problém. Medvídci se sice drželi v blízkém okolí, ale byli tak zoufale odhodlaní a mrštní, že když se je Adams se svými lidmi pokoušel chytit pěšky, promarnil tím několik dní. Navštívil místní indiány a vyhandloval pro sebe několik koní. Nasedl na jednoho a s lasem v ruce pronásledoval jedno medvídě, až je chytil. Byla to statná a zdravá samička. Zatím se ostatním podařilo dohnat druhé medvídě. To byl sameček. Přinesli ho tak svázaného, spoutaného a ovázaného lasem, že se Adams neudržel smíchy a nelítostně si z nich kvůli tomu utahoval.

Měl teď dva roční medvídky grizzly. Sameček byl nevrlé, hloupé a nepoddajné zvíře. Ze samičky měl docela radost. Zdálo se mu, že to je nejhezčí zvířátko v celém kraji. Přemítal o vhodném jménu, až najedno přišel. Lady Washington.

To byl začátek zvláštního a trvalého přátelství mezi člověkem a medvědem. Začínalo, jak se u takových vztahů stává, vyloženými pranicemi –jako když ho zahnala na ten strom. Byla již stará více než rok a měla pořádné zuby a drápy. Měl ji stále, jak to obvykle dělal s

chycenými zvířaty, přivázanou řetězem u stromu. Začal ji krotit s klackem v ruce, přísně, ale beze zloby. Mnohokrát se s ní musel poprat, cítil však, že to stojí za tu námahu.

Kolem tábora rostly hromady kůží a kožešin a rozrůstal se i zvěřinec živých zvířat. Tenhle Adams byl velmi zaneprázdněný člověk. Dělal víc, než mu příslušelo, aby se přesvědčil, že je práce dobře provedená. Při každém honu, a někdy chodili hodně daleko, byl vždy v čele a vymýšlel způsoby, jak zvířata chytit, zabezpečit a zaopatřit. Mezitím je zkoumal, pracoval s nimi a velmi usiloval o to, aby je pro snadnější zacházení zkrotil a uklidnil. A jak jen mohl, vyšetřil si čas na potyčky s Lady Washington.

Dopravu plánoval z Portlandu. Byla to dlouhá cesta hornatým krajem přes nebezpečné řeky. Začínal podzim a jeho parta se rozrostla. Dočasně získal ještě dva bělochy, zkušené lovce a z místního kmene najal dalších šest indiánů. Všechny je potřeboval. Ta dlouhá obtížná cesta divočinou byla sama o sobě nepřetržité drama.

Ze severních hor schází dolů zvláštní skupina lidí a zvířat pod vedením vousatého Adamse v šatech z jelenice. Vpředu kavalkáda pěti koní s nákladem bizoních přikrývek, dále čtyři koně s medvědími kůžemi, dva s kůžemi z antilop, jeden s kožešinami lišek a jiných malých zvířat, sedm koní se sušeným masem a jeden s bedničkami, v nichž jsou dvě malá medvíďata. Klece s vlky táhne jeden mezek naložený liškami a kunami v košíkách a druhý s vrchovatým nákladem nářadí, pokrývek a zavazadel s táborovou výbavou.

Bylo toho dost, aby to každého zaujalo, zvláště se všemi těmi koni, kromě těch sedmi, ověšených pruhy sušeného masa. Ale to co následovalo, stálo za pohled – řada zvířat, které hnali jako malé stádo.

Viděl někdy někdo takové stádo přibíhající z hor do říčního přístavu? Přihnané stádo? Bylo v něm šest medvědů, čtyři vlci, čtyři jeleni, čtyři antilopy, dva losi a jeden indiánský pes!

Bylo kolem toho hodně práce a měli za sebou dlouhé rychlé pochody, ale dorazili do Portlandu včas, aby odpluli plachetnicí *Mary* Ann, která měla namířeno do Bostonu. Rychle naložili všechny kůže, kožešiny a chycená zvířata (kromě Lady Washington) na palubu a s nimi většinu sušeného masa, aby měla za dlouhé cesty co žrát. Bratr William je v patřičnou dobu převezme a naloží s nimi, zároveň s nějakými blíže neurčenými „raritami“ tak, aby vynesly

slušný zisk. Zatím bratr James vyzvedl z účtu bratra Williama peníze, vyplatil Sykeseyho a další dva bělochy, rozdal dary indiánům ze severu a ve společnosti věrného Tuolumneho a Stanislause zamířil na jih do svého zimního tábora poblíž údolí Yosemite.

James Capen Adams zase jednou přestál zimu ve své horské pevnosti spokojený sám se sebou a šťastný jako král.

Tentokrát nebyl sám. Byli s ním Tuolumne a Stanislaus. A Lady Washington. Také zakrslý psík, kterého mu v kraji Velké zákruty daroval indiánský náčelník Kennasket.

Dokonce i v zimě se nyní věnoval svému zaměstnání. Udělal si sněžnice, a když počasí dovolilo, vyšel na lov. Někdy si vzal s sebou jednoho z indiánů, jindy šel sám. Ne, vlastně nikdy nebyl docela sám. Vždycky s ním byla Lady Washington. Vodil ji teď s sebou na slabém řetízku jako obrovského psa. Naučil ji nosit na zádech tlumok. Také jí navlékl postroj a naučil ji tahat sáňky. Tohle učení jí šlo pomalu, ale když to jednou zvládla, pracovala ochotně a tahala mu do tábora ulovenou zvěř.

Jednou v noci ho spolu se Stanislausem a s Lady překvapila venku ošklivá bouřka. Rychle se utábořili kolem hučícího ohně. Muži měli každý jednu přikrývku. Adams se krátce po půlnoci probudil a viděl, že Stanislaus se pod přikrývkou třese zimou. Přiměl indiána, aby si vzal i tu jeho a potom laskavě domlouval Lady, až si lehla co nejblíže k ohni. Sám si lehl k ní a schoulil se k jejímu chundelatému kožichu mezi medvědici a oheň. Nic proti tomu nenamítala a on brzy usnul. Později se zase probudil nějakým pohybem vedle sebe. Lady vstávala. Odešla na pár minut do blízkého křoví, potom se vrátila, olízala mu ruku a lehla si vedle něho stejně tak jak leželi dříve. James Capen Adams s grizzlym jako spolunocležníkem spal v teple a v pohodlí po celý zbytek té kruté chladné noci – a po mnoho jiných jí podobných.

Na jaře se objevil nějaký pan Solon ze Sonory, který slyšel vyprávět o starém Bručounovi Grizzlym Adamsovi, který žije nahoře v horách. Nabídl mu společný lov v yosemitském údolí. Adams souhlasil s měsíční výpravou. Stanislaus zůstal v zimním táboře, aby hlídal a krmil chycená zvířata a Tuolumne šel s Adamsem. Lady Washington samozřejmě nesměla chybět. Vzali s sebou i fenu ohaře, kterou Adams získal, když se připravoval na tento výlet.

Byl to docela uspokojivý lov, přestože pan Solon se projevil jako jeden z těch bláznivých amatérů a Adams ho musel zachraňovat před

pumou a pak ho dost neuměle, ale účinně léčit. Na tom však nezáleželo. Lovil v té nejnádhernější oblasti celé Sierry a znovu se cítil být součástí té divoké, nekonečné, mnohotvaré dokonalosti světa a jen to samo o sobě mu bylo dostatečnou odměnou.

Byl to dobrý lov. A ovšem zažil dobrodružství s medvědy grizzly jako dříve. Člověk proti vládcům hor. Dát se do boje při každém setkání byla pro něho otázka cti. Ten nejpozoruhodnější měl opět později závažné následky.

Zase našel brloh medvědice grizzly. Podle stop poznal, že to musí být jeden z největších medvědů, s jakými se setkal. Byl přesvědčený, že je zalezlá v brlohu, možná s jedním nebo více mláďaty. Nechal své společníky i s Lady v jejich dočasném táboře a oblehl doupě sám. Celou noc a den a další noc a den se skrýval v jalovcovém houští asi sto yardů od doupěte a čekal. Dvakrát vystřelil ze své kentucké pušky. Poprvé zaznělo v odpověď zavrčení a podruhé zahlédl její hlavu a přední pracky. Ven však nevylezla.

Přišel na to, že je příliš daleko, aby mohl úspěšně zaútočit. Vyšplhal se kus po stráni a zaujal místo asi čtyřicet yardů za doupětem a nad ním. Tu třetí noc byl již dlouhým bděním unavený. Usnul – a náhle se s leknutím probudil, když blízko něho zavřeštěla puma. Řekl si, jaký je blázen, že se třese při zaječení plížícího se zbabělého zvířete, když čeká na souboj s nejmocnějším z nich. Byl již úplně vzhůru a čekal dál.

Začínalo svítat a medvěd se ještě neukázal. Nastrkal si do čepice listnaté větévky, aby zakryl tvář, lezl křovím a vyrazil ze sebe vysoké pronikavé zaječení, kterým někdy přiměl grizzlyho, aby se postavil na zadní a umožnil mu tak dobrou ránu. Uskok se podařil. Velká medvědice grizzly vyrazila z brlohu. Byla větší a strašnější než očekával. Postavila se na zadní nohy a rozhlížela se. Neobjevila ho a posadila se zády k němu. Tiše zahvízdal a ona opět vstala, obrátila se k němu a on vystřelil. Zakymácela se a padla a hryzala zemi. Věděl, že rána, která ji zasáhla, byla smrtelná. Po dlouhém čekání ztratil trpělivost a běžel k ní dolů, v jedné ruce pistoli a v druhé nůž. Náhle vyskočila a vrhla se k němu. Husté křoví mezi nimi ji zdrželo a on stačil vypálit šest ran z pistole. Ta poslední, kterou dostala pod ucho, ji na chvilku omráčila. Ihned k ní přiskočil a vrazil jí nůž do boku. Když se pokusila znovu bojovat, prořízl jí hrdlo.

Starý Bručoun Grizzly Adams, tři tisíce mil od své bostonské ševcovské lavice, hleděl na mrtvého grizzlyho a cítil se jako Alexandr, ověnčený dalším vítězstvím.

Medvědice byla mrtvá. Zbývala otázka, jestli měla mladé. Znovu nabil své zbraně, pušku nechal ležet u vchodu a s malou pochodní z jedlových třísek v jedné ruce a s pistolí v druhé lezl dovnitř. Asi šest stop dlouhý tunel se rozšířil do okrouhlého prostoru, kde se mohl narovnat na kolenou. Nic tam nebylo, jen vrstva listí a trávy. Ne. V listí uslyšel nějaký šelest. Sklonil se a našel tam dvě maličká medvíďata, tak mladá, že měla ještě zavřené oči. Byli to dva samečci.

Když se vrátil se svou kořistí do tábora, vyvstal před ním nový úkol. Musel je nakrmit. Fenka ohaře je nedávno všechny překvapila, když vrhla několik štěňat. Nechal jí jen jedno a dal jí medvíďata, aby pila. Se zvířaty to uměl. Kvůli němu je přijala.

Za několik dní osamělé štěně a obě medvíďata spolu skotačila. Adams daroval jedno medvídě panu Solonovi a ten ho pojmenoval Generál Jackson. Bylo to svým způsobem velké jméno, připustil Adams. Ale pro své medvídě měl ještě větší. Benjamin Franklin.

Lov se Solonem byla jen taková jarní mezihra. Grizzly Adams měl na léto ctižádostivé plány – výpravu do Skalistých hor. Byli zase čtyři: on sám a věrní Tuolumne a Stanislaus, kteří prostě řekli, že půjdou všude tam, kam je povede. K nim se přidal jeden mladík z Mississippi jménem Gray. Měli čtyři tažná zvířata: dva voli táhli vůz a dva mezci nesli náklad. K tomu pět zvířat jiného druhu: Lady Washington, teď již velká, snadno unesla na zádech dvěstělibrový balík. Kolem ní pobíhal malý Ben Franklin, indiánský pes, fenka ohaře a její jediné štěně, kterému říkali Rambler. Z toho se rychle stal veselý společník jeho nevlastního bratra Bena. Všechna ostatní zvířata, nashromážděná v zimním táboře, odvezli na ranč blízko Stocktonu, kde čekala na nalodění do Bostonu.

Byla to další dramatická cesta nahoru přes Sierru, kde v průsmycích ještě ležel sníh. Adams naverboval celý klan indiánů – muže, ženy i děti, aby mu na té dlouhé cestě pomáhali. Občas si museli prokopat průchod obrovskými závějemi sněhu a stoupat po strmých úbočích. Jednou ve zvláště úzké rozsedlině museli všechno převážet na mezcích a za pomoci Lady Washington. Něco přenesli na vlastních zádech. Vůz museli rozebrat a za překážkou jej znovu sesadit. Adams však ulovil dosti zvěře, aby se všichni najedli a přiděloval whisky a tabák a tak udržoval u všech dobrou náladu, až překonali všechny překážky. Bezpečně se dostali po východních svazích dolů a učinili zastávku k lovu a k uspořádání oslavy. Celý večer zpívali a

tančili kolem velkého ohně. Gray potěšil indiány mississippskou tancovačkou. I Adams se pokoušel vyhazovat nohama, ale když viděl, že se všichni válejí smíchy po zemi, posadil se tiše stranou, nacpal si dýmku a řekl si, že dny jeho taneční slávy již minuly.

Byla to dramatická cesta. Stále dál krajem, kde teče Walker River a přes Humboldtovo pohoří. Původní skupina se zvětšila o dva indiány z klanu, který je přechodně doprovázel. Chtěli jít za každou cenu s Adamsem. Den za dnem pronikali do téměř panenské divočiny, aniž by potkali člověka. Občas se zastavili, aby ulovili nějakou zvěř a jednou, když vlezli do doupěte, našli tam dvě opuštěná mláďata pumy. Když překračovali pustou poušť Velké kotliny, poranil si malý Ben šlapky a Adams mu zhotovil kožené mokasíny, které medvídek nosil se zjevnou hrdostí. Krátce se zastavili u nové osady Salt Lake City, kde Adams došel k názoru, že by bylo pošetilé věnovat pozornost tomu, co mormoni říkají a co hlásají, ale zato rozumné povšimnout si, že co vykonali a co činí je obdivuhodné. Pak vjeli ze západu hluboko do Skalistých hor a několik měsíců tam lovili a chytali zvěř.

Další příhody s medvědy grizzly samozřejmě nikdy nechyběly. Byla to věc cti. Adams usoudil, že grizzlyové ze Skalistých hor se vyrovnají těm kalifornským svou odvahou a vlastnostmi, ale nejsou tak velcí ani silní.

Jednou v noci, když tábořil ve Skalistých horách, přiblížil se k nim samec grizzly a ucházel se o Lady Washington. Adams přikázal, aby na něj nikdo nestřílel. Přišel ještě další dvě noci, choval se jako dokonalý džentlmen, byl ke své dámě pozorný, nikoho nerušil a ničeho jiného si nevšímal. Výsledkem toho bylo, že v náležitém čase se narodilo další medvídě, které pokřtili Fremont.

Koncem léta se Gray rozhodl, že bude dále pokračovat v cestě na východ, aby se vrátil do rodného Mississippi. Když spravedlivě rozdělili loveckou kořist, Gray odjel a Adams zase vyrazil na dlouhou zpáteční cestu do svého stálého tábora. Stárnoucí bývalý švec, kterému již zbělel vous, čtyři mladí indiáni, dva ze Sierry a dva z prérie, vezli s sebou spoustu kůží a kožešin, zkrocená divoká zvířata a jiná v klecích, opouštěli Skalisté hory a putovali Velkou kotlinou zase nahoru přes hřeben Sierry. Dokázali to s takovým klidem a umíněností, jako by to bylo skoro samozřejmé. Přijeli do stálého tábora poblíž yosemitského údolí a zjistili, že je úplně zničený lesním požárem, který se tou oblastí přehnal.

Měli odvážná srdce a ruce ochotné pracovat. Postavili nové přístřeší a připravili zásobu sena na zimu. Ti dva indiáni z prérie se vrátili ke svým lidem s dary, které stačily na to, aby se ve svém kmeni mohli počítat mezi bohaté. Tuolumne a Stanislaus zůstali.

Přišel dopis od bratra Williama, který byl přechodně v San Francisku. Ze zoologické zahrady v peruánské Limě došla poptávka po medvědech grizzly. Adams měl dva na ranči poblíž Stocktonu a hned chytil ještě jednoho a dopravil ho z hor dolů. Všechny tři odvezl do Stocktonu zároveň s ostatními zvířaty, aby je dopravili do San Franciska. Lidé se kolem něho sbíhali, užaslí nad jeho oblečením a nad zvířaty v klecích. Píchali do medvědů klacky, aby je vyburcovali. Jeden muž se odvážil příliš blízko a medvěd ho podrápal. Vytáhl pistoli a chtěl se pomstít. Také Adams vytáhl svou pistoli a oznámil mu, že medvěd se zachoval správně a oprávněně a že on, Starý Bručoun, bude stát při svém medvědovi do posledního dechu. Chlap klel a začal vykřikovat a Adams mu odpovídal. Vypadal stejně nebezpečně jako jeho grizzlyové. Lidé mu provolávali slávu – a chlap se vytratil.

Starý Bručoun Grizzly Adams se jen tiše pochechtával tomu divadlu, jaké tam předvedl – a pozval všechny kolem do blízké hospody.

Zase jako vždy přečkával zimu ve svém údolí vysoko v horách se svými dvěma věrnými a s rozrůstajícím se zvěřincem. Až jednou uviděl stopy grizzlyho a užasl nad jejich velikostí. Druhý den se k němu opatrně přibližoval, až ho konečně zahlédl. Připadal mu jako sunoucí se hora. Toho musel mít – a živého.

Celé dny strávil zkoumáním jeho stop a poznával jeho zvyky. Stálo to týden námahy, když všichni tři muži pracovali a voli tahali klády, aby postavili past, která by takovou obludu zadržela. Pak následovaly dny a noci čekání, kdy se Adams a Tuolumne ukrývali blízko ní, bez ohně a bez jídla, které by mohlo prozradit jejich přítomnost. Třetí noc uslyšeli strašné řvaní, znásobené ozvěnou od hor. Medvěd byl v pasti a pokoušel se ji rozbít. Rychle vedle ní rozdělali velký oheň, aby ho zastrašili a po zbytek noci pracovali, aby past podepřeli dalšími trámy. Následující týden byl Adams ve dne v noci na stráži a železnými tyčemi a hořícími klacky bránil tomu netvoru v útěku. Trvalo to přes měsíc, než nabyl jistoty, že je možné se pokusit přemístit tu chodící horu do připravené zvláštní klece. Přemísťování zabralo několik dní a skončilo teprve, když se Adamsovi podařilo

protáhnout těžký řetěz z klece až do pasti a ovinout jej kolem medvědova krku. Potom ho pár volů vtáhl kousek po kousku do klece. Pro něho se hodilo jen jedno jméno – Samson. Byla to ukázka toho největšího a nejkrásnějšího kalifornského grizzlyho, jakého kdy chytili. Jednou ho zvážili na váze na seno. Váha ukázala přes patnáct set liber. V pozdějších letech ho umělci malovali a stal se obchodní značkou a symbolem kalifornského časopisu *Overland Monthly*. Jeho podoba se stále rýsuje nad jeho rodnými horami na kalifornské státní vlajce.

Grizzly Adams se začínal měnit. Přibývající věk a následky strašného namáhání a nesčetných zranění, která utrpěl ve střetnutích s medvědy grizzly byly příčinou, že se stával klidnějším. Vyvinul se u něho nový přístup k divokým zvířatům, jeho společníkům v divočině. Již si nemyslel, že je otázkou cti s nimi bojovat, již neměl zájem je chytat a posílat je bratrovi Williamovi. Chytal je jenom pro svůj soukromý zvěřinec. Také se již neobracel zády ke společnosti lidí, s nimiž se stýkal.

To snad přispělo k tomu, že se stal jedinečnou osobnosti, získal jméno a slávu a něco takového člověk vychutná jen v přítomnosti druhých. Byl to však také ještě bezprostředněji důsledek jeho života v divočině a jeho zvyk dlouho přemýšlet a přemítat v tichu hlubokých lesů. Spojení se vznešeným věčným majestátem jeho hor mu propůjčilo vyrovnanost a vnitřní jistotu. A jeho důvěrná znalost indiánů změnila jeho názory na lidi.

Byl příliš bílým mužem své doby a Novoangličanem od hlavy až k patě, aby neshlížel na indiány svrchu a necítil se být vůči nim nadřazený. Byl však natolik chytrý, že si uvědomoval že tato nadřazenost je v prvé řadě věcí názoru, že pramení z toho, čemu říkal postup civilizace a že nezávisí na vrozených vlastnostech a povaze člověka. To ho naučili Tuolumne a Stanislaus a starý náčelník Kennasket a dokonce i prostí indiáni z prérie a ostatní, které poznal na svých dalekých cestách. Uvažoval, že i oni byli stvořeni stejnou Boží Prozřetelností, která stvořila jeho a nepochybně za účelem, který i oni svým způsobem naplňovali. Pochopil, že je moudré nepokoušet se je změnit a nenadávat a nestěžovat si, že jsou takoví jací jsou, ale brát je v té jejich přirozené podobě – a využít co je v nich dobrého. Došel k názoru, že toto je to nejdůležitější poučení ze života, kterým by se měli řídit lidé na celé zemi.

Také bylo čím dál obtížnější přiměřeně pečovat v horském údolí o jeho rozrůstající se zvěřinec. Do celé té oblasti trvale přicházelo více a více lidí a lovné zvěře ubývalo.

Přeložil svůj tábor dolů k řece Merced a o něco později se se všemi svými zvířaty přestěhoval do Corral Hollow, úzkého údolí se strmými stěnami, které se otevíralo do prérie u San Joaquín. Bylo mnohem blíže postupující civilizaci. Vozová cesta ze San Franciska do San Joaquín skutečně probíhala tímto údolím.

Tuolumne a Stanislaus mu pomáhali stěhovat a viděli, že je ve svém novém působišti dobře zařízený. Neměli tam však stání. Bylo to již příliš dlouho, kdy opustili své lidi. Odešli, ale měli v úmyslu se k němu někdy později vrátit. Již je však nikdy nespatřil. Příliš rychle se přihodilo příliš mnoho věcí.

Trochu lovil v okolí Corral Hollow. Potom si udělal výlet do svého starého tábora, aby si odvezl pár věcí, které tam nechal a neodolal, aby si naposled nezalovil na bývalých oblíbených místech. Byl to jenom krátký výlet a Lady Washington, ze které se stal velký grizzly, s ním nebyla. Byl s ním ale již odrostlý Ben Franklin a ohař Rambler. Ti se tak rádi toulali ve volné přírodě, že když šel ven, byli mu stále v patách. Nechal je, aby šli s ním.

Nebyl tak ostražitý jak býval a nedával neustále pozor. Ta otázka cti ho již netrápila. Najednou na něho z křoví chaparalu vyskočila velká medvědice grizzly se třemi mláďaty, vyrazila mu pušku z rukou a povalila ho na zem. Skočila na něho, kousala a škrábala, když z křoví vyrazili Ben a Rambler a zaútočili na ni. Rambler ji chytře chňapal po zadku, ale odrostlý Ben jí šel rovnou po hrdle. Medvědice si nevšímala psa, kterého nebrala vážně a obrátila se na Bena. Zdaleka se jí nevyrovnal, ale stále ji zaměstnával a Adams se zatím s obtížemi postavil na nohy a znovu se chopil své staré ručnice. Vystřelil jednu ránu a vrhl se s nožem do boje. Brzy bylo po všem a potom, teprve potom malý Ben, ošklivě potrhaný na hlavě a na krku a celý zakrvácený, utíkal s nářkem do bezpečí tábora.

Po zbytek svého života Grizzly Adams nepojmenoval Bena nikdy jinak než s přívlastkem – drahý Ben.

Když bylo po boji, uvědomil si, že sám je také vážně poraněný. Při jednom z jeho prvních lovů v horách Sierry mu jeden grizzly serval skoro celou kůži na temeni hlavy a poranil kost. Tento grizzly starou ránu otevřel a kromě toho měl Adams další zlé šrámy na krku. Medvědice mu dokonce prorazila kost v horní části čela. Zamířil zpět do tábora a nejprve ovázal Benovy rány, než ošetřil sebe. Trvalo to

týden, než byli schopni pomalu sejít do Corral Hollow. Benovi zůstaly po ranách trvalé jizvy a jemu též. Na čele, v místě kde kůže srostla nad zlomenou kostí, měl na památku důlek velký jako stříbrný dolar.

To se stalo na jaře roku 1855. Blížila se mu padesátka a bílý vous a následky jeho pohnutého života ho činily ještě starším, ale pořád se držel. Začátkem léta se již plně zotavil a lovil jižně od východní strany vnitřního pobřežního horského pásma u jezera Tulare, kde strávil v tomto bažinatém kraji několik týdnů. Najal si pomocníky, poněvadž je potřeboval, ale nikdy nenašel takového, který by se vyrovnal Tuolumneovi nebo Stanislausovi. Využil nové zlaté horečky v okrese Kern, kam dodával maso do zlatokopeckých táborů, obchodoval s kůžemi a kožešinami a rozšiřoval svůj zvěřinec. Lady Washington, drahý Ben a Benův druh Rambler byli s ním. Oba medvědy měl stále po boku, chodili volně, bez řetězu a bez vodítka. Ben rychle rostl a byl již pořádně velký a ve rvačkách na obranu Adamse a Lady byl odvážný a schytal pár ran. Společně lovili v oblasti průsmyku Tejon a nakonec s docela pěknou sbírkou zvířat všeho druhu, uzavřených v klecích, zamířili na sever k západní straně pohoří a dále do Corral Hollow.

Těžký záchvat horečky vykonal to, co nedokázal pokročilý věk ani vyrušení grizzlyové a Starého Bručouna oslabil. Co to ovšem u něho znamenalo. Dokázal naplnit několik málo let lovem v takové míře, že většině sportovců k tomu nestačí celý život. Lovci v dnešní době loví kvůli vzrušení z lovu a jsou k tomu vybaveni moderními dalekonosnými průraznými a přesně střílejícími zbraněmi. Sám měl jen starou pušku, která daleko nedonesla a většinou mu k obraně zbýval jen lovecký nůž. Chytil více živých grizzlyů, než se kdy někomu jinému podařilo a s nimi zvířata snad od každého druhu, který se na Západě vyskytoval. Stále ještě nějaká lovil nebo chytal, podnikl několik nájezdů do hor, když se naskytla práce pro jeho pušky a lovecký nůž, nebo když slyšel o nějakém zvířeti, které stálo za to, aby je chytil. To však byly jen krátké několikadenní výlety do blízkého okolí. Připravoval se na nový život, na nové podnikání. Takové, při němž by nemusel opustit divoká zvířata. Jedno se mu připomnělo zájmem, jaký vzbudil se svými zvířaty onoho dne ve Stocktonu.

James Capen Adams, Grizzly Adams, ukončil svou dokonalou, plně prožitou loveckou kariéru náležitým způsobem. S drahým

Benem a s Ramblerem vyhověl prosbě španělských rančerů v předhůří a chytil velkého zatoulaného grizzlyho při jeho řádění, když zabíjel telata v ohradě. Po těžkém boji ho nechal ležet roztaženého na zemi, aby ho stáhli. Za několik týdnů Adams předvedl svá zvířata ve městě San José. Potom s nimi navštívil město Santa Clara. A tak pokračoval dál až do San Franciska, kde zřídil Horalské muzeum. To se brzy přestěhovalo do lepší budovy v Clay Street a bylo přejmenováno na Tichomořské muzeum.

Všichni tam byli s ním, všechna jeho zvířata: drahý Ben, který teď dorostl váhy přes osm set liber, věrná Lady Washington se svým kdysi medvídětem Fremontem. Stále ještě rostl, až v dospělosti dosáhl jednoho tisíce liber. Také Funny Joe, veselý grizzly a mocný Samson, který když lomcoval svou klecí, třásla se celá budova. Nechyběli tam ani černí medvědi a tmavohnědí baribalové, pumy a vlci, lišky a divoké kočky, sob a jelen a nespočet malých zvířat. Přesně jak to stálo v prvním reklamním oznámení: „Největší soubor divokých zvířat, jaký se kdy na západním pobřeží vystavoval."

Muzeum budilo velkou pozornost a psali o něm v novinách, ale mnohem pozoruhodnější byl sám Adams, když si vykračoval po ulicích města s Lady a s drahým Benem po boku. Byla to obrovská a úctu budící zvířata, přesto učenlivá a poslušná jeho rozkazů, která si nevšímala výkřiků polekaných lidí, ani zuřivého štěkotu toulavých psů. V San Francisku jeden budoucí historik Theodor Hittel, tehdy novinář, se stal Adamsovým důvěrným přítelem, jezdil na Benově hřbetě a psal články o tom muži a jeho medvědech. Mnoho měsíců trávil s nimi dlouhá odpoledne a zapisoval si, co mu ten člověk svým věcným a otevřeným způsobem povídal o svých zážitcích v horách. A tam v San Francisku, když Ben uhynul na nějakou vnitřní nemoc, proti které tehdy nebyl žádný lék, *Evening Bulletin* vytiskl dlouhou úvahu nadepsanou „Smrt význačného rodilého Kaliforňana".

Grizzly Adams byl dobrý organizátor svých představení. Pracoval v tomto novém oboru stejně usilovně, jako když dělal boty nebo se věnoval lovu. Cvičil svá zvířata, učil je různým kouskům, pořádal výstavy a přitom někdy dostal co proto jako dříve při lovu. Nejvíce ho trápil Fremont. Ten Fremont, kterého vychovával od narození, vlastně již od početí, a kterého se stále tvrdohlavě pokoušel zkrotit a přinutit ho k takové povolnosti a poslušnosti, v jaké vynikala jeho matka. Fremont ho mnohokrát nepěkně uhodil prackou po hlavě a přidal k těm starým vážným ranám ještě další, než se podrobil natolik, aby byl vidět nějaký výsledek.

Adams byl opravdu dobrý cvičitel zvěře. Nebyl však o nic lepší obchodník, než býval dříve v Kalifornii. Velcí grizzlyové byli stále velká atrakce a snad by stačili na muzeum vydělat. Ale Adams stále vymýšlel další čísla, která ho často stála dost peněz. Pořídil dokonce velké nádrže, ve kterých choval mořské živočichy. Nikdy se nezbavil svého starého návyku spekulovat. V roce 1859, nedlouho potom kdy se značně zadlužil, přidal k muzeu další senzaci – voskové panoptikum a zkombinoval to s kruhovým hledištěm s manéží pro jezdecké výstupy. To už byl na tom tak zle, že mu v exekučním řízení celý podnik zabavili.

Ztratil majetek, ale nějak se mu podařilo zachovat většinu zvěřince, především velké medvědy. A zase jednou vyrazil na dlouhou výpravu proti nepřízni osudu. Začátkem roku 1860 se nalodil se svými zvířaty na palubu *Golden Fleece,* která plula do New Yorku.

Byla to obtížná a neklidná cesta, zvláště kolem Hornova mysu. Když se staral o svá zvířata a za zimních bouří na moři je musel mít stále pod kontrolou, utrpěl opět vážná zranění. Staré rány na hlavě se mu znovu otevřely a lebku měl opět poraněnou.

V New Yorku neměl žádné známé a nic předem připraveného, ale za několik dní se stal společníkem Amerického muzea, které vedl sám Phineas T. Barnum. Estrádní mistr užasl nad tímto zjevem z dalekého Západu a okamžitě mu bylo jasné, že ten člověk je stejně skvělý výstavní kus jako jeho zvířata. Potom se vyděsil, když Adams sundal svou starou čapku z jelenice a odkryl rány na hlavě. Ten člověk měl být již dávno mrtvý. Lpěl houževnatě na životě jako jeho grizzlyové. Barnum se znovu podivil, když mu Adams klidně a věcně sdělil:

„Ano, tohle mě vyřídí… jsem úplně vyčerpaný… Přesto ale ještě pár měsíců vydržím a do té doby, doufám, vydělám tolik, abych mohl zajistit svou starou ženu, protože jsem ji pár let neviděl.“

Jeho stará žena přijela z Massachusetts, aby ho ošetřovala. Barnumův lékař byl přesvědčený, že bude žít nejdéle několik týdnů. Barnum více nepochyboval, že to co ho drží na nohou a brání mu ulehnout a zemřít, je jeho nezdolná vůle.

Ať již tomu bylo jakkoli, Adams byl hlavní postavou při slavnostním otevření Kalifornského zvěřince v Americkém muzeu. Slavnostní průvod šel přes celou Broadway a Bowery, v čele s Adamsem se

třemi velkými medvědy grizzly na plošinovém voze. Dva byli uvázáni řetězy a na třetím, který byl úplně volný, seděl on sám.

Ovšem, na tom voze byla s ním Lady Washington a hrdě ho nesla na zádech. Později se s ním několikrát prošla po newyorských ulicích. Noviny využily této příležitosti, aby daly podnět k založení první zoologické zahrady v Central Parku.

A k údivu Barnuma i lékaře Starý Bručoun byl po následujících šest týdnů každý den na jevišti a předváděl své medvědy.

Lékař se nyní již netajil přesvědčením, že ten starý potlučený medvědář nebude žít déle než několik dní a trval na tom, aby všechno předal a urovnal své záležitosti. Adams pohotově určil nemalou cenu, kterou Barnum, ohromený tím člověkem, možná jedinkrát za svého života přijal bez zbytečných řečí. Potom Adams stejně pohotově požádal Barnuma, který stěží věřil svým uším, aby mu dal slušný plat a zaplatil výlohy na desetitýdenní cestu po Nové Anglii a k tomu značnou zvláštní odměnu, jestli to těch deset týdnů vydrží.

Samozřejmě že to vydržel. Trpěl sice stále většími bolestmi a byl čím dále slabší, ale vydržel. Byl přece Grizzly Adams.

Daleko na západě, v San Francisku, mladý reportér psal knihu o dobrodružstvích bývalého massachusettského ševce, která mu ten člověk sám vyprávěl. Přepisoval z poznámek, co mu na konci svých vzpomínek řekl:

„Díval jsem se do očí smrti, která měla různé podoby a věřím, že ať přijde kdykoli, postavím se jí s odhodlaným srdcem a s pevnými nervy.“

Daleko na východě v městečku Neponset blízko Bostonu, kde nyní žila jeho žena a dcera, obě zajištěné slušnými bankovními konty na svá jména, našla si Grizzlyho Adamse smrt. Byl u něho kněz a údajně mu nabízel útěchu a žádal ho, aby projevil lítost nad svým životem bez církve. Starý Bručoun ho překvapil a vyvedl z rovnováhy.

„Posledních šest let jsem poslouchal kázání každý den, i v neděli. Někdy mi kázal starý grizzly, jindy puma. Často to byla bouřka s hromy a blesky nebo uragán na vrcholcích Sierry Nevady nebo v roklích Skalistých hor. Ale ať mi kdokoli kázal, vždycky mě učil o

vznešenosti a velebnosti Stvořitele a odhalil mi věčnou a nikdy se neměnící lásku našeho laskavého Otce na nebesích.“

Kněz odešel. V domě v Neponsetu panovalo ticho. Ve skříni visel pěkný nový jelenicový lovecký oblek, zhotovený přesně podle starého. Barnum, vždycky obchodník každým coulem, jej dal udělat pro Adamsova nástupce při vystoupeních se zvířaty. Ušili jej během posledního turné, kdy si Barnum myslel, že Adams nevydrží. Adams ho požádal, aby mu dovolil v něm vystupovat a Barnum svolil, že si jej může nechat, dokud jej „bude potřebovat“.
Grizzly Adams, který ležel na posteli a umíral, zavolal svou starou ženu. Trochu se zvedl a řekl jí, že chce, aby ho ustrojili do rakve v tom pěkném novém koženém obleku. Jeho poslední slova byla: „Barnum bude koukat, až pozná, že jsem ho doběhl a nechal se pohřbít v jeho nových loveckých šatech.“ Potom klesl na postel a zemřel.

GEORGE AUGUSTUS FREDERICK RUXTON

24. července 1821 – 29. srpna 1848

GEORGEOVI RUXTONOVI UBĚHL život velice rychle.

Byl třetím ze šesti synů irského otce a skotské matky a tato zajímavá směsice jeho krve ho obdařila všemi rodovými britskými povahovými rysy a jeho původ mu umožnil výchovu a vzdělání v Anglii. Otec byl vojenský lékař. Pocházel ze staré irské rodiny, která měla statek na řece Dee a mohla se pochlubit dlouhým seznamem dobrodružných vojáků. Matka pocházela ze stejně starobylého skotského rodu, který měl své zájmy v proslulé Východoindické společnosti.

Bylo jasné, že ze šesti synů vzešlých z takového spojení, nejméně jeden vybočí z řady a půjde cestou plnou dobrodružství. Tím jedním byl George. Sám bez mučení přiznával, že se rád toulá a že má sklony činit nepředvídatelná rozhodnutí. Byl hrdý a umanutě tvrdohlavý. Jeho matka byla příliš shovívavá. Jeho otec by ho do

jeho plnoletosti býval udržel na uzdě, ale když bylo Georgeovi teprve osm nebo devět let, otec mu zemřel a chlapce již nic vážně neomezovalo.

Určité meze mu kladly pouze jeho vrozené vlastnosti. Byl rozený džentlmen a bez ohledu na to, v jaké dálce se jeho dobrodružství odehrávala, jak byla neobvyklá a jemu škodlivá a jaké na něho vrhala světlo, vždycky zůstával džentlmen.

Absolvoval několik let důkladné britské školní výuky. Jeho učitelé by ho nenazvali snaživým a svědomitým žákem, spíše naopak. Obvykle se zaplétal do jednoho průšvihu za druhým. Byl však bystrý a měl značnou přirozenou inteligenci. Po těch poměrně několika málo letech odešel odtud, téměř proti své vůli, s překvapivě dobrým vzděláním. Potom pár dní před jeho čtrnáctými narozeninami ho přihlásili na Královskou vojenskou akademii v Sandhurstu.

Nastoupil tam s plnou hlavou historek o odvážných kouscích svých předků ve vojenské rodové linii a s odhodláním udělat dobrý dojem. Tři dny stačily, aby změnil svůj názor. Uvědomil si, že pro systém zaběhlý v Sandhurstu má jen opovržení. Podle jeho mínění se zakládal na pošetilém očekávání, že z chlapců se stanou muži a z mužů chlapci. Pokud nebyl zavřený v „černé díře“, neúčastnil se vyučování a trávil většinu času hraním kriketu, chytáním králíků do oka a touláním po venkově. Akademie mu to s přestávkami trpěla asi dva roky a pak ho vyhodili.

Co dál? Bylo mu šestnáct let, chodil zpříma, byl hezký, dobře rostlý a statný – ačkoliv si rád stěžoval, že má příliš krátké nohy. V sousedství Akademie se seznámil s vysloužilým seržantem (teď pěstoval včely) a poslouchal jeho vzrušující vyprávění. Ten se nedávno dobrovolně zúčastnil karlistické občanské války ve Španělsku, kde si Don Carlos činil nároky na španělský trůn a stále se snažil připravit o vládu malou devítiletou královnu Izabelu II. Co lepšího si mohl mladý rádoby dobrodruh přát, aby dal vyniknout svému meči? Hned se dal do příprav k odjezdu.

Zpočátku ani nevěděl, ke které straně v občanské válce se má přidat. Hledal dobrodružství, ne důvod k zásahu. Byl to však pravý Brit a opravdový romantik své doby. Nemohlo tomu být jinak, než že bude bojovat za zákonnost a malou královnu.

Odplul z Anglie a přistál v Havru a zamýšlel pokračovat po souši do Španělska. Bude mít cestou příležitost trochu poznat Francii. To se mu splnilo. Trávil čas a utrácel peníze v Paříži, v Bordeaux a v

Bayorme. Alespoň mířil na jih ke španělským hranicím. Nakonec ho popoháněla tenčící se peněženka.

Hranici překročil pod Bayorme a směřoval do San Sebastianu ve Španělsku. Když ukázal svůj pas a vkročil na španělskou půdu, nezapřel, že je stále ještě chlapec. Vyhodil čapku do vzduchu a provolal slávu romantice a dobrodružství. Byl již natolik zkušený cestovatel, že na pravém místě použil trochy britských peněz, aby prošel celnicí s nepřihlášeným britským zbožím bez prohlídky.

V San Sebastianu strávil několik dní, užíval si starého města a poslouchal v hospodách názory lidí o občanské válce. Sám vystupoval jako velký pán – měl koně, mezka a sluhu. Rozhodl se tak, jak měl vždycky v úmyslu, že pojede do vnitrozemí do provincie Navány a přidá se buď k francouzské nebo britské legii, aby bojoval ve službách španělské královny.

Cestou se mu vyskytl jeden menší problém – byly to hory Pyreneje. Nejsnadnější by bylo pokračovat podél pobřeží do Bilbaa a proniknout do vnitrozemí údolím některé řeky. Avšak očekávaný člun, který ho měl převézt do Bilbaa se kvůli špatnému počasí zdržel několik dní a on byl již příliš netrpělivý, aby déle čekal. Obrátil se a se zdráhajícím se sluhou v patách se vrátil stejnou cestou do Bayonne, vydal se odtud do vnitrozemí a zamířil opět ke španělské hranici přes hory průsmykem Urdos. Bylo to v prosinci roku 1837 a průsmyk byl určitě plný sněhu a téměř se stejnou určitostí se dalo čekat, že počasí bude nevlídné. Často musel vyčkávat, až se podmínky zlepší. Byl plný té umanuté tvrdohlavosti. Přesněji řečeno to byla vzdorovitost, obyčejná umíněnost. Pokračoval dále v cestě.

Během toho přechodu hor se setkal snad se vším, co mu zimní živly mohly postavit do cesty a přežil to. Zažil vzrušující setkání s medvědem, o kterém byl jeho sluha přesvědčen, že to je vtělený ďábel. Celou noc a den a ještě následující noc ho strašlivá bouře odřízla od světa v primitivní páchnoucí chatrči nějakých horalů. Když se prodíral těmi horami, objevil v sobě vlastnosti a schopnosti, které ovlivnily jeho život. Dokáže docela dobře přestát nepřízeň osudu a pocítit z toho zadostiučinění. Rozlehlé prostory pod širým nebem jsou tím pravým chrámem, kde může prokazovat úctu Bohu. Přestože pocházel ze zámožné a vážené rodiny a podle toho byl i vychován, dobře vycházel a přátelil se se zvláštními výstředními lidmi. Byli to muži, kteří žili ve vzdálených a zapadlých koutech světa.

Mladý George Ruxton, ve stáří plných šestnácti let, našel královnino vojsko v provincii Navarra a dostal hodnost jezdeckého důstojníka u kopiníků britské pomocné legie, připojené k pravidelné španělské divizi pod velením generála Diega Leona. Sloužil tam něco přes půldruhého roku a dostal nějaké vyznamenání. Po jedné bitvě mu sám generál Leon prokázal tu čest a vyznamenal ho jménem malé královny křížem první třídy Národního vojenského řádu svatého Fernanda, k němuž patřil titul rytíře. Mnohem důležitější a praktičtější pro budoucnost bylo, že se naučil velmi dobře španělsky.

Vlétě roku 1839 po úspěšném skončení válečného tažení loajalistů se vrátil do Anglie jako vojenský veterán, vyznamenaný ještě před dosažením osmnácti let. Jeho vláda mu téměř okamžitě udělila hodnost poručíka v 8. pěším pluku – později známějším jako Královští irští střelci. Takto krásně obešel akademii v Sandhurstu a získal britskou hodnost svým osobitým způsobem. Jeho královna Viktorie „s potěšením“ vydala nařízení, udělující mu královské povolení nosit španělský kříž v jejích službách.

Větší část jeho pluku byla v té době za mořem v Západní Indii a tak sloužil jen doma v Anglii a pak v Irsku v posádce. Opět trávil mnoho času touláním po kraji, jenomže teď se nesmírně zajímal o lov. Také se hodně v duchu zabýval hrdinskými činy nového ražení, o nichž se dovídal z povídek Jamese Fenimore Coopera o Kožené punčoše. Jeho stálými společníky byli psi a pušky. Když potřeboval zvěřinu a nešlo to jinak, nezastavil se ani před pytlačením.

Vlétě roku 1840 přálo jeho zálibám štěstí. Dostal rozkaz, aby se připojil ke svému pluku, který byl přemístěn do Kanady. Nejen do Kanady, ale přímo do pohraniční pevnosti Amherstburg na řece Detroit. Byl tam celkem klid, ani z vojenského hlediska se nic nedělo. Již bylo dávno po válce z roku 1812, která se tu převalovala krajem a také krátké kanadské povstání z roku 1837 již patřilo dějinám. Byl tu však hned za humny obrovský Severní les, kde se stále ještě toulali indiáni a lov zvěře tu připomínal povídky o Kožené punčoše. Využil té příležitosti více než dostatečně.

Za jeho vojenské služby v Kanadě byl lov, provozovaný co nejčastěji a co možná nejdále od pevnosti, jeho převážným a současně jediným pozoruhodným zaměstnáním. Dostal dovolenou a odjel na několik měsíců domů do Anglie a na zpáteční cestě do pevnosti si krátil čas na palubě lodi střílením po velrybách a žralocích. Stejně jako mnozí Evropané, v době kdy velké státy

podnikaly výzkumné cesty, dobývaly nová území a kolonizovaly, i on byl naprosto posedlý lovem. Ti všichni zároveň s ním si mysleli, že svět byl stvořen jako aréna pro sportovce. Zvířata tu byla jen k tomu účelu, aby sloužila za cíl.

Všední a pravidelná vojenská služba se nedala skloubit s lovením zvěře. Vojenský život byl jednotvárný. Brzy po svém návratu do pevnosti na podzim roku 1843 podal žádost o dovolení vzdát se důstojnického patentu a odejít. Na nátlak svých přátel a nadřízených – byl považován za jednoho z nejlepších mladších důstojníků – se pokusil žádost odvolat. Bylo však pozdě, jeho žádosti již vyhověli.

V širším slova smyslu pozdě nebylo. Uvolnili ho pro další dobrodružství.

Prvním z nich byl zimní lov hluboko v Severním lese s jedním indiánským přítelem, Čipevejem jménem Peshwego a s několika dalšími indiány. Začalo to dobře, byli pohodlně zalezlí v zimním táboře hluboko v lesích. Pak se dostavily nesnáze v podobě prodlouženého období krutě chladného počasí beze sněhu. Venku se pohybovalo jen málo zvířat a těch několik co vyběhlo se nedalo vystopovat. Potravy v táboře ubývalo a lovci začínali hladovět. Indiáni se domnívali, že nějak urazili Velkého ducha a že toto je varování, aby zanechali lovu. Vydali se na zpáteční cestu a on šel kus cesty s nimi. Potom se u něho opět projevila ta umanutá tvrdohlavost a vzdorovitost. Udělal čelem vzad a vrátil se do tábora. Dokázal přežít a zůstal tam uprostřed zimy celé týdny sám. Tábor měl jako základnu pro své výpravy na všechny strany a dobrodružství, která prožil, mu nadlouho vystačila.

Nastalo jaro roku 1844 a George se vrátil domů do Anglie. Ten malý ostrov byl teď pro něho těsný a nezajímavý. Zakrátko projížděl Evropou a vyhledával staré přátele ve Španělsku, přeplavil se do severní Afriky, do Maroka a do Alžíru, kde Francouzi bojovali s Araby. Trochu se tam potloukal a udělal si s velbloudí karavanou výlet do vnitrozemí. Ačkoliv majitele karavany upřímně nesnášel a daleko se nedostal, viděl dost, aby se nadchl pro výzkumné cesty v Africe. Koncem roku se vrátil do Anglie, znovu se připravil na cestu a vyplul na lodi podél západního pobřeží Afriky.

Byl to na tu dobu odvážný plán. Nebylo to nic menšího, než projet jižní Afrikou po obratníku Kozoroha od zálivu Walvis Bay na západním pobřeží do Mozambiku na východě.

Překážky, všude jen samé překážky. Všechny mapy, které měl k dispozici byly špatné. Obchodníci a misionáři na pobřeží byli spokojeni se svým výnosným zaměstnáním a nepřáli si, aby někdo prozkoumával vnitrozemí a dověděl se, co se v něm dá získat. Odepřeli mu pomoc, dávali mu úmyslně mylné informace a štvali proti němu domorodé náčelníky. George se svým společníkem se snažil obejít bez cizí pomoci a málem ho to stálo život. Podařilo se mu uskutečnit několik krátkých výprav do vnitrozemí, kde se seznámil s dalším druhem zvláštních a podivných stvoření, s pobřežními Křováky.

Vrátil se do Anglie celý znechucený. V Etnologické společnosti měl přednášku o Křovácích a snažil se přimět vládu, aby ho podpořila v uspořádání další výpravy do Afriky. Jeho nabídka byla předložena Královské zeměpisné společnosti, která s ní nadšeně souhlasila. Předali ji na ministerstvo pro kolonie, kde se dostala do soukolí byrokratické mašinérie. Nastaly nekonečné průtahy. Nebyl z těch, kteří by takové průtahy snášeli. Obrátil se k Africe zády a znovu zamířil přes Atlantik na západ.

George Ruxton, britský džentlmen irskoskotského původu, španělský rytíř, voják, lovec, dobrodruh, který měl brzy dovršit dvacátý pátý rok svého věku, opět cítil válku. Kde jsou války, tam se něco děje. Vojákování pověsil na hřebík, ale byl rád v dalekých končinách, kde se něco dělo. Když byla válka ve Španělsku, odjel do Španělska. Když se válčilo v severní Africe, nechyběl ani tam. Teď zuřila válka mezi Mexikem a Spojenými státy. V létě roku 1846 přistál v jižním Mexiku ve Veracruzu. Chystal více než 2000 mil dlouhou cestu po souši, která by sledovala Camino Real, Královskou cestu španělských dobyvatelů z Veracruzu do Santa Fe a Taosu v dalekém Novém Mexiku.

Nebyl teď pouhým romantickým dobrodruhem. Měl od britské vlády pověřovací listiny, které osvědčovaly, že zastupuje britské diplomatické a obchodní zájmy. Vláda nyní doufala, že by mohl vyřešit některý spletitý problém v britském obchodování s Mexikem ve vnitrozemí po cestě do Santa Fe, kterou teď uzavřela válka. A cestou by samozřejmě měl příležitost sbírat cenné vojenské údaje. Taková úloha mu docela vyhovovala. Byl od neutrálního státu pověřeným pozorovatelem uprostřed nedůvěry a zmatků, v nichž se tehdy Mexiko zmítalo a svědkem vzájemné nenávisti mezi Mexičany

a Američany, které potkával. Tuto roli však nebral příliš vážně. Když ji převzal, dostal pověřovací listiny, snadněji se mu cestovalo do Mexika a všude tam, kam se mu zachtělo. Jeho skutečné záměry byly čistě osobní. Chtěl se zase toulat v dalekých cizích končinách, kde se něco dělo, chtěl vidět něco nového a pozoruhodného, potkávat a poznávat nové lidi – a lovit v drsné neznámé divočině. Možná také zamýšlel o svých zážitcích psát. Již dávno si zvykl dělat poznámky do zápisníku a doma v Anglii měl rukopisné pokusy o svých předešlých dobrodružstvích.

Z Veracruzu do Jalapy, pak do Puebla a dál do Mexico City. Zapůsobila na něho zvláštní krása té země – ale byl znechucen lidmi. Znalost španělštiny mu byla rozhodně velmi užitečná. Oblékal se jako Mexičan, prozkoumával města, poslouchal řeči v hospodách, chodil do divadel a na býčí zápasy a objevil jednu mexickou specialitu, pro kterou měl jenom chválu – pulque, silnou pálenku, vyráběnou z agáve, kterou považoval za nápoj žíznivých andělů. Všude však narážel na lenost, nedbalost, hrubost, neschopnost a špínu. Obzvláště na špínu. Došel k názoru, že Mexiko je střediskem špíny. Připravoval se k cestě na sever.

Než odjel z hlavního města, seznámil se tam s Yankeem, který přestože byla válka nebo možná právě proto, nadělal jmění v obchodu s koňmi. Koupil od něho dva koně. Jeden se jmenoval Panchito a ten ho v následujících měsících nesl přes 3000 mil. Najít sluhu bylo mnohem nesnadnější. Nikomu se nechtělo jet na sever do země, kde jsou divoká zvířata, lupiči, bojovní indiáni a ještě horší Texasané, jim příbuzní Američané a jiné neznámé hrůzy. Nakonec našel jednoho, který byl ochoten jet až do Duranga. Našel také mladého Španěla, který se zajímal o doly v severní části země a souhlasil s tím, že s ním pojede. Cestou se k němu tu a tam přidali i jiní poutníci.

Pokračoval z Mexico City do Querétara, odtud do měst Celaya a Silao. Ještě více vnímal tu zvláštní divokou krásu země – a ještě více pociťoval hluboké zklamání z většiny lidí. Čím severněji ho cesta zavedla, tím více se stával předmětem zvědavosti „venkovanů“, kteří se sbíhali kolem něho, aby si ho zblízka prohlédli a obdivovali zbraně přivezené z Anglie, jeho pistole a dvouhlavňovou pušku a dvouhlavňovou karabinu, kterou měl jeho sluha. V Silau koupil pár „kalifornských“ mul, jejichž vytrvalost a schopnost přežít i při té nejobyčejnější a nejprostší potravě ho stále udivovala. Obě muly si

brzy zvykly na Panchita, všude ho následovaly a nepotřebovaly vodicí šňůry. George mohl jet pořád dál a nemusel se ohlížet. Věděl, že půjdou v patách za ním. Jedna mula se ukázala být dobrá při lovu. Bylo to nehezké, pokřivené zvíře, ale z jeho hřbetu mohl pálit na co chtěl a ani nehnulo ušima, a když ho nechal s otěžemi na zemi a odešel i na několik hodin, našel ho při návratu trpělivě čekat.

Opustil Silao a jel dále na Villa de Leon, Zacatecas a Fresnillo v srdci bohaté hornické oblasti. Stále a více než dříve ho okouzlovala ta opuštěná, odstrašující a drsná země, kde na cestě potkával jen poháněče v řadě za sebou kráčejících mul – ale většina domorodého obyvatelstva se mu nelíbila. V městečku Fresnillo se mu naskytla krátká vítaná změna. Zastavil se v haciendě správce dolů, který byl vzdělaný Američan a seznámil se i s dalšími úředníky, většinou ze Španělska. Strávil v jejich společnosti několik dní, kdy ho zasvěcovali do tajností mexického hornictví.

Fresnillo měl za zády a čekala ho Zaina, Sombrerete a Durango. Krajina byla divoká a skoro neobydlená, s dlouhými pásy neúrodné sopečné půdy. Mezi těmi několika městy žádné pocestné nepotkal. Přišel do míst, která byla považována za poslední výběžky civilizovaného Mexika. V Durangu kolovaly zkazky o indiánech, kteří loupí a drancují. Před ním byla země trvale nepřátelských Apačů. Stále obávanější Komančové, kterým zmatky vzniklé válkou dodávaly odvahy, prováděli nájezdy na celém území. Lidé ve městě říkali, že žádný člověk se při zdravém rozumu neodváží na sever, leda snad jen s velkou a ozbrojenou skupinou.

George Ruxton, který se rád toulal, prosazoval svou vůli a býval umíněně tvrdohlavý, na to reagoval po svém. Pevně se v duchu rozhodl, že kvůli indiánům se nikdy nezastaví a vydal se na cestu. A jako kdyby sama prozřetelnost uznávala a schvalovala nezdolnou umíněnost toho muže a držela nad ním svou ochrannou ruku, projel zemí Apačů a Komančů zcela bez úhony. Přišel na místa, kde nájezdníci udeřili den nebo dva, či dokonce jen několik hodin před jeho příchodem. Opustil místa, na která dopadla smrt a zkáza krátce po jeho odchodu. Pomáhal pohřbívat oběti. Zorganizoval a vedl výpravu dobrovolníků, aby zachránil jiné. Vždycky se vrátil se zdravou kůží.

Z Duranga jel do Mapimí a do Chihuahuy zpustošeným krajem, kde jedinou jistou zastávkou byly roztroušené, zdmi obehnané haciendy, vzdálené od sebe několik dní cesty. Někdy se stávalo, že

ho nepřijali a nedovolili mu vstoupit. V Mapimí jeho sluha, vylákaný tak daleko jenom mimořádnými příplatky, odmítl jít dál. Jeho práci přijal malý Ir, který byl dlouho v Mexiku a žádného Mexičana ani indiána se nebál. V Mapimí také Ruxtonovi ukradli všechna zavazadla a výstroj a asi tři tisíce dolarů na hotovosti. Prefekt toho města byl hluboce rozhořčen. Kdyby okradli Američana, dalo by se nad tím přimhouřit oko a třeba to i pochválit. Ne tak, jestliže postižený je Angličan. Zvláště pak tento Angličan, který cestuje s působivým doporučením a s neomezenou plnou mocí od guvernéra provincie, kde je psáno, že může jít kam se mu zachce. Pachatele dopadli. Vynalézavým mučením z nich kousek po kousku vymáčkli doznání, kde je lup ukrytý. Ruxton se pokoušel ten brutální postup zarazit. Prefekt byl neoblomný. Všechno se musí vrátit – a tak se i stalo.

Z Chihuahuy do El Pasa měl doprovod několika otrhaných hladových mexických dragounů, které mu místní úřady vnutily. Byli mu jen na obtíž. Zhltli všechno co se dalo, včetně zásob, které měl pro svou vlastní potřebu. Blízko jednoho městečka je zadržel uragán, který další cestování znemožnil. Několik dní pořádně nejedli a dvacetčtyři hodiny vůbec nic. Ruxton rozhodl, že uspořádají hostinu. Poslal všechny ven, aby něco sehnali a nakonec bylo hovězí a k tomu další potřebné náležitosti, aby každý měl velký šťavnatý řízek. To všechno bublalo na ohni ve velkém hliněném hrnci. Každý musel čekat, až se to řádně jaksepatří uvaří. Malý Ir přistoupil k ohni, aby hrnec zvedl a odnesl, ale dno upadlo. Ach, ouvej! Další den bez jídla. Takové bylo v tom kraji cestování.

Přišel se svým doprovodem do El Pasa opuštěnou zemí, kde na okrajích cesty ležely kostry a hnijící zdechliny volů, mul a koní. George Ruxton došel do míst, která budou brzy patřit Američanům.

Santa Fe, obsazené Američany, bylo ještě daleko na severu. Odjel z El Pasa s dalším doprovodem, s patnácti otrhanými kavaleristy, kteří –jak si pomyslel – byli takoví vyčerpaní ztracenci s rezavými starými zbraněmi, že by se nad nimi ustrnul i sám sir John Falstaff. V případě že by indiáni zaútočili, nebyli by vůbec k ničemu. Pokoušel se té poctě vyhnout, ale úředníci to považovali za britskou skromnost. Vyrazil na cestu a pestrý průvod ho následoval.

Pokračoval k severu podél řeky Rio Grande až na začátek obávané Jornada del Muerto, Cesty mrtvého muže, která představovala skoro sto mil bezvodou pouští za pustými horami, jež museli přejít než se

dostali k řece. K jeho ulehčení zde vojáci náhle zjistili, že jejich koně jsou na další cestu příliš vyčerpaní a rozjeli se zpátky k El Pasu. George, malý Ir a mexický sluha, kterého najal, pokračovali dál. Během dvaceti hodin překročili poušť. Viděli čerstvé stopy po indiánech, ale nikdo je neobtěžoval. Odpočinuli si a jeli dál k opuštěné haciendě Valverde na východním břehu řeky. Dosáhli okraje území, které ještě drželi Mexičané. Pouze o několik mil dál bylo ležení Prvních jízdních dobrovolníků z Missouri pod velením plukovníka Alexandra W. Doniphana, který je brzy povede na jih v tažení na Chihuahuu. Za ležením byly nahromaděné kolony mnoha vozů, které patřily obchodníkům čekajícím na příležitost pokračovat v cestě na jih na trhy v Mexiku, kam jezdívali již dávno před válkou.

Tam ve Valverde jim zmizel mexický sluha. Patrně měl strach z blízkosti těch legendárních netvorů Američanů a prostě utekl. Malý Ir si vyzvedl svoji mzdu a odjel na jih. Byl konec listopadu, počasí bylo chladné a on na tom nebyl se zdravím nejlépe. Dával přednost teplejšímu podnebí. Ruxton byl odkázán sám na sebe – v tom se dobře vyznal – nechal svá zvířata odpočinout a zatím se zhostil několika úředních povinností.

Nedaleko místa kde stanoval bylo tábořiště mladého poručíka J. W. Aberta z Topografického ústavu Spojených států, který prováděl topografický průzkum Nového Mexika. Tento poručík a další důstojníci z hlavního ležení byli zvědaví, co v tak mimořádné době dělá v Novém Mexiku ten hezký, zřejmě schopný a poněkud zdrženlivý mladý Angličan s nádherným knírem. Mohli žádat, aby se vyjádřil. Nebylo toho však třeba. Ruxton přišel do Abertova tábora, pozdravil mladého inženýra a několik přítomných důstojníků a předal jim jisté doklady. V jednom britská vláda žádala všechny americké důstojníky, aby „poskytli veškerou pomoc anglickým obchodníkům na jejich cestě do Chihuahuy". Jiné byly od mexických úřadů, které ujišťovaly, že všichni obchodníci, bez ohledu na národnost, dokonce i Američané, smějí pokračovat v obchodování jako obvykle (Mexiko potřebovalo celní poplatky), s podmínkou, že přijedou s mexickými vozky.

George Ruxton splnil svoje úřední poslání, které příhodně vysvětlovalo jeho dva tisíce mil dlouhý výlet cizí zemí. Samo o sobě to nebylo nijak zvlášť historicky důležité. Stejné doklady mohli snadno předat (a nepochybně se tak i stalo) běžnými diplomatickými kanály. Jeho vláda mu jen prokázala tu laskavost, že mu pomohla při jeho cestách propůjčením oficiálního postavení. On zase prokázal

laskavost mexickým úřadům, jejichž územím projížděl. Teď se chystal k něčemu, co mělo trvalejší hodnotu než předání několika listin a pozorování vojenské činnosti. Přišel konečně do země, kterou si svým způsobem a v neuvěřitelně krátkém období zcela a navždy přisvojí.

Když tábořil ve Valverde, tak nejdříve ze všeho navázal přátelství se zvláštním druhem výstředních lidí. Byli to muži, kteří se mu stali skvělými druhy v jeho novém životě. Vyšel si na lov se zkušenými horaly a svobodnými zálesáky, s francouzským Kanaďanem a s jedním Američanem.

Se skupinou poručíka Aberta jel na sever. Jejich cílem bylo Socorro, Albuquerque a Bernalillo, kde končila Královská cesta. Tady poprvé zahlédl svůj opravdový cíl, vzdálené Skalisté hory, zasněžené vrcholky pohoří Sangre de Cristo. Do Santa Fe dorazil koncem prosince a nijak ho nezaujalo – leda nepříznivě. Toto bývalé hlavní město se stavbami z vepřovic mu připomínalo polorozpadlou cihlářskou pec, shluk starých prérijních baráků. Jeho celkový názor na Mexičany se nezměnil, i když si začínal myslet, že ženy se podobaly více lidským bytostem než muži. Přinejmenším byl nestranný. Těch několik tisíc Američanů, kteří se nahrnuli do Santa Fe spolu s okupační armádou, považoval za ještě větší špindíry a hulváty, než byli Mexičani. Připadalo mu, že každý druhý dům prodává pálenku a nepřetržitě vyvrhuje opilce, kteří klopýtali špínou a odpadky.

Stačilo však zvednout oči a tam, kdysi dávno jako dnes, se za městem tyčil veliký, čistý, vábící majestát hor, které se táhly na sever do nynějšího Colorada, mohutné Skalisté hory, páteř amerického Západu.

Hory a horalé!

Jel za nevlídného počasí do Taosu a zastavil se v domě jednoho Američana, Stephena Luise Leea, úřadujícího šerifa v této osadě.
Zůstal několik dní a ochutnával tekutý dynamit, známý jako taoský blesk. Jednou večer při divokém fandangu, když vzplála rasová nenávist, pomáhal partě statných gringů vyčistit lokál od tlupy Mexikánů mávajících noži. Ve městě mluvil o tom, že chce přejít hory Sangre de Cristo a přezimovat na druhé straně. Lee nad tím žasl a snažil se ho přemluvit, aby zůstal v Taosu až do jara. Copak neví, že hory již zachvátila obzvláště tuhá zima a přechod bude naprosto nemožný? I těch několik horalů, kteří byli tehdy ve městě, ho před

tím pokusem varovalo. Opět se však projevila jeho známá tvrdohlavost. Odložil britské šaty a vybral si pro sebe jelenicový oděv horalů. Našel jednoho indiánského míšence z puebla, který souhlasil, že mu bude dělat průvodce a vyjel. Na sever k řece Rio Colorado, do Arroyo Hondo, nejseverněji položené poslední mexické osadě. A zase s ním jela ta prozřetelnost, která ho ochraňovala. Bojoval se sněhem, ledem a nesmírným chladem a trpěl, protože mu omrzla noha. Musel kvůli tomu na několik dní zastavit. Vraťme se však do Taosu. Dva dny po jeho odjezdu tam vypuklo krátké povstání proti americké okupaci a mezi jiným zaútočili i na dům Stephena Leea a Lee a všichni ostatní „cizinci“ ve městě (kromě Leeova bratra, který za pomoci nějakého kněze unikl) byli pozabíjeni. A opět pouhé tři dny potom, kdy opustil dům Simeona Turleyho v Arroyo Hondo, dosáhlo povstání až tam, se stejným výsledkem.

V té době o událostech, které se děly za jeho zády, nic nevěděl. Se svým indiánským vůdcem měl před sebou obrovskou hradbu hor, tyčících se za řekou Colorado a pronikal do jedné z nejvyšších a nejdivočejších oblastí celého amerického Západu.

S velkou námahou sledovali starou stezku, kterou používali indiáni z kmene Utů, když přecházeli z horního toku řeky Rio Grande na východní svahy hor, aby jako každý rok lovili bizony. Zima byla horší než ta nejtužší zima, jakou poznal v Kanadě. Zadržovaly je prudké bouře a nutily je trávit potmě dlouhé hodiny, kdy se někde choulili před větrem a nemohli si dopřát útěchy z hořícího ohně. Jedním malým, ani ne čtyři míle dlouhým údolím, se prodírali půl dne. V nečekaných dírách byl sníh navátý do hloubky více než patnácti stop. Museli slézt z koní a sami prošlapat a uvolnit cestu pro koně a muly. Jednou v noci po jednom takovém velmi těžkém dni, když konečně našli jakési kryté místo k utáboření, se jedné mule svezl náklad pod břicho. Úlekem se splašila, utíkala a vyhazovala a v té zimní divočině roztrousila celý náklad. V těch balících byly jejich zásoby. Zůstali odkázáni na lov. Zdálo se však, že tu nikde žádná zvěř není, a když při vzácných příležitostech nějakou viděli, byli chladem tak prokřehlí, že nedokázali použít pušky. Prodírali se dál, vychrtlí, hladoví a polozmrzlí, zapadali do rozsedlin plných sněhu a vyčerpaní se z nich vyhrabávali ven. První lidské bytosti uviděli teprve, když se probojovali přes celé široké horské pásmo a slezli po východních svazích k říčce Greenhorn Creek.

To co uzřeli na jednom útesu strmícím nad říčkou jim připadalo jako úplné velkoměsto. Tři indiánské stany a domek z nepálených cihel. Náležitě je uvítalo několik lovců z francouzské Kanady a jejich ženy z kmene Assinibointů a Siouxů. George Ruxton v obnošeném jelenicovém obleku, v mokasínách a v čapce z jemné kožešiny byl nyní od horalů k nerozeznání. Lišil se jen při hovoru svou přesnou výslovností, poněkud zdrženlivým chováním a také tím, že trval, pokud to jen bylo možné, na pravidelném holení a udržování svého nádherného kníru. Tím vším si otevřel cestu do srdce své zaslíbené země.

Tehdy nastával soumrak slavných dnů svobodných lovců, horalů. O bobří kůže již nebyl velký zájem. Našla se lacinější náhrada v kůžích z tuleňů a nutrií. Ve východních městech a v dalekém Londýně a v Paříži nahradily vysoké hedvábné klobouky kdysi oblíbené bobří cylindry. Cena kožešin klesla tak hluboko, že chytání zvířat se již nevyplácelo a nevynášelo ani na krátký flám po dlouhém pobytu v lesích. Zálesáci se nechtěli vzdát svého svobodného nezávislého života a tábořili v údolích po celé oblasti. V lesích na horách byl stále ještě dostatek zvěře a postupující civilizace byla daleko na východě za prérií. Mohli žít z lovu – a doufat, že trh s bobřími kůžemi zase ožije.

Jedna taková skupina, indiánští obchodníci, zálesáci a lovci, přezimovala v Pueblu (na místě dnešního města Puebla) na řece Arkansas. Samotné Pueblo byla čtvercová pevnost z nepálených cihel, ve které byla řada malých chatrčí a bud. Ruxton tam přijel od Greenhornu koncem ledna a byl srdečně přivítán v chatě nějakého Johna Hawkinse. Našel svůj zimní příbytek.

Pueblo bylo dlouho místem, kde se horalé scházeli. Přišli z hor, které se zvedaly nedaleko na západě a zase do nich odešli. Seděli na zemi kolem planoucích ohňů a vyprávěli o svých zážitcích. Byly to pravdivé historky, protože všude kolem byli lidé, kteří je dokázali posoudit. Vyprávěli o svých kamarádech, kteří žili v těch nezapomenutelných letech a jejichž kosti byste našli roztroušené po celé zemi. George Ruxton přijal ochotně přátelství mužů, z nichž mnozí přišli zdaleka, a kteří dobře poznali přes všechny povrchní odlišnosti člověka své krve. Seděl s nimi a odřezával nožem plátky z velkých špalků masa, které se opékaly nad ohněm a otíral si umaštěné ruce o svou jelenici a poslouchal po dlouhé, líně se vlekoucí hodiny. V duchu s nimi procházel skoro přes všechny hory

na Západě a vstřebával do sebe moudrost divočiny. Sám jim snad také pověděl několik příběhů. Ze své dlouhé zpáteční cesty jich měl několik, které stály za to.

Přes celou zimu a jaro se ubytoval v Pueblu, lovil jako ostatní a dokázal, že jeho vynikající britské pušky přinášejí smrt stejně spolehlivě jako jejich oblíbené ručnice s dlouhými hlavněmi. Již nepovažoval divoká zvířata za samozřejmé cíle pro potěšení náruživých lovců. Byla to potrava, se kterou by se nemělo plýtvat. Naplňovalo ho hrdostí, že i on zabíjel, jen když bylo třeba opatřit maso. Lovil společně s jinými a lovil také sám. Nevyhnul se srážkám s indiány, ale jednal jak byl zvyklý a opět přijížděl bez úrazu. V horách ho překvapila bouře s krupobitím, která ho skoro vyřídila. Poznal také, co to znamená prchat několik dní před zuřícím lesním požárem.

Panchito a muly byly stále s ním a neopouštěli ho ani na krok. Tábořil hluboko v horách v Bayon Salado, což je nynější Jižní rezervace a shledal, že to je lovecký ráj. Tábořil na mnoha místech horního toku řeky Arkansas a u Rybářovy zátoky. Celé dny pobýval sám daleko v přední části pohoří ve stínu hory Pike's Peak a cítil, že odezvou na vznešenost okolní přírody se síly jeho mysli i těla rozvíjejí a poznal, že nejšťastnější okamžiky svého života strávil v divočině amerického Západu.

A vždycky – často, přečasto – na tábořištích a při náhodných setkáních na stezkách nalézal družnou společnost kolem planoucích ohňů a naslouchal silně zemité a šťavnaté mluvě horalů.

Čas vypršel. Čekali ho doma v Anglii. Koncem jara odjel se skupinou lovců do Států a v následujících týdnech rozšířil své zkušenosti o cestování vlakem přes prérii. Jeli Arkansasem do do Benťs Fořtu a pak se dali dnešním Kansasem do Fort Leavenworth na Missouri. Tam našel Panchitovi laskavého pána a muly prodal zásobovacímu důstojníkovi pevnosti, když byl ujištěn, že budou mít dostatek dobré píce. Pobavilo ho, když několik kavaleristů si ho prohlíželo, oblečeného do té omšelé obnošené a špinavé jelenice, a dohadovalo se, jestli není indián. Pocítil hrdost, když došli k závěru, že je „bílý lovec" a „opravdový horal".

Konec cesty proběhl poměrně lehce, s očekávaným pohodlím, které přináší civilizace. Pokračoval parníkem dolů po Missouri do St. Louis. Potom proti proudu Mississippi a dál do Peorie a do Chicaga. Objel jezera do Buffala a nasedl na vlak do Albany. A konečně dolů

po Hudsonu do New Yorku, kde se nalodil na spolehlivou loď jménem *New World*, plující do Liverpoolu.

Nebylo však snadné přijmout opět všechny obyčeje civilizace. Jeho tělo se vzpíralo měkkým postelím, bylo zvyklé spánku na pevné tvrdé zemi. Na hlavě ho tlačil tuhý elegantní klobouk, chybělo mu pohodlí teplé kožešinové čapky. Jeho nohy, navyklé na poddajné volné mokasíny, se nedokázaly smířit s botami. Opakujícím se trápením se stávaly jeho zápasy s takovými věcmi jako byly šle, vesty a módní rukavice. Židle byly úplná pohroma. Často se přistihl, že se začíná sklánět, aby si sedl na podlahu. Vidličky se zdály být zbytečným a směšným nástrojem, když jako přiměřené pomůcky k jídlu mu stačily prsty a nůž. George Ruxton získal nový názor nejenom na lov, ale i na různé tretky a afektovanou eleganci, obvyklou ve společnosti.

Do Anglie se vrátil uprostřed srpna 1847. Dal se do práce, a aby zahnal neklid, neustále se zaměstnával psaním. Všechny poznámky a zápisky, které si dělal na své cestě Mexikem, zároveň s rukopisy a s doklady o dějinách Nového Mexika a o indiánech v něm žijících, které nashromáždil, se ztratily během cesty přes prérii při obtížném přechodu Pawnee Fork, přítoku řeky Arkansas, který se vylil z břehů. Zůstal mu však jeho – jak tomu říkal – „stručný zápisník" a dobrá paměť. Ještě před koncem roku vyšly dvoudílné *Příběhy z Mexika a ze Skalistých hor* v měkké papírové vazbě i jako obvyklé vázané knížky.

Byla to dobrá, příznivě přijatá kniha, napsaná jiskřivě, svěže a živě. Spolu s ní napsal pro časopisy článek „Texaská jízda", jiný na válečné téma „Bitva u Buena Vista" a další, v němž rozvíjel teorii, že mexičtí Aztékové se stěhovali z Nového Mexika na jih a jsou příbuzní s indiánskými kmeny v pueblech. Od mladého autora, kterému bylo před několika měsíci teprve dvacet šest let, to byl v tak krátkém čase docela úctyhodný výkon.

Ale George Augustus Frederick Ruxton nebyl spokojený. Neustále musel myslet na chuť bizoního masa opékaného nad otevřeným ohněm a na prudké vichry vanoucí americkým Západem a na ty podivné výstřední tvory, na muže, kteří se procházeli po amerických horách, jako se jiní lidé procházejí ve městě po ulicích.

Během prvních měsíců roku 1848 napsal *Život na Dalekém západě*. Měl beletristickou formu, kde nechyběla ani románová

složka – ale nebyl smyšlený. Ruxton spojil spolu nesouvisející události, aby vzniklo plynulé vyprávění a jednotlivé postavy umístil tam, kde snad v té době nebyly, ale každá událost se skutečně stala a každou postavu vzal ze života. Nepoužil žádný děj, o kterém by se nedověděl od lidí, kteří se jej účastnili, nebo byli tak blízko, že znali čistou pravdu. Nepsal o žádném člověku, jehož jméno byste nenašli v historických záznamech o Západu, kromě dvou, jejichž jména pozměnil na La Bonté a Killbuck. Složil hold horalům formou, o které se domníval, že vzbudí zájem – a přispěl k pravdivé představě o jejich životě.

Rukopis dokončil a předal do rukou vydavatelů časopisu *Blackwood's Edinburgh Magazíne,* kde vycházel anonymně na pokračování během druhé poloviny roku. Na začátku následujícího roku se objevil v knižní podobě. Zatím se v něm znovu probudil neklid a nespokojenost a zdraví se mu zhoršovalo. Při svém pobytu v Pueblu spadl ze hřbetu neosedlané muly. Dopadl na ostrou špičku kolíku indiánského stanu a poranil si páteř. Tehdy mu to moc nevadilo, ale nyní se zranění začalo ozývat. Nečinnost mu šla na nervy. Cítil, že by stačilo, aby se jen dostal ven a něco dělal a znovu by se našel. Zkusil zorganizovat cestu jachtou na Borneo. Znovu se pokoušel vzbudit zájem britské vlády o svůj plán prozkoumat střední Afriku. Uvažoval o nabídce Společnosti pro ochranu původního obyvatelstva, aby odjel do Kanady a pracoval tam mezi indiány.

Byly to jen váhavé představy, následek roztěkanosti a neklidu. Potom si se stále rostoucím přesvědčením uvědomil, co potřebuje a co chce. Daleká země ho poznamenala a přivlastnila si ho. V zemi, kde se narodil, se stal cizincem. Přes ty tisíce mil cítil bouřlivé a volně vanoucí větry ze Skalistých hor. Stal se ozvěnou mužů ze své knihy a napsal upřímně jednomu příteli, jak na tom je. Vyměnil by všechno, co měl „za kus bizoního masa a za toulky po horách".

Zajistil si dopravu do New Yorku a naplánoval cestovní trasu. Albany, Buffalo, Chicago, St. Louis, Fort Leavenworth. Dále cestou ze Santa Fe k Arkansasu a proti proudu řeky do hor do Bayon Salado. Tam přezimuje a na jaře půjde přes hory a podívá se, co se děje v sousedství Velkého slaného jezera.

Dorazil do St. Louis uprostřed srpna roku 1848 a ubytoval se v Planteťs House. Zůstal tam několik dní a připravoval výstroj a výbavu na cestu přes prérii. Bylo mu dvacet sedm let a jeden měsíc a celý Západ mu ležel u nohou.

Ve městě začala řádit epidemie úplavice. Tou nemocí se nakazil a za dva týdny zemřel.

Léta míjela a malý hřbitov, kde byl pochován, zůstal opuštěný. Kámen označující jeho hrob dávno zmizel. Jeho ostatky spolu s ostatními přemístili na jiný hřbitov a znovu pohřbili bez označení a beze jména. To však nic neznamená.

Ruxton nepotřebuje žádný nápis ani pomník, protože jeho kniha *Život na Dalekém západě*, tato jeho kniha žije. Je první a stále nejlepší knihou o amerických horalech, plná jejich podivné a nádherné hantýrky a jejich velkolepých hrdinských činů, plná života, živelnosti a bujnosti na každé stránce. Stala se význačným pramenem informací pro všechny pozdější spisovatele. Tento Angličan pocházející z irského a skotského rodu potkal a poznal více horalů, kteří zažili své slavné dny, než kterýkoli jiný člověk, který o nich psal. Hovořil s nimi dlouhé hodiny a žil jejich životem krátce, ale plně. Se svými sklony k tuláctví a vzpurnosti a se svou zarytou tvrdohlavostí byl jedním z těch, kteří je znali a dokázali v té zbožné viktoriánské epoše, plné nabubřelosti a afektovanosti, přehlížející všechno nepříjemné, o nich psát odvážně a otevřeně. Nebojácně přijímali všechny stránky jejich povahy, ty hrubé, krví potřísněné a surové, zároveň s těmi lepšími, které se vyznačovaly jemností, slušností a velkolepostí.

I na ten druhý hřbitov, kam převezli jeho ostatky, nakonec došlo. Na tom místě stojí vysoká budova. Když moderní stroje hloubily pro ni základy, rozryly zem a roztrousily bláto a prach.

Ze St. Louis vanou větry přes Mississippi a Missouri západním směrem. Jeho prach se smísil s prachem amerického Západu.

JOHN A. THOMPSON

30. dubna 1827 – 15. května 1876

V ROCE 1837 LOĎ *Engiheden,* která byla dva měsíce na cestě, přivezla do newyorského přístavu asi devadesát norských přistěhovalců pod vedením nějakého Klenga Peersona, který se zabýval organizováním a zakládáním norských osad ve Spojených státech. Na seznamu byl tentokrát desetiletý chlapec jménem Jon Torsteinson Rui a s ním byla jeho matka, nevlastní otec Thom Thomson, starší bratr Torstein a jeho mladší nevlastní sestra Tina. Celá skupina zůstala pohromadě a jela dál do Buffala a pak zase lodí po Velkých jezerech do Chicaga. Někteří tam zůstali a zbytek pokračoval na vozech, které opatřil Kleng Peerson, do malé osady na řece Fox River v západním Illinois. Thomsonova rodina jela s nimi a nastěhovala se do malého srubu, který opustili předešlí osadníci.
Moc toho s sebou nepřivezli. Skoro všechny své peníze vydali na cestu. Jejich velkou oporou byl silný a velký Thom Thomson a ochotně pomáhající dva nevlastní synové, Torstein a Jon.

Pohleďte na něho, je to desetiletý Jon Torsteinson Rui, plavovlasý jako ti nejsvětlejší Norové, s vlasy a s obočím jako vymyté zlato lehoučkých střapců kukuřičných klasů. Má hladkou pokožku a jasné světlemodré oči Je již skoro tak velký jako jeho o čtyři roky starší bratr a ramena má čím dál širší Je to statný mladý Viking z daleké severské země, který svědomitě vykonává přidělené běžné domácí práce v malém srubu na rovinaté illinoiské prérii – a sní o nádherných skalnatých horách a mrazivé zimní vznešenosti své vlasti.

V určitém ohledu to byla typická hraničářská rodina, která se vždycky na nějaký čas někde usadila, ale nikdy nezakotvila natrvalo. Nevlastní otec Thom Thomson přizpůsobil své jméno novému světu na Thomase Thomsona, ale sám se s novou zemí tak snadno nesžíval. Jemu také chyběly hory. Věděl však, že hornatá země je chudá a z Norska odjel z toho důvodu, že v něm byly skoro jen samé hory a proto bylo chudé a nabízelo jen omezené možnosti. Zapomněl by na hory, kdyby našel to, kvůli čemu do Ameriky přijel – dobrou zemědělskou půdu. Když se ale v té nové zemi nabízelo osadníkům tolik půdy, nebyla právě za obzorem nějaká lepší? Podnebí v této části Illinois bylo nezdravé. V osadě vypukla cholera a museli kopat hroby. Když vykonal svou práci ve dne, pracoval dál až do noci, aby vydělal peníze na vlastní vůz a pár volů, kteří by jej táhli. Když to všechno měl, odstěhoval rodinu do jiné Peersonovy osady v severovýchodním Missouri. Na původním místě v Illinois byli dva roky. Pak v Missouri čtyři. Potom se opět přesunuli na sever do Iowy do jiné Peersonovy kolonie. Vydržel zde dva roky a znovu se přestěhoval zpátky do Illinois. Již měl stěhování až po krk a tak zůstal.

V rodině nyní přibylo dětí a ti malí nebyli ještě dost vyspělí, aby pomáhali v práci. Tornstein se oženil a odjel, aby našel své uplatnění ve Wisconsinu. Jon se stal Thomasovi Thompsonovi hlavní oporou v práci.

Jon zůstal v Illinois šest let, oral a sklízel a v zimě chodil na dříví společně se svým nevlastním otcem, s tím velkým a skvělým člověkem, který se ujal rodiny bez otce a choval se ke dvěma synům jiného člověka, jako by byli jeho vlastní. Jon byl čím dál silnější a přišel čas, kdy svou silou předčil velkého Thomase Thompsona. Té síly bylo třeba, než ti malí jeden po druhém vyrostli. On však často večer sedával na prahu dveří a díval se na západ, kde jak mu vyprávěli, byly hory, které se vyrovnaly pohoří za Atlantikem a

Severním mořem, ba dokonce je převyšovaly. Čtení mu moc nešlo, ale pomalu se prokousal vším, co sehnal o Západu a o mohutných Skalistých horách, které vybíhaly na sever a na jih jako obrovská páteř kontinentu a za nimi se příkře zvedaly obě Sierry. Přicházely zprávy o zlatě v kalifornských horách a Jon bolestně pociťoval touhu jít ho hledat. Musel však splatit dluh velkému ušlechtilému muži, který již nebyl tak mladý jak býval. Jon zůstal a napřel svou mladou sílu do vyorávaných brázd a do dlouhých namáhavých dnů, kdy sklízeli úrodu. Byl spolehlivý a stále dobré mysli a jenom často nepřítomný pohled jeho světlemodrých očí napovídal, co se odehrává v jeho duši. Na začátku léta roku 1851, když sklidili úrodu a zorali pole, promluvila jeho matka za sebe i za svého chápajícího manžela. Řekla mu, že jeho dluh, který vlastně nebyl dluhem, ale dobrovolnou službou, je dávno splacený, že vykonal více, než byl povinen a že jestli to má vůbec někdy udělat, měl by teď odejít za svými sny na západ.

Znovu na něho pohleďte, stále se jmenuje po svém pokrevním otci Jon Torstein Rui, je mu čtyřiadvacet let, v ponožkách měří šest stop, má široká ramena a souměrné tělo. Jeho silné kosti a pevné svaly váží sto osmdesát liber, překoná každého muže, kterého potká, v zápase, zvedání břemen i v prácí Sedí zpříma na dobrém koni, s puškou v sedlovém pouzdru a s pistolí u opasku a jede přímo na americký Západ.
Jel do St. Joseph na Missouri, kde se řadily kolony vozů na dlouhou cestu na severozápad do Oregonu. Jel po Oregonské stezce. Někdy klusal pár dní s kolonou vozů a vydával svou mladou sílu, které byl stále plný. Pomáhal vyprošťovat vozy zabořené do bahna a opravovat jejich polámaná kola, tlačil je při přejíždění brodů v říčkách plných kamení a někdy prostě pokračoval v cestě sám. Jel stále prériemi Nebrasky na západ a rozlehlá, jako moře zvlněná země, se neustále zvedala dál a dál a jeho srdce se zvedalo s ní. Nakonec divoce poskočilo jako poutníkovi, který znovu spatří svou vlast. Daleko před sebou, až někde ve Wyomingu uviděl se rýsovat na obzoru něco podobného hradbě mraků. Ukázalo se, že to je první linie Skalistých hor, pohoří Medicine Bow.

No dobře, řekne se hory. Když k nim ale dojel, nedaly se srovnat s těmi, na jaké si pamatoval. V té době to ještě nevěděl, ale tím že si zvolil Oregonskou stezku, jel Skalistými horami tou nejníže položenou cestou. Na sever nebo na jih od stezky by našel hory, které by odpovídaly jeho představám, ale těmi by neprošel. O

několik málo let později se ukázalo, že by v nich našel i zlato. Jel dál, a když překročil vodní předěl kontinentu, o čemž měl sotva ponětí, opustil Oregonskou stezku a stočil se na jihozápad do Utahu a po cestě vyšlapané zlatokopy v roce 1849 dojel až k mormonské osadě, ze které vyrostlo Salt Lake City. V letních dnech kolem slunovratu nad Velkou kotlinou mezi Skalistými horami a oběma Sierrami leželo tíživé horko. Před ním byla poušť Velkého slaného jezera a zdánlivě nekonečné míle sluncem vysušené země a propadlé peklo Carsonovy prolákliny. Jel dál. Cesta byla znamenaná tlejícími těly a holými kostrami koní, mul a volů, opuštěnými vozy a navršenými kameny se vztyčenými kříži na hrobech. Den po dni pokračoval v cestě, kůži měl osmahlou, ošlehanou a ztvrdlou jako lidé ze Západu a pořád jel a daleko před ním nad oparem pouště, čnějící nad celým západním obzorem, se zvedala obrovitá stěna Sierry, neočekávané a nádherné svým prudkým stoupáním z nevadské pouště do více než dvou mil výšky. Proti světlé modři oblohy, stejné jako jeho světlemodré oči, se rýsovala tmavomodře a její nejvyšší vrcholy byly pokryté věčným sněhem.

Jel k místu na Carsonově řece zvanému Mormon Station. Tam slezl z koně, zůstal stát se zvednutou hlavou a díval se vzhůru k výšinám svých hor. Po čtrnácti letech a po přeplutí tisíců mil na moři a po překonání ubíjejících vzdáleností Nového světa přišel opět domů.

Zlatokopové byli na opačné straně Sierry. Každý mu říkal, že je lépe přejít hory, než nastane zima. Učinil tak. Tehdy se lidé snadno stávali společníky. Zkusil to s rýžováním v Hangtownu (nyní Placerville) a v táborech s takovými jmény jako Coon Hollow a Kelseýs Diggins. Byla to tvrdá a obtížná práce, ale silou, která v něm byla, ji zvládl. Jenom několik šťastlivců ze stovek v každém táboře se stalo boháči. On k nim nepatřil. Mnoho lidí přišlo na to, že většina zlata, které se jim podařilo z písku a ze štěrku vyhrabat, stěží stačila na zaplacení předražených potravin a jiných zásob a tím co jim zbylo, sotva uhradili výdaje na cestu domů. Byl jedním z nich. Zlatou horečku rozhodně tak silně neprožíval. Znamenala pro něho jen o málo víc než záminku, aby mohl vyhledat své hory a být jim nablízku. Dal dohromady zlato, které stačil narýžovat a zaplatil jím za kus země u říčky Putah v údolí Sacramenta.

Byl zase farmářem a tak trochu i rančerem. Stačilo to na živobytí, ale na více moc nezbývalo. Půda byla dosti úrodná. Byl tam dostatek vody, ale v nepravou dobu. Na jaře se všechny toky z tajícího sněhu v horách rozvodnily. V pokročilém létě vyschly, nebo se proměnily v tenké pramínky a vůbec nepršelo. Řešením by bylo zavlažování, zadržení jarních záplav v nádržích a rozvádění vody v letním období. Věděl to a mluvil o tom s ostatními lidmi v údolí, ale nebylo jich ještě dost a málo jich bylo natolik předvídavých, aby s tím něco dělalo. Zatím tu byly ty hory.

Byl přátelský a vstřícný člověk, i když toho moc nenamluvil a sousedé, roztroušení kolem, ho měli docela rádi, přestože ho považovali za trochu zvláštního. Takový velký zdravý chlap – a nehraje karty, nepije, nechodí za ženskými, ani se nevěnuje jiným obvyklým radostem jako ostatní. Uměl zacházet s puškou, složil běžícího jelena jako ti nejlepší z nich a zřejmě by výtečně obstál v pěstním zápase. Nikdy se však nezapletl do žádné z častých místních přestřelek, výtržností a rvaček. Někteří se mu posmívali a říkali mu „svatý John“. Ale to brzy přestalo. V té době mohl být člověk na západě tak divný, jak se mu jen zachtělo, pokud někomu nešlápl příliš neomaleně na kuří oko – zvláště když se jednalo o člověka, který se při všech potížích dokázal postarat sám o sebe a ochotně pomáhal jiným, když se ocitli v nesnázích. Přece však jenom byl skutečně trošičku podivín. Když jeho sousedé po těžké práci odpočívali, nebo jen tak vypouštěli přebytečnou páru v hospodách a tančírnách, někdy dokonce i když by měl raději zůstat doma a dělat něco užitečného, odcházel do hor, obvykle sám a pěšky. Dobromyslně si o něm vyprávěli různé historky. Opravdu se mu líbilo být tam nahoře na těch sněhových pláních. Když zápolil se sněhovou vichřicí, měl z toho opravdový požitek. Pohodlně se vyspal jen stočený do klubíčka ve sněhové závěji. Možná v něm byl kus medvěda grizzly.

Také se o něm dohadovali, co tam nahoře vlastně dělá? Chodí na lov? Nebo snad hledá zlato?

Občas nepříliš zaujatě dělal obojí. Nestál o to, aby zabil srnce, dokud nepotřeboval maso a nezajímal se nijak zvlášť o sledování zlaté stopy do míst, kde měla počátek. Takové věci byly pro něho opět jen záminkou. Chodil do vysoko položených míst jen pro tu pouhou radost z chůze, a aby změřil svou sílu s mocí hor. Ještě si toho nebyl přímo vědom, ale hledal vlastní způsob, jak plně dát průchod té ve své krvi po předcích zděděné písni Vikingů.

Přes to své osamělé toulání po horách zůstával věrný své rodině. Pravidelně psával své matce a nevlastnímu otci v Illinois i svému bratrovi do Wisconsinu a oni psali zase jemu. Zajímal se vždycky o to, co dělají a jaké pokroky činí ti malí. Výměna dopisů však trvala dlouho. Jediný poměrně jistý způsob doručování pošty do Kalifornie byl lodí z východního břehu dlouhou a pomalou trasou na jih kolem celé Jižní Ameriky. Ani to nebylo jisté. V posledních došlých dopisech bývaly odkazy na jiné dopisy, které vůbec nedostal.

Major George Chorperming uzavřel s vládou smlouvu o doručování pošty pozemní cestou do střední Kalifornie a zpět. Přesněji řečeno se jednalo spíše o pokusy takové zásilky zajistit. Major se svým společníkem Woodwardem s tím začali v roce 1851. Vypravili kolonu mul, která dopravila poštu ze Sacramenta přes Sierru do Salt Lake City. To bylo v květnu, kdy průsmyky vysoko v horách byly již beze sněhu a přesto muly byly na cestě po mnoho týdnů. Tato trať byla v provozu s přestávkami po celé léto. Na podzim společník Woodword otevřel další linku dopravců pošty a co se jim všem stalo, se nikdo nedověděl až do pozdního jara, kdy našli mrtvá těla. Zdrželi se o několik týdnů závějemi, které v průsmycích navršily sněhové bouře, a když se jimi prodrali, zabili je dole na poušti indiáni.

V únoru roku 1852 Chorperming vypravil další skupinu, pět mužů s deseti koni a mulami. Za padesát tři dny doklopýtali pěšky do Salt Lake City. Ani jeden z nich by to již nikdy nezkoušel. Dokonce i v dubnu to jiné poštovní výpravě trvalo čtyřicet sedm dní, než tou cestou prošla.

Zkušenost z té zimy všem stačila. Několik dalších let se již nikdo nepokoušel přejít hory v zimních měsících. Chorperming přesunul trasu mnohem jižněji přes Arizonu a Nové Mexiko. Byla to dlouhá, pomalá a nejistá cesta a dvě či tři poštovní dodávky za celou zimu bylo vše, co se dalo čekat. Alespoň to byly jakési náznaky služeb, poskytovaných lidem ve střední Kalifornii na západní straně Sierry. Ale obyvatelstvo osad na východní straně, kde hory se prudce svažovaly do Nevady, zůstalo úplně odříznuté. Nejméně po pět měsíců v roce nemohli tito lidé dostávat ani posílat poštu.

V zimě mezi lety 1855 a 1856 to Chorperming zase zkusil. Dostat poštu do Hangtownu, nyní Placerville, na západním úpatí hor nebyl žádný problém. Nemělo by dát mnoho práce rozvézt ji do osad na druhé straně, z Carson City pod východním horským úbočím. Z

Placerville do Carson City je to na mapě zdánlivě jen malý kousek. Pro kondora by to znamenalo jen devadesát mil letu. Na zemi se však ty míle prošlapávaly zasněženou a zamrzlou divočinou, po příkrých stráních nahoru přes Sierru. Orientační body byly ztracené v závějích a průsmyky a nečekané rokle byly plné sněhu, hlubokého čtyřicet i více stop a kruté oslepující bouře byly téměř na denním pořádku.

Chorpenning uveřejnil v Sacramentu výzvu ve dvou týdenících všem lidem, kteří by se chtěli pokusit překonat tu cestu na sněžnicích. Zima právě začínala. Ten opravdový sníh měl teprve přijít. Tři nebo čtyři muži jeden po druhém výzvu přijali. Jeden po druhém vyjeli – ale vzdali to a zase se vrátili.

Jon Rui byl ve svém srubu u říčky Putah spokojený. Na svazích za srubem si již nařezal dostatek dubového dříví, aby mu vydrželo pres celou zimu. V údolí ještě žádný sníh nebyl, ale on věděl, že tam vysoko v horách ho přibývá a že je stále hlubší. Jako vždycky když mrazivé větry začaly vanout z výšin dolů, zmocňoval se ho nepokoj a byl nespokojený sám se sebou a s tím co vykonal a co právě dělal. Jeho hory, které začínaly svou zimní vládu na nejvyšších vrcholcích, ho volaly.

U jeho srubu zastavil jezdec, který mu přinášel dvě zásilky. Nějaký dopis a výtisk *Transcriptu* ze Sacramenta. Dopis byl na cestě několik měsíců. Byl od jeho nevlastního otce z Illinois. Na prvé řádce stálo, že jeho matka zemřela na chřipku.

To se stalo před několika měsíci. Tak dlouho to již bylo, kdy jeho matka ležela smrtelně nemocná a on nic nevěděl. Umírala s otázkou, jestli nepřišel dopis od jejího Jona.

Ach, ta proklatá pošta, která byla tak dlouho na cestě a tak často se nedostala na místo určení!

Dlouho hleděl na dopis a na noviny na hrubém stole před sebou. Jeho oči ponenáhlu utkvěly na dvou řádcích výzvy, vytištěné tučnými písmeny v záhlaví novin:

LIDÉ ODŘÍZNUTÍ OD SVĚTA STRÝČEK SAM POTŘEBUJE LISTONOŠE

Pomalu a důkladně, jak byl zvyklý, článek přečetl. Potom ještě jednou. Ano. Jestliže doprava pošty na této straně hor byla špatná, pak horší, mnohem horší byla pro lidi na druhé straně.

Z Placerville do Carson City. Ten kraj mezi oběma městy dobře znal. Nikdo jej neznal lépe. I v létě to byla divoce rozeklaná, pro

chodce vyčerpávající krajina, která se v zimě stávala nebezpečnou. Před dvěma roky doprovázel tou končinou jednoho obchodníka se synem a to bylo v březnu, kdy sníh mizel a celou cestu bylo jasné počasí a i tak musel zhotovit jednoduché palice, kterými udusávali cestičku pro muly nesčetnými velkými závějemi a cesta jim trvala deset namáhavých dní. Obchodník a jeho syn byli ke konci úplně vysílení a přísahali, že již nikdy nic takového nepodniknou.
Z Placerville do Carson City. Uprostřed zimy? Třeba i se sněžnicemi na nohou? To není možné. Ty pletivem opatřené rámy, něco jako velké tenisové rakety, udrží celkem dobře člověka na hlubokém sněhu. Měl pár sněžnic visící ve srubu na stěně a často je užíval. Hodily se však jenom na poměrně krátké vzdálenosti a na celkově rovinatém terénu. Nebyly vhodné na příkrých svazích, na horských úbočích zarostlých křovím a v závratných výškách. A šlo se v nich pomaleji. Člověk, který nesl poštu, nemohl nést s sebou mnoho jídla nebo takové věci jako pokrývky. Musel by se pohybovat rychle, závodit s časem. To nebylo možné. Žádný člověk by to nedokázal.

Nemožné? Co mu říkávala jeho máti, když viděla, že ho celodenní koloběh farmářského života otravuje a chtěla ho povzbudit? Jednou snad prý bude ten, kdo udělá, co žádný jiný nedokáže.

Dlouho se díval na noviny a myslí mu proběhla vzpomínka z jeho raného dětství v daleké severské zemi, vzpomínka na muže klouzající po velkých plochách sněhu, který pokrýval tu hornatou zem. Klouzali po dvou skluznicích, každou přivázanou řemínky k jedné noze. Skluznice byly dlouhé a tenké, na koncích ohnuté nahoru. Žádné kanadské sněžnice, jaké mu visely ve srubu na stěně. Norské sněžnice! Říkali jim lyže!
Vzal tužku a pokoušel se je načrtnout. Nebylo to tak snadné, jak se zdálo. Vyšel ven a vybral si dva pěkné kusy dubového dřeva a začal na nich pracovat. S těmi svými několika nástroji pracoval den po dni a pod jeho rukama se rodilo něco pro nový svět a západní hory ještě nevídaného. Dvě lyže. Byly deset stop dlouhé, čtyři palce široké a téměř jeden palec silné. Na předních koncích se stáčely vzhůru a byly zakončené vyřezávanými figurkami, jak se patřilo u přídí těchto malých vikingských lodí, které budou spuštěny na sněhy Sierry. Důkladně k nim připevnil řemínky, tak aby šly přes špičky bot a dozadu napříč kousky dřeva, aby mu přidržovaly paty. Spodní strany ořezal, oškrabal a obrousil do hladká, jak nejlépe dokázal. Při práci ho trápila myšlenka, že by asi nebylo správné, alespoň lidé od pošty by to za správné nepovažovali, aby americkou poštu nosil člověk s podivným cizím jménem. Zvolí si a přijme jiné. Ke křestnímu jménu

Jon, které mu dal jeho otec, přidá písmeno „h“ a příjmením prokáže úctu svému nevlastnímu otci, který ho vychoval. Pro vyrovnání přidal doprostřed iniciálu A. John A. Thompson.

Zabalil své norské sněžnice do plátna, vyšvihl se na svého koně a odjel do Placerville. V obchodě Snydeťs své lyže zvážil. Pětadvacet liber. Byly příliš těžké. Těžší než si myslel. Nezbýval čas, aby na nich dále pracoval, nebo aby zhotovil jiné. Lidé na druhé straně hor doufali, že přijde pošta z ostatního světa. Čekalo ho stále ještě mnoho práce. Šel do kopců za městem, kde bylo sněhu skoro jako za největší zimy a dal se znovu do práce.

Byla to opravdu práce. Nebylo nikoho, kdo by mu poradil a ukázal mu jak na to. Vyskytli se jen náhodní diváci, kteří si tropili posměšky a říkali jeho lyžím „brusle do sněhu“. Učil se tím, že to prováděl. Neustále klopýtal, vrávoral, házel sebou a padal. Narážel do stromů a do skal a zapadal do sněhu. Když se mu něco takového přihodilo, stáčel a nastavoval tělo, aby zachytil ránu a nenarazil lyžemi a nepolámal je. Byl celý pomlácený a samá modřina, přesto každý den pokračoval ve cvičení. Ale učil se. Nesčetnými pracnými pokusy a omyly ty dlouhé, neohrabané skluznice ovládl. Stále cvičil, až měl pocit, že mu na nohou narostla křídla a klouzal ze svahu dolů jako muži v jeho bývalé vlasti. A měl pravdu. Ty dlouhé, pouze zdánlivě nemotorné skluznice se daly použít i na příkrých svazích. Když je rozhodil špičkami od sebe, dokázal plynule lézt nahoru a zanechával ve sněhu stopy jako šikmé sečné rány nebo za sebou následující písmena V. Na ještě strmějších svazích dokázal stoupat napříč úbočím v dlouhých klikatých serpentinách, připomínajících horskou stezku.

Po dvou týdnech měl dojem, že je připravený. Zašel na poštovní úřad v Placerville a promluvil s úředníkem, který si myslel, že žertuje, ale potom řekl pár slov někomu v zadní místnosti. Muž, který vzrušeně přispěchal, byl sám major Chorperming. Nezajímal se o jména, jak se píší nebo jak znějí. Byl ochoten vzít tohoto člověka, kohokoliv, bez ohledu na jméno a okolnosti. Pošta pro Carsonovo úsilí již po měsíce narůstala. Po úředních přijímacích formalitách měl jen jednu otázku.

„Můžete vyjet zítra ráno?“

Odpověď zněla: „Můžu.“

Pohleďte na něho, je to teď John A. Thompson. Začíná leden roku 1857 a jemu je dvacet devět let, nemá na sobě žádný zimní plást, který by mu překážel v pohybu, nemá ani

přikrývku, ta by mu svou vahou přitěžovala, ale má na hřbetě šedesát liber poštovních zásilek a na nohou pětadvacet liber norských sněžnic, trochu sušeného hovězího a pár tvrdých sucharů v jedné kapse a ve druhé zápalky zabalené do naolejované látky. Je úplně sám v horní části vysoké Sierry, mrazivý vítr ho bičuje a pod nohama má sníh hluboký padesát i více stop, napěchovaný do nenadálých zrádných strží a kaňonů. Dere se neustále nahoru k posledním hřebenům a vzdoruje svou silou zimní síle svých hor!

Vylézt na západní svahy byla ta těžší část cesty. Horské hřebeny před ním vystupovaly jeden za druhým. Překonával je a směřoval k vysokým vrcholům. Měl však pravdu. Norské sněžnice to dokázaly. Norské sněžnice a jeden muž z Norska, který měl v sobě krev Vikingů.

Po pomalém namáhavém výstupu na každý nový hřeben následovalo velké uvolnění a částečný odpočinek při sjezdu do horského údolí nebo přes úzkou rovinku pod úbočím a další lezení do příkré stráně. Celkem se držel Carsonovy cesty, po které jezdili v létě vystěhovalci na západ. Ale se svýma okřídlenýma nohama si mohl nadjíždět tam, kde se cesta kroutila a klikatila. Sníh mu pomáhal. Byl napěchovaný v roklích a ve skalnatých trhlinách a umožňoval mu přejíždět místa, která by v létě byla neschůdná.

Příliš si důvěřoval ve své nové dovednosti a začal být neopatrný. Hluboká úzká průrva mu uzavřela cestu a slyšel, jak hluboko pod ním se přes balvany valí voda. Slézt dolů a pokoušet se říčku obejít by znamenalo zajít si mnoho mil. Průrvu však překlenul most ze sněhu. Byl deset stop silný a zdál se být pevný. Rozjel se přes něj a byl asi tak uprostřed, když se za ním ukázaly trhliny. Most se začal uvolňovat od skalní stěny. Dral se vpřed, ale most se za ním prohnul a prolomil. Vrhl se dopředu a chytil se okraje útesu na druhé straně. Jednou rukou se držel pevného kořenu borovice a visel tam a houpal se nad roklí, zatímco ulomené kusy mostu padaly na balvany hluboko pod ním.

Tuhý kořen borovice! Tuhý a nepoddajný, jak musí být všechno, co chce ve vysokých Sierrách přežít! Spolehlivá síla vytvořená léty v širokých ramenou a ve svalnaté paži Johna A. Thompsona! Nebezpečná váha poštovního pytle a lyží ho táhla dolů, ale dokázal se vytáhnout a lapaje po dechu ležel na chladné, sněhem poprášené

skále. Bylo to bláznivé riziko od člověka, který nesl cenné zásilky lidem odříznutým od světa. Již nikdy nesmí udělat takovou chybu.

Šel dál. Od nezvyklého břemene ho bolela záda. Nohy necítil bolestí od hodiny trvajícího nepřetržitého lezení. Ty bolesti však byly jistým způsobem příjemné a uspokojující, protože měl sílu je snášet. Nic si z nich nedělal a vytrvale šel dál. Ta práce, kterou podstupoval, když pronikal přímo do srdce bílé mrazivé vznešenosti těchto hor, podobajících se horám lemujícím obzor jeho raného chlapeckého věku – ta výzva všemu co je kolem, byla v něm. Nyní věděl, že právě tohle přišel na západ hledat.

Toho prvního dne ušel dvacet pět mil. Uložil se k odpočinku do skoro holé prohlubně v závětří velkého pařezu. Nařezal trochu hoblin z kusu starého dřeva a podpálil je jednou ze svých sirek. Když se oheň rozhořel a zakousl se do pařezu, vyhrabal si díru v závěji proti ohni a vystlal ji větvemi natahanými od nedaleké borovice. Žvýkal sušené hovězí a tvrdé suchary. Usnul a vítr mu hvízdal nad hlavou, padal sníh a navršil se nad otvorem do jeho doupěte. A on spal uvnitř v teple a v bezpečí a ráno se vyhrabal ven, otřásl se jako chlupatý medvěd, připjal si zase pytel s poštou na záda a lyže k botám a znovu vyrazil na dlouhý výstup.

Byl to kraj vrcholů Steven‘s Peak a Red Lake Peak a vysoko ležící mrazivé nádhery jezera Tahoe a ponurého děsu údolí Summit Valley, kde před pouhými několika lety zastihla Donnerovu výpravu zima a sníh a než přišla pomoc, čtyřicet jich tam pomalu v hrůze zemřelo. Veliké bílé ticho přerušovalo jen hvízdání větru a občasné, strach nahánějící vzdálené burácení padajících lavin. V širošíré bílé divočině se nenacházela žádná lidská bytost.

Celý den se prodíral vzhůru. Dostal se za hranici lesního porostu a teď ho již nic nechránilo před bičujícím větrem. Pozdě odpoledne začal znovu padat sníh, ty drobné vločky, tvrdé jako křemen, které padají ve velkých výškách. Sněžilo stále hustěji a vítr hnal sníh tak prudce, že bylo vidět sotva na pár kroků. V takovém počasí se nemohl zahrabat do sněhu. Kdyby se tak ukryl, asi by již nevylezl živý. Našel si plochou římsu chráněnou před větrem a tam zůstal. Přikrčil se a jedl zbytek sušeného masa, a když teplota klesla příliš hluboko, vstal a chodil po skalní římse, tancoval a něco si k tomu pobrukoval a tak se snažil znovu rozproudit krev ve svém těle.

Sám v temné zimní noci, v srdci vysoké Sieny, poskakoval a pohupoval se v rytmu vikingské písně ve své krvi a duchové vikingských předků tančili s ním.

Když se ukázaly prvé slabé záblesky úsvitu, vánice trochu polevila a on pokračoval v cestě vzhůru. Celý den namáhavě stoupal uprostřed běsnící bouře. Bolesti v zádech a v nohou nepřestávaly a byly čím dál horší, ale stále nalézal v sobě sílu je překonávat a nevšímat si jich. Tu noc zase pohodlně odpočíval ve sněhovém doupěti.

Ráno pokračoval ve výstupu. Bouře se vyčerpala, začalo svítit slunce, třpytilo se na čerstvém sněhu a téměř ho oslepovalo. Stáhl si okraj klobouku do čela a šel dál. Odpoledne dosáhl vrcholu a pod sebou uviděl Údolí naděje, v němž se leskl zamrzlý počátek toku Západní Carsonovy řeky. To jméno bylo výstižné. Za údolím na druhé straně byly hory, ale nebyly takové jako ty, které měl za sebou. Dosáhl nejvyššího bodu své cesty. Teď již to půjde většinou jen dolů a křídla na jeho nohou mu dodají na rychlosti.

Odpoledne příštího dne, čtvrtého ode dne kdy vyjel z Placerville, sjížděl po strmém úbočí vrchu Genoa Peak ke stejné kolonii mormonů, do níž přišel před pěti lety z východu, a která byla nyní známá jako městečko Genoa.

Někdo ho uviděl přijíždět a začal křičet. Všichni v malé osadě byli vzhůru a dívali se, jak se naklání ve velké zatáčce a přijíždí přímo mezi ně. V úžasu zírali na ty podivné věci, které měl přivázané na nohou. Hleděli na něho, jako kdyby náhle spadl z nebe. Ale co si to sundává z ramen? Vypadalo to jako černý kožený pytel, jaké užívá Chorpenningova poštovní linka.

Panebože, vždyť to je pošta!

Poplácávali ho po zádech a potřásali mu rukou. Kdyby je nechal, ženy by mu líbaly ruce. A kdo to vlastně byl, co v tomto roce přinesl něco ještě cennějšího než zlaté nugety?

„John A. Thompson od Putah Creek.“

Ne, ne. Nic tak obyčejného a všedního. Copak by se nenašlo lepší jméno, které by znělo po celá léta v bezpočtu příběhů po celých horách? Ano!

Sněhový Thompson z vysoké Sierry!

Poštu pro Genou nechal v Genoe. Rychle odběhl do Carson City. Byl tam již téže noci. Ráno si zase přivázal své norské sněžnice a žádal zpáteční poštu pro údolí Sacramento.

Bylo jí víc než dost. Přicházela pravidelně ze Salt Lake City a hromadila se tu po celé měsíce. S více než osmdesáti librami na zádech vyrazil na zpáteční cestu.

Teď již věděl jak na to. Ani zdaleka se nebude namáhat, aby jezdil po cestách připravených za teplého počasí pro pozemské tvory jako jsou muly a koně a lidé s nejistýma nohama. Plný síly, kterou pociťoval a s těmi křídly na nohou se mohl volně pohybovat všude po horách, mohl vyrazit přímo do nich, kam ho jen napadlo, jako létá kondor. Večer druhého dne svištěl dolů po západních svazích do Placerville. Na zpáteční cestu mu stačily dva dny. Šest dní celkem na cestu tam a zpět.

„Vyrovnejte své sázky, pánové! Plaťte s úsměvem vy všichni, co jste se posmívali a říkali, že to žádný člověk nesvede!"

Po zbytek tohoto zimního období a i v následujících zimách pošta procházela na obě strany každých čtrnáct dní na širokých zádech Sněhového Thompsona. Pravidelně jako hodinky. Tři dny potřeboval na zdolání překážek východním směrem s jeho delšími sráznějšími výstupy a dva dny na návrat. Někdy za dobrého počasí, jen pro to poznání, že to dokáže, srazil délku cesty oběma směry na čtyři dny. Když bylo někdy pošty příliš mnoho, převezl ji mimořádně.

Nebylo to jen z Placerville do Carson City a z Carson City do Placerville. Odbočoval cestou do různých malých osad a k osamělým srubům všude v celém tom rozsáhlém prostoru, kde by jinak dostali poštu teprve při tání pozdě na jaře. Všude kde bylo třeba v horách nebo v jejich okolí doručit poštu, Sněhový Thompson ji tam donesl. Často se přitom ani nezastavil. Sjížděl třeba jako blesk po jedné straně vysoko v horách ukrytého údolí a hltal míle stále rychleji. Hodil balíček s poštou, až narazil na dveře srubu a jel dál, aby využil rychlosti pohybu a vyjel na druhé straně z údolí, zatímco po větru z jeho rychlé jízdy letěly za ním pozdravné výkřiky obyvatel srubu.

Ten člověk si z počasí nic nedělal. Když nadešel čas k odjezdu, tak odjel třeba přímo do horské bouře a zahříval se nezměrnou námahou, jak se sám prodíral přes zasněžené hřebeny. Bylo mu jedno, jestli cestuje ve dne nebo v noci. V noci to často šlo lépe, protože sníh byl na povrchu tvrdší. Odpočíval, když cítil, že potřebuje odpočinek, a když se probudil, jel dál, ať svítilo slunce nebo hvězdy, či se na krajinu snesla bouře. Na své první cestě přišel na to, jak se zachumlat u hořícího pařezu a jak přestát tu nejhorší oslepující sněhovou bouři poskakováním v závětří vysoké skály. Časem si našel několik víceméně pravidelných zastávek, které užíval k odpočinku, když ho cesta vedla blízko nich. Jedno takové místo byla malá jeskyně mezi nejvyššími vrcholy, kterou vystlal borovicovými větvemi.

Často své trasy měnil a prozkoumával takto své hory. Nechal je, aby na něm zkoušely své uskoky v podobě velkých, z místa na místo se stěhujících závějí a sněžných vírů, které ukrývaly a k nepoznání přetvářely orientační body v krajině. Mohl se do nich vydat z různých stran a zamířit přímo do místa svého cíle. Vedl ho nikdy neselhávající smysl pro orientaci a jeho bystrost a znalost horské krajiny. Sněhový Thompson že by zabloudil? Když byl v zimě v divočině sám, vždycky mu stačilo dívat se pozorně na stromy, uvědomit si z které strany převážně vane vítr a všímat si rozložení skal a seskupení horských štítů. V noci se řídil hvězdami a dokázal jít přímou cestou k cíli. „Nikdy jsem nezabloudil – nemůžu zabloudit," říkal prostě a otevřeně a jenom konstatoval, jak to s ním je. Poklepal si prstem na čelo. „Tady je něco, co mě řídí správným směrem."

Opravdu tam měl něco, co ho vedlo celkem přesně k určenému cíli.

Lidé, které ve svých horách zachránil před jejich vlastní hloupostí, byli o tom přesvědčeni. Neminula zima, aby jednou, dvakrát nebo i vícekrát nenarazil na vyčerpané poutníky, kteří zabloudili a celé dny se brodili stále hlubším sněhem. Provázel je, vedl je, a když to bylo nutné, tak je i odnesl k nejbližší osadě. Na projevy vděčnosti bylo málo času. V okamžiku kdy viděl, že jsou v bezpečí a někdo se o ně stará, zamával svým známým – a již byl zase na cestě s poštou.

Jednou však nějaký čas bloudil. Postihla ho sněžná slepota. Čtyři dny tápal po jednom horském hřebenu a nebyl to ten, na kterém si představoval, že se nalézá. Byl však Sněhový Thompson. Nakonec se mu nějak podařilo se zorientovat. Klopýtal od stromu ke stromu přímo k malé osadě a dřevorubci, kteří z ní vycházeli, ho uviděli a zavedli dovnitř. Pytel s poštou měl stále ještě na zádech. Odpočinul si a zrak se mu trochu zlepšil. Štěrbinami očí viděl jen matně, ale vydal se zase na cestu.

Chorpenning se dostal do finančních potíží. Příliš rozvinul své obchodní aktivity. Vláda daleko ve Washingtonu neplnila své závazky. Byla příliš zaměstnaná jinými záležitostmi a nevěnovala Kalifornii mnoho pozornosti. Nemohl platit. Alespoň ne v současné době. Možná později. Sněhový Thompson pokračoval v doručování pošty. Nedělal to jen pro peníze. Dělal to pro pohled na tváře lidí žijících na samotách, když jim přinesl dopisy, které by jinak dostali po dlouhých měsících čekání. Dělal to, aby v sobě ukojil zvláštní nutkání. Jeho počínání tím nabývalo na významu, mělo nějaký účel a

poskytovalo mu záminku, aby dokázal nejvyšší měrou využít zdánlivě nevyčerpatelné síly ve svém velkém statném těle.

Byl však chudý. Potřeboval plat, který nedostával. Ale co na tom záleželo. Vyrovnal se s tím tak, že pracoval ještě více. Nosil léky, lehčí zboží a nářadí, vzorky rudy na zkoušku a malé součástky pro hornické strojní zařízení. Lidé, pro které ty věci nosil, mu rádi zaplatili. Jen on sám skutečně znal celkovou váhu některého takového nákladu, který nesl přes své hory, přivázaný jako velký hrb za svými širokými rameny.

On to byl, kdo přenesl přes hory do Sacramenta vzorky toho podivného „modrého kamení“, které obsahovalo zlato a stříbro za více než 2000 dolaru na tunu a stalo se podnětem pro vypuknutí zlaté horečky v Comstock Lode. On to byl, kdo přenesl přes hory litery a první tiskařský lis, součástku po součástce, pro noviny *Teritorial Enterprise* v městečku Genoa (později přesunuté do Virginia City), které se brzy staly jedněmi z nejznámějších na Západě a uveřejňovaly první literární pokusy mladého muže, jenž užíval jména Mark Twain. A když *Enterprise* začaly vycházet, zase to byl on, kdo nosil jejich výtisky na zádech přes hory do osad na druhé straně.

Jeden člověk – a každý rok po celé měsíce se stával opravdovou záchranou pro mnoho lidí. Také pro ženy a děti – ty ho zbožňovaly. Byl jejich prostředníkem s vnějším světem. Pod vlivem takového přátelství a obdivu se duševně rozvíjel. Nalezl mezi nimi své pevné místo, své poslání. Dělal to, co by žádný jiný člověk nedokázal, ani by se o to nepokusil. Stal se hovornější a veselejší a občas i zažertoval. Zároveň s poštou a s novinami a se zprávami o světě za horami přinášel ve své osobě dobrou vůli, radostnou náladu a chuť do života.

Je to jen velkej chlap z Norska a jinak nic moc, říkalo pár žárlivých reptalů. Koneckonců jen nějakej listonoš. Byl to Sněhový Thompson z vysoké Sierry!

Začal s něčím jen tak sám pro sebe. Bylo udivující, kolik lidí si vyrobilo norské sněžnice a válelo se v závějích na kopcích předhoří na obou stranách horského pásma. Povzbuzoval je jak jen mohl. Sám si zhotovil lepší skluznice (dlouhé sedm a půl stopy, mnohem lehčí, ke konci se zužující a směrem dopředu maličko širší) a udělal mnoho párů i jiným a nic za to nechtěl. Nikdy mu nepřišlo zatěžko učit a cvičit někoho, kdo o to požádal. Nejraději dělal lyže pro děti, učil je a díval se, jak sjíždějí zasněžené stráně.

Vyskytli se lidé, kteří když se na to cítili, vyjeli si s ním na cestu na svých vlastních norských sněžnicích a chvíli ho doprovázeli. Když ale zamířil do opravdových hor a začal slézat příkré svahy k nejvyšším vrcholům, tak se vrátili a on šel dál sám. Nikdo jiný neměl chuť zkoušet to, co pro Sněhového Thompsona bylo něco zcela běžného.

Prodal svou farmu na říčce Putah a zařídil si malý ranč na druhé straně hor v údolí Diamond Valley, asi třicet mil jižně od Carson City, nedaleko Genoy. V těch místech bylo lyžování (teď tomu tak říkali) velmi oblíbené. Každý, včetně žen a dětí, napodoboval Sněhového Thompsona. Muži založili lyžařský klub Alpine a často se scházeli na závodech na svazích hor u Genoy. Brzy se mezi nimi našli dobří lyžaři, ale nikdo se nevyrovnal Sněhovému Thompsonovi. Vylezl až na samotný vrchol a sjížděl dolů míli za mílí, nic ho nezadrželo, nebrzdil a dosahoval rychlosti čtyřicet až padesát mil za hodinu. Tyčku k udržování rovnováhy držel napříč před sebou, úžasnou rychlostí se proplétal mezi stromy, míhal se těsně kolem vystupujících skal, vyjížděl na hrbolcích vzhůru a letěl vzduchem z jedné terasy na druhou, dopadl a hnal se dál. Jednou takový jeho úžasný skok změřili. Byl dlouhý sto osmdesát stopl Teprve více než po šedesáti letech to nějaký americký lyžař překonal – a to teprve na pečlivě připravené dráze a nahoře se zvlášť upraveným startovním místem, na těch nejlepších, odborně vyrobených lyžích, namazaných tím nejmodernějším přípravkem k dosažení nejvyšší účinnosti.

Stalo se to druhým rokem, co nosil poštu pro Choipenninga. Bylo to 23. prosince a na zádech měl vánoční poštu pro Carsonovo údolí. Z Placerville odjel před dvěma dny a teď byl daleko nahoře mezi vrcholy a právě sjížděl po úbočí do údolí Lake Valley, kde zamýšlel přespat v opuštěné chatě, kterou v létě nějací dva jménem Sisson a Hawley užívali jako obchodní stanici. Hodně spěchal, ani si předtím cestou neodpočinul, aby na svátky dojel včas. Zítra by měl dorazit do Carson City právě na Štědrý den.

Zatím to šlo. V údolí nebyl sníh nijak zvlášť hluboký a chata nebyla tak zavátá, jak takové chaty v zimě často bývají. Tiše se pro sebe zasmál při vzpomínce, jak se jednou pokoušel dostat do podobné chaty komínem. Tenkrát měl opravdu namále jak nikdy v životě. Uprostřed cesty dolů uvázl. Vězel tam tak pevně, že se ani nehnul.

Jen díky své obrovské síle se nakonec vysoukal ven a to teprve po dlouhém zápolení.

Obešel chatu ke dveřím, sundal si lyže a oklepával je o stěnu chaty, aby je očistil od sněhu. Polekaně sebou trhl, když se zevnitř ozval nějaký zvuk – slabé chraptivé volání. Pospíšil dovnitř – a našel na zemi Jamese Sissona opřeného o zeď, s nohama nataženýma před sebou. Obě nohy měl zle omrzlé a bolestně oteklé v těžkých botách, v nichž byly uvězněné.

Ten Sisson byl také tvrdý a houževnatý člověk. Zimu trávil blízko Placerville a před dvěma týdny se rozhodl přejít hory na sněžnicích do Carsonova údolí. Druhý den večer byl již hodně vysoko, když ho zastihla prudká bouřka. Čtyři hodiny se těžce prodíral kupředu, nohy mu pomalu omrzávaly, až se konečně dostal do chaty. Zatím však již sotva klopýtal – a chata byla doslova vybrakovaná. Před mnoha týdny z ní všechno ukradli patrně potulující se indiáni. Zápalky, které měl s sebou byly vlhké a nedaly se použít. Byl tam čtyři dny a vlekl se jenom po rukou, než našel několik suchých zápalek v rohu ve slámě. Nebylo tam žádné dříví na topení. Oheň z rozlámané židle a trochy úlomků v chatě mnoho nepomohl a trval jen chvíli. Teď již tam byl dvanáct dní a všechno co našel k jídlu byla jen trocha kdysi dávno roztroušené mouky, kterou seškrabal z podlahy. Pokoušel se rozříznout kapesním nožem boty, ale bylo to nad jeho síly. Obě nohy měl zmodralé až ke kolenům. Byly zachvácené sněti.

Sněhový Thompson přišel právě včas. Sisson byl zesláblý, měl horečku a neměl daleko k hysterickému záchvatu. Byl to však člověk z hor. Stále se pokoušel dělat, co ještě stačil. Nabrousil starou sekeru – a připravoval se, že si usekne nohy.

Nyní sekera posloužila k něčemu jinému. Sněhový Thompson vyšel z chaty a za ní porazil svými silnými pažemi suchý strom. Za pár minut plápolal na ohništi pěkný oheň. Vedle něj narovnal hromadu dříví. S citem rozřezal svým nožem Sissonovy boty, stáhl je a poněkud tak zmírnil trvalou bolest, kterou Sisson bez naříkání snášel. Dal Sissonovi trochu jídla, které mu zbylo v kapse a kráčel ke dveřím. „Brzy se vrátím," řekl a již byl venku a přivazoval si lyže.

Tu noc sjel rychle po západních úbočích svých hor. Odhodil všechnu opatrnost a ve svištícím větru se řítil tmou osvětlovanou hvězdami stále rychleji a rychleji po prudkých srázech, prorážel křovím a odvažoval se skoků, kterým by se při normální jízdě vyhýbal. Jednou skočil rovnou z útesu vysokého padesát stop. Brzy ráno sjel obloukem do Genoy.

Poštu do Carson City ať odveze někdo jiný. Sněhový Thompson teď má jinou práci.

Dr. Dagget nemohl přijít. Měl naspěch, zavolali ho, aby ošetřil oběti zlého neštěstí ve Zlatém kaňonu. Mohli však a také chtěli jiní lidé. Pod vedením Sněhového Thompsona vyrazilo pět mužů, dva na lyžích a tři na kanadských sněžnicích. Bylo to již navečer na Štědrý den, když se dostali ke srubu v údolí Lake Valley. Udělali pro Sissona co bylo v těch podmínkách možné a hned se dali do práce, aby zhotovili velké sáně. Sněhový Thompson, který si již tři dny a noci neodpočinul, se při práci trochu potácel. Ostatní naléhali, aby se trochu vyspal. Lehl si na podlahu a spal. Tehdy to nevěděl, ale ten spánek a ještě několik hodin odpočinku, které si utrhl během následující noci, zachránilo Sissonovi život.

Když se na Boží hod vánoční začalo rozednívat, odešli ze srubu se Sissonem zabaleným na provizorních saních. V noci napadly dvě stopy čerstvého sněhu. Sisson byl velký chlap a těžké nemotorné sáně zapadaly pod jeho vahou do měkkého nového sněhu. I z kopce to šlo pomalu a nahoru to bylo skoro nemožné, přestože všichni táhli a Sněhový Thompson vzadu svými mohutnými rameny sáně nadzvedával. Byli teprve v polovině cesty do Genoy, když je zastihla noc a s ní další oslepující sníh hnaný větrem. Krčili se u ohně pod stromy, které je chránily jen částečně. Přečkali tak tmu a tu nejhorší bouři a v kruté zimě si střídavě dopřáli jen několik hodin přerušovaného spánku. Za svítání opět vyjeli. Když se dostali níže, sněhová vánice polevila a mohli jet rychleji. Během odpoledne doklopýtali do Genoy.

Dr. Daggett Sissona rychle prohlédl a jeho názor byl jednoznačný. Obě nohy se musejí pod koleny amputovat. Dr. Daggett však neoperoval bez chloroformu a zrovna žádný neměl.

Operovat bez anestetika by bylo nebezpečné. Pacient byl tak zesláblý, že by ho šok mohl zabít. Proti tomu stála nevyhnutelná skutečnost, že bez provedené operace by smrt byla neodvratná. Přesto byl Dr. Daggett neoblomný. Bez chloroformu operovat nebude.

Kde nejblíže byl chloroform k dostání? V Sacramentu, na druhé straně hor.

Na druhé straně hor!

No dobrá. Na kom byli lidé ze Sierry závislí, kdo jim přinášel takové věci?

Od chvíle kdy Sněhový Thompson opustil Placerville uběhlo pět dní a nocí. Vyčerpával se více, než by vydržela většina jiných mužů. Za celou tu dobu by se hodiny odpočinku, které si dopřál, daly

spočítat na prstech obou jeho rukou. Zvedl hlavu ke svým horám, které se ve své nehybné lhostejnosti tyčily nad západním obzorem. Sehnul se, aby si znovu přivázal své norské sněžnice.

Pohlédněte na něho, na Sněhového Thompsona z vysoké Sierry. Je to třicet let starý, širokoplecí, prý nijak zvláštní chlap z Norska, jenom takový neplacený venkovský listonoš, osamělý v té nádherné bílé mrazivé majestátnosti svých hor, který si namáhavě razí cestu vzhůru strmými svahy s tvrdošíjností v každém pohybu svých lyží na čerstvém neslehlém lepícím se sněhu. Rychlostí expresu se řití po svazích dolů a míří přímo, jak mu jen jeho nikdy se nemýlící instinkt dovoluje. Nedbá překážek, skáče z okrajů skalních teras do neznámých míst pod sebou a ve dne v noci se dere nahoru přes vrcholy a zase dolů. Pohleďte, jak okamžitě a bez odpočinku se vydává na cestu tam a zpátky a neustále se trmácí vzhůru po delších a strmějších západních svazích, s očima v důlcích zapadlýma, které únavou ztrácejí barvu. Tvář má staženou a napnutou a zdá se, že mu kosti proniknou kůži Velká ramena má svěšená, ale pořád se houpají při každém pravidelném kroku a neochabující vůle vybičovává umdlévající svaly k nejzazší hranici vypětí. Staví svou sílu proti síle zasněžených hor– a za další noc a den vyhrává!

Co vyhrává? Život Jamese Sissona. Operace se zdařila, Sisson přežil a odstěhoval se, aby se usadil na příjemnějším východním pobřeží Atlantiku.

Také však prohrál, protože maso a kosti musejí vždycky prohrát proti věčné skále. Bezpříkladné přepínání při těch dvou rychlých přechodech hor, které se nemilosrdně projevilo po těch předcházejících nedávných vyčerpávajících cestách, se v něm hluboko usadilo a proniklo až ke kořenům jeho bytí. Zdálo se, že se brzy zotavil a byl pořád ten Sněhový Thompson, železný muž z hor, který trousil po celá léta zajímavé historky, jako jiný rozhazuje zrní při setí. Hluboko v něm však zůstala bolest, která nikdy úplně nepřestávala a občas ji cítil silněji a pak zase slaběji, ale nikdy docela nezmizela. Málokdy o tom mluvil, nikdy se o tom nikomu nezmiňoval, kromě několika lidí, kteří mu byli nejbližší. Ale bylo to v něm a léty to narůstalo.

Do Carson City a přes hory do Sacramenta přišel Pony expres a Sněhový Thompson se jako každý z toho upřímně radoval. Bylo to

vzrušující, romantické a skvělé – pro poštovní službu v létě. V zimě, když v horách ležel sníh, se pošta dopravovala na jeho širokých zádech, jak tomu již bylo po čtyři zimy. A když indiáni z kmene Piute, vyburcovaní Pony expresem, a tím čeho byl symbolem, napadli jednu stanici a potom vlákali odvetný oddíl dobrovolníků do léčky a u jezera Pyramid Lake jim připravili hořkou porážku, Sněhový Thompson se těch bojů zúčastnil. On to byl, kdo donesl zprávu o porážce přes hory do Sacramenta a vedl „armádu“ vojáků a dobrovolníků zpátky, aby uštědřili Piutům krvavý výprask, kterým ty potíže skončily.

Carsonova cesta, kterou užívali vystěhovalci, se stala skutečnou cestou a vozy a jezdci mohli po ní jezdit déle na podzim a dříve na jaře. Sněhový Thompson byl jedním z těch, kdo ji s volskými potahy a s těžkými kočáry udržovali v provozu, jak dlouho to jen bylo možné a zase brzy na ni vyjížděli. Ale v těch nejkrutějších měsících, kdy na čtyřicet stop vysoké závěje bránily všem pokusům je prorazit, procházela pošta na jeho širokých zádech nyní již devátý rok.

Centrální pacifická železnice, která se po léta šplhala nahoru po krátkých úsecích, budovaných na západních úbočích hor, dorazila až na hřeben pohoří a rychle směřovala dolů, aby přeťala poušť Velké kotliny. Již nebylo nutné, aby Sněhový Thompson nosil poštu přes hory na svých širokých zádech, jak to dělal po dvanáct let.

V těchto horách však byly stále ještě končiny na opuštěných horských úbočích a ve vysoko položených údolích, kde by osady a jednotlivé sruby musely čekat na poštu přes celou zimu, kdyby nebylo těch širokých zad a pevných nohou pod nimi, opatřených rychlými lyžemi se zahnutými konci. Mezitím se oženil.

Bylo to smutné pro osamělého starého mládence na konci třicítky, když seděl ve svém domku a četl dopisy z Wisconsinu a z Illinois. Bratr Torstein měl tři děti, které již vyrůstaly v dlouhonohé mládence. Sestra Tina se provdala a čekala rodinu. Ti malí, co zůstali s jeho nevlastním otcem Thomasem, již nebyli malí. Nebude dlouho trvat a také se ožení a povdávají.

V té době již lyžaři měli poblíž Genoy svůj klub Alpine Boys a v zimním období se často scházeli. Jejich rodiny a jiní lidé se přicházeli na ně dívat. Lyžovaly i některé dívky a ženy. Jednoho dne se mezi nimi objevila nová mladá žena, usměvavá mladá dáma se zářícíma očima. Jmenovala se Agnes Singletonová a nedávno přijela s matkou za svými dvěma bratry do Genoy. Uviděla Sněhového

Thompsona s tou jeho soustředěnou nádhernou neuvědomělou silou, jak střemhlav sjíždí z nejvyššího vrcholu hory Genoa, skáče z jedné terasy na druhou a vyráží ten ječivý pokřik Sierry, který se mu bezděčně dere z úst jako výraz radosti z pohybu. Nějak se stalo, že znenadání měla mimořádné problémy s jízdou na ryžích a potřebovala nutně odborné školení. Sněhový Thompson, který byl jinak ve styku s mladými ženami obvykle neobratný a nemluvný, se cítil s ní najednou tak nějak uvolněný a družně jí dělal společnost. Kupodivu s ní dokázal i hovořit o svých horách a o tom, co pro něho znamenají.

S jejími bratry to bylo v pořádku. Singletonovy bratry znal dobře a mohl se u nich zastavit na návštěvu – a zůstat na večeři a vychutnávat, co znamená dobré jídlo po tolika letech, kdy si vařil sám. Byl však jen chudý farmář a rančer a stále neplacený listonoš. Chorperming nakonec zkrachoval, aniž by někomu zaplatil. Stáhl se do ústraní a nové smlouvy formálně neuzavřel. Thompson prostě pokračoval v doručování pošty do zapadlých míst, která by jinak zůstala bez obsluhy, protože byl jediný, kdo byl schopný a ochotný to dělat. Přemýšlel o své situaci a trápilo ho to. Pracoval usilovněji než kdy jindy a snažil se ušetřit nějaké peníze. Nemohl ale být Sněhový Thompson a při tom šetřit. Příliš mnoho z toho co dělal, zůstalo stejné, jako když byl mladík na farmě v Illinois, kdy pracoval dobrovolně pro druhé. Tak byl zvyklý v životě jednat. Byl chudý a velmi pravděpodobně chudým zůstane.

Co by asi řekla jeho matka, kdyby ještě žila a byla tu s ním? Asi totéž, když mu pověděla, aby odešel za svým snem. Jestli to má kdy učinit, mělo by se to stát hned teď, než z něho bude starý člověk. Toho večera se otázal Agnesy Singletonové, jestli si ho vezme takového, jaký je a jaký zůstane.

Dobrý bože, ano! Skoro od prvého dne na stráních hory Genoa se sama sebe ptala, kdy se ten velký, zlatovlasý a trochu těžkopádný klacek z Norska rozhoupe k této otázce.

Byla pro něho tou správnou ženou. Z malé chaloupky vytvořila útulný domov, jak to jen v pohraniční chatě a při nedostatku peněz bylo možné. Pochopila, že její manžel je Sněhový Thompson a pošta se musí doručit, i když nedostane zaplaceno a že když se to v něm ozve, musí být tam nahoře, v té mrazivé zimní nádheře svých hor, nosit poštu a zachraňovat ztracené poutníky – a brát si to všechno jako záminku, aby tam prostě mohl být. Tak byl zvyklý v životě jednat.

A když se jednou vrátil s nákladem pošty a cestou spěchal, jak to jen v těch horách dokázal, protože věděl, že nastal její čas, zjistil, že ho lékař předešel a že se stal otcem zdravého křičícího chlapce s bledě zlatou čupřinou na hlavě, podobnou lehounkým třapcům kukuřičných klasů a jeho život se šťastně naplnil.

Byl šťastný, až na tu hluboko v něm hlodající malou bolest, která byla neodbytnější než bývala. Ani v nejmenším však nepřipustil, aby mu bránila v práci, nebo ho nějak omezovala.

Před čtrnácti lety dal skutečně k něčemu podnět. Lyžování se teď stalo oblíbeným zimním sportem na obou stranách hor. Noviny o něm přinášely články a hrdě hlásily, že se provádí na „vědeckém“ základě. Vyráběly se stále lepší lyže. V kraji vznikaly lyžařské kluby. Vynálezci žárlivě střežili tajné recepty na mazání lyží, aby lépe a rychleji klouzaly.

Na sever v La Porte u řeky Feather River v kalifornském okrese Plumas pořádal lyžařský klub Alturas každoročně závody v rychlosti a nabízel hlavní cenu 600 dolarů.

Alpine Boys na Sněhového Thompsona naléhali, aby tam jel a tu cenu získal. Začal o tom vážně uvažovat. Peníze by se daly určitě použít na malý domek v údolí Diamond Valley. Tak by prospěl své veselé a trpělivé Agnes a malému Arthurovi, který zkoušel první kroky na maličkých lyžích. La Porte byl dvě stě mil severozápadně na druhé straně pohoří. Přivázal si své staré norské sněžnice a rozjel se přes hory do La Porte.

Shromáždilo se tam mnoho výborných lyžařů, někteří původem ze severských zemí jako on. Všichni však byli moderně vybavení podle posledních výzkumů. Hnali se dolů po připravené trati, dlouhé pouze dvanáct set stop, na patnáctistupňovém svahu s povrchem vyhlazeným skoro do ledové plochy. Lyže měli namazané, že svítily jako sklo. Jezdili na svých lyžích v hlubokém předklonu. Tyč sloužila jako další skluznice mezi lyžemi, vedla je a pomáhala jim udržet rovnováhu. Bylo to lyžování nebo klouzání po sněžnicích? Podobalo se to spíše jízdě na saních. Není divu, že jim často přezdívali „jezdci“.

Slyšeli o něm a byli rádi, že ho mají mezi sebou. Chovali se k němu přátelsky, až příliš přátelsky. Jeden z nich se podivil, že neužívá žádné mazání, popadl jeho lyže a začal je natírat svým tajným přípravkem. Sněhový Thompson ho chtěl zadržet, ale pak

pokrčil svými velkými rameny. Takhle to tady dělali a ten člověk mu chtěl jen prokázat laskavost.

Jezdili vyřazovací kola v družstvech po čtyřech. Stál na začátku svahu s ostatními třemi ze své první jízdy a při startu na zabubnování se odstrčil a jel dolů. Namazané lyže se řítily po ledovém povrchu a měl co dělat, aby udržel nad nimi kontrolu. Slyšel z obou stran výkřiky. Byly to výkřiky úžasu nad jeho vzpřímeným postojem a nad tím, že neužíval hole k jízdě, ale jen k udržení rovnováhy. Dostal se do vedení a uháněl jako vítr. Když mu jedna namazaná lyže uklouzla na tom jako sklo hladkém povrchu trochu stranou, začal se kymácet. Lidé křičeli – posaď se na hůl! Ne! To nebylo žádné lyžování! Dostal smyk, upadl a neobratně se roztáhl do sněhu na okraji dráhy. Ihned vstal a byl připraven vyrazit dál, ale ostatní se již mihli kolem jako šipky a letěli k cílové čáře.

Podle pravidel měli ti co prohráli ještě jednu příležitost. Postavil se na začátek tratě se třemi dalšími ke druhé jízdě. Strč si hůl mezi nohy a sehni se, říkali mu přátelsky a mysleli to dobře. Ne! Pamatoval si ze svých chlapeckých let, že muži v Norsku takhle nelyžovali. Nedělali ze sebe sáňky. Stáli zpříma jako praví muži. Stál rovně a opět se dostal do vedení – a jeden ze soupeřů zavadil o konec jeho hole a on ztratil rovnováhu a byl zase na zemi. Tím skončil. Třetí možnost již nebyla.

Namáhavě se dovlekl na začátek dráhy a díval se na zbývající část závodu. Tak tohle bylo to odborně prováděné lyžování. Když si ho někteří z klubu Alturas pro jeho pády dobírali, neudržel se a vmetl jim do tváře svou výzvu. Jen ať přijedou přes hory a zkusí závodit s Alpine Boys. Po opravdovém horském svahu a ne z takového kopečku. A pak zase z jiného, kde je plno stromů, vyjet prudce nahoru a opět dolů mezi stromy. A zase jinde skákat přes přírodou postavené terasy a ukončit to jízdou z vrcholu Silver Peak, mnoho mil až k úpatí.

Zůstali na něho hledět. Usmívali se a vrtěli hlavami. Tak tohle ne. Jim se zamlouval jen jejich způsob lyžování a nehodlali si někde zlámat vaz.

Oškrabal mazání ze svých lyží a vyjel na dvě stě mil dlouhou cestu do Diamond Valley. Styděl se sám před sebou, že se dal unést a mluvil jako hlupák s horkou hlavou k lidem, kteří ho přivítali, a kdyby vyhrál v jejich závodech, tak by ho oslavovali. Byl prostě staromódní a tvrdohlavý, lyžemi posedlý norský blázen, příliš umíněný a staromódní, aby přijal ty moderní metody. Když teď tak o

tom přemýšlel, bylo mezi těmi muži několik skutečně výborných lyžařů. Ti tedy opravdu dolů jen svištěli. Pracně si razil cestu a svým dlouhým krokem zdolával míli za mílí a celé úseky plné kopců a hor a ve své prostotě si neuvědomoval, že tou svou cestou do La Porte a teď zase zpátky dělá něco, čeho by se žádný z členů Alturas neodvážil a ani by se o to nepokusil. Ustavičně postupoval kupředu, sám ve svých horách a ani nepozoroval, že náhodou sjíždí příkřejší svahy, na jaké by žádný z nich ani nepomyslel a že se náhodou šplhá po úbočích hor, jejichž zasněžené vrcholky oni nikdy neuvidí. Pro něho to byla jenom obyčejná cesta domů.

Patnáct zim nosil poštu a důležité mimořádné zásilky do osamělých míst odříznutých od světa, kam by se žádný jiný roznašeč pošty neodvážil, když velké závěje bránily v cestě. Za celou tu dobu dostal za doručování pošty všeho všudy jednu výplatu od jednoho podnikatele ve výši osmdesáti dolarů a šedesáti šesti centů. Slibů slyšel víc než dost, ale nic z nich nebylo. Lidé z kraje kolem Carsonova údolí si říkali, že je na čase s tím něco udělat. Připravili petici vládní koalici ve Washingtonu s návrhem na skromnou odměnu 6000 dolarů za jeho dlouhé služby. Dát do oběhu petici v řídce osídlené Nevadě nebylo snadné, ale tato dosáhla v krátkém čase jednoho tisíce podpisů. Guvernér a ostatní státní úředníci v Carson City ji podepsali také. Nevadský zákonodárný sbor vydal prohlášení, v němž vyzýval vládu, aby v té věci podnikla kroky. Nejvyšší nevadský senátor předložil petici v Kongresu.

Sněhového Thompsona předvolali ke slyšení do Washingtonu před výbor pro poštovní záležitosti.

Nastoupil do vlaku v Renu a jel na východ. To bylo v zimě v letech 1872-73, v tuhé a kruté zimě, plné bouří. Ve Wyomingu, v horách Medicíně Bow, které spatřil poprvé při své cestě na západ před více než dvaceti lety, vlak uvázl v závějích. Sněhový Thompson vystoupil s posádkou vlaku s lopatou v ruce. Přidali se k nim i jiní cestující. Celý den se oháněli lopatami a vlak za nimi po malých kouscích popojížděl a konečně se dohrabal do stanice traťového úseku, kde mohli připojit více lokomotiv. Měli celkem čtyři a přesto vlak zase uvázl. Prohazování lopatami nemělo smysl. Na trati se hromadily obrovské závěje rychleji než je stačili odházet.

Celý následující den si Sněhový Thompson spolu s ostatními cestujícími lámal v těsných vlakových odděleních hlavu, co dělat dál. Vláda Spojených států ho předvolala do hlavního města – ale za této

situace se tam nikdy nedostane. Kdyby ho jen napadlo vzít si s sebou lyže. Byl plný neklidu a přemýšlel celou noc. Ráno sebral svůj kufřík, vyrazil pěšky po trati a prodíral se závějemi. Laramie bylo někde asi padesát mil před ním.

Když se ten den stmívalo, vpochodoval do Laramie.

Vlak tam byl – což o to – dokonce několik vlaků, ale žádný nejel. V městě se nahromadily desítky lokomotiv a asi osm set nákladních vagonů. Sněžný pluh se marně namáhal uvolnit trať a nedostal se kupředu. No dobrá, Cheyenne bylo nějakých padesát mil dále na trati.

Po dvou dnech Sněhový Thompson vpochodoval se svým kufříkem do Cheyenne. Byl to jediný člověk, který se po dvou týdnech vynořil ze sněhové bouře. Zatímco jeden cheyennský novinář vymýšlel titulek KALIFORNSKÝ HORAL PŘEDBÍHÁ ŽELEZNÉHO OŘE, Sněhový Thompson nastupoval do vlaku na Východ. Ke slyšení do Washingtonu přijel včas.

Horší než sněhové závěje byl úřední šiml. Jenom samé odklady. Přešlapování na místě a projednávání stále dokola. Byl tam skoro dva měsíce a výsledek téměř žádný. Konečně snad výbor podal zprávu a nakonec, jestli se Kongres k tomu vůbec dostane, by mohlo dojít k nějakému zásahu. Mnohem pravděpodobnější bylo, že k němu nedojde. Obchod je obchod a smlouvy jsou smlouvy. Otázky výboru byly velice dotěrné a stále se týkaly smluv. Než začal s doručováním pošty, měl je mít podepsané a orazítkované a schválené příslušnými úřady. Kdyby ale na to čekal – a vláda mu právě předváděla, jak rychle úřaduje – dostali by lidé v zapadlých místech za dlouhých zimních měsíců někdy svou poštu? Byl jen velký, prostý chlap z Norska. Něco se muselo udělat a on to udělal a stále v tom pokračoval. Tak byl zvyklý v životě jednat –jinak to neuměl.

Blížilo se jaro a nastal čas k orání, setí a sázení. Jídlo v příští zimě pro domek v Diamond Valley záviselo na letní úrodě. Bylo nutné brzy opravit zavlažovací zařízení pro sad, nebo nebude tento rok žádné ovoce. Nastoupil do vlaku a rozjel se domů.

Přišly další zimy a s nimi hluboký sníh zavalil hory. Pošta a neodkladné důležité zásilky čekaly na doručení do chat a srubů odříznutých od světa a Sněhový Thompson se jich ujal. Když přišly zprávy o lovcích nebo cestovatelích ztracených ve sněhu, Sněhový Thompson si připjal své staré, nikdy nemazané norské sněžnice,

našel je a dovedl je do bezpečí. Stále v něm kypěla nesrovnatelná síla a lidé ze Sieny ho stále považovali za nezničitelného jako ty hory. Ale jeho divoké zavýsknutí již nezaznívalo tak často a občas jeho velká ramena trochu poklesla a ta bolest hluboko v něm byla vytrvalejší než dříve a stále rostla.

V lednu roku 1876 přišla do domku v Diamond Valley zpráva, že Carpenterův chlapec, který žil se svou ovdovělou matkou u hory Silver Mountain, měl ošklivý pád na lyžích, které mu zhotovil Sněhový Thompson a zlomil si ruku. Byla to vážná zlomenina. Nechtěl však připustit, aby mu ji lékař ošetřil a nikomu nedovolil, aby se ho dotkl. Stále volal jen po Thompsonovi a chtěl, aby byl s ním a řekl mu, že bude zase v pořádku. Bylo již odpoledne a cesta byla dlouhá přes rozeklanou skalnatou krajinu, byla velká zima a bude ještě krutější v noci. Fičící vítr hnal sníh před sebou a Sněhový Thompson byl unavený z několika delších pochůzek a ta bolest uvnitř byla zlá, velmi zlá. Stalo se někdy, že by ho něco takového zastavilo? Přivázal si své staré norské sněžnice a dal se na cestu.

Pohleďte na něho Je to Jon Torstein Rui, John A. Thompson, Sněhový Thompson z vysoké Sierry, čtyřicet osm, téměř čtyřicet devět let starý, znovu sám v zimní noci vysoko v mrazivé nádheře svých hor. Stále se v jeho krvi ozývá zpěv Vikingů a on nějak tuší, že toto bude jeho poslední jízda, cítí s tou svojí pomalou norskou tvrdošíjností, že tato jízda je z nějakého důvodu nejdůležitější v jeho životě a musí ji provést v rekordním čase. Dal si za úkol, že vyzkouší co v něm ještě je, co ještě dokáže, že postaví zbytek své ubývající síly proti nekonečně přetrvávající netečnosti věčných skal a sněhu!

Dostat se tam do jedné hodiny v noci by byl rekord, na který by muži z Alpine Boys nezapomněli.

Byl tam do dvanácti!

Přišlo jaro, bylo svěží a přinášelo nový život, ale jemu bohužel ne. Široká ramena měl nyní neustále svěšená. Začínal být pomalý a musel se nutit, aby se držel zpříma, protože bolest v jeho útrobách byla stále silnější a pociťoval ji po celou dobu jarního orání. Nemělo smysl volat lékaře. Na to co se v něm skrývalo a neodvratně hryzalo v samých kořenech jeho bytosti, lékařská věda ještě nestačila.

Po orání následovalo setí. Pěšky už to nesvedl. Ale na hřbetu svého trpělivého koně, když se jednou rukou držel hřívy a druhou rozhazoval zrní, dokončil setí do poslední brázdy.

Ležel na posteli v domku v Diamond Valley a již se ani nedokázal zvednout. Velký tvrdošíjný pošetilý člověk, který tak štědře rozdával svou sílu, až mu nakonec žádná nezbyla. Za čtyři dny nato zemřel.

JOHN PHILLIPS

1832 (?) – 18. listopadu 1883

STALO SE TO V ROCE 1866, rok po občanské válce, v tom roce, který přinesl začátek další války, o níž se obvykle mnoho nemluvilo a rychle se přecházela mlčením a dějepisci z Východu se o ní nezmiňovali. Byla to koneckonců jen další ze západních indiánských válek – a náhodou to byla ta jediná, kterou indiáni vyhráli.

Po uzavření smlouvy v roce 1851, slíbily západní kmeny, že budou uznávat Oregonskou stezku, která vedla přes celou zemi v jižní části teritoria Wyoming. Na oplátku toho země na severu, kraj kolem řeky Powder a Černých hor, měl s trvalou platností zůstat indiánům. Tudy neměla vést žádná cesta bílých mužů a nesměly se tam stavět pevnosti. Od roku 1862, po objevení zlata v horách Montany, v oblasti Virginia City, se tato smlouva jako obvykle stala nevyhnutelně cárem papíru. Nějakou dobu zlatokopové směřující k nalezištím jezdili oklikami. Potom však stále více odvážlivců začalo projíždět zakázaným indiánským územím. V roce 1863 John

Bozeman jako přímé popření smlouvy navrhl zkratku z Fort Laramie na Oregonskou stezku uhlopříčně na severozápad do Virginia City. Přímo přes posvátné území Teton Siouxů u řeky Powder.

Trpělivost indiánů byla pozoruhodná. Docházelo jen k ojedinělým nájezdům rozhněvaných a nezodpovědných mladých bojovníků. Starší bojovníci a většina náčelníků však radila k opatrnosti a spokojovali se pouze s tím, že zastavovali a vraceli skupiny bělochů, které se pokoušely projet. Nakonec v roce 1864 došlo ke dvěma událostem, které situaci vážně přiostřily. V teritoriu Colorado u říčky Sand Creek napadly tlupy bělochů vesnici pokojných Čejenů, dokonce pod údajnou ochranou blízké pevnosti, a v tomto nejhanebnějším masakru, jaký byl zaznamenán, povraždili všechny muže, ženy a děti. Brzy mnoho Čejenů vytáhlo na sever. Připojili se k Teton Siouxům a vyhlásili bělochům válku. A na severu v Minnesotě povstali nakonec Santee Siouxové, kteří skončili tím, že je zahnali na západ, kde se připojili ke svému příbuznému kmeni, k Tetonům. Pronásledovala je trestná vojenská výprava, která se neohlížela na smlouvu a pronikla hluboko do kraje u řeky Powder, připravená zaútočit na všechny indiány, na které by narazila a podle rozkazu nenechat nikoho uniknout. Tato první výprava k řece Powder byla málo úspěšná a po různých neblaze končících šarvátkách se spojenci vzbouřených indiánů se stáhla zpět. Zanechala ovšem po sobě jako památku malou tvrz Reno v místě, kde se řeka Powder na jihu větví. Pevnost v zakázaném území.

To již byla rozhodně napjatá situace. Ze strany indiánů však ještě nedošlo k otevřenému nepřátelství. Pořád zůstávali nerozhodní a mezi sebou rozštěpení. Zvláště starší muži vyzývali k opatrnosti a trpělivosti. Mezitím běloši stále více naléhali, aby cesta zůstala trvale volná. Bylo jasné, že zbývá jen jedno – starou smlouvu hodit do koše a sepsat novou, vymáhající na indiánech nové ústupky. V zimě v letech 1865-66 byla uzavřena jiná smlouva, která umožňovala volný průchod po stezce. Nestála však za mnoho. Podepsalo ji jen několik málo významných siouxských vůdců. Ostatní byli unavení staří „zprostředkovatelé“, známí jako povaleči z Laramie. Z nových významných vůdců nepodepsal nikdo. Rudý mrak, který se ukázal být nejvlivnějším Siouxem, dokonce se konference nezúčastnil a s ním převážná část mladších náčelníků a jejich bojovníků.

A tak v červnu 1866 museli sjednat další smlouvu. Tentokrát byl Rudý mrak na velkém shromáždění ve Fort Laramie přítomen a s ním většina vlivných siouxských vůdců. Mohli dojít k nějakému

kompromisu. Avšak opět jako obvykle se opakoval postoj bělochů, který byl od začátku zcela očividný. Smlouvy s indiány se nevyjednávají, ty se diktují. Běloši rozhodli o podmínkách již předem, jednat se dalo jen o ceně, kterou za to zaplatí. Ještě než se shromáždění sešlo, uskutečnila se druhá výprava k řece Powder. Plukovník Henry B. Carrington vyrazil v čele jednoho praporu s příkazy, aby na Bozemanově stezce postavil pevnosti.

Plukovník bez jakékoliv předcházející dohody přijel s výpravou do Fort Laramie v době zasedání rady. Rudý mrak to okamžitě označil za zradu a výpravu za neoprávněný a nepopiratelný vpád. Vyhlásil otevřený odpor pro případ, že vpád bude pokračovat a postaví se pevnosti a se svými stoupenci odešel. Stále více shromážděných indiánských náčelníků ho se svými lidmi následovala. Členové vládní komise narychlo slepili jinou provizorní bezvýznamnou smlouvu, kterou podepsali ti známí povaleči z Laramie. Brzy nato dostal Carrington rozkaz, aby ve svém poslání neprodleně pokračoval.

Byl to pro něho obtížný úkol. Jeho prapor nedosáhl nikdy plného bojového stavu, zásobování bylo nedostačující a stále se nedostávalo střeliva i do těch starých jednoranných springfieldek, kterými byli jeho muži vyzbrojeni. Jemu nadřízení důstojníci v oblastním velitelství v Omaze odmítali uvěřit, že by indiáni opravdu začali bojovat a zásadně přehlíželi jeho hlášení a naléhavé žádosti o více mužů, více střeliva a o lepší zbraně.

Byl to obtížný úkol, ale on jej nevzdával. Pokračoval po cestě k malé tvrzi Reno, kde nechal menší počet svých mužů k posílení posádky. A zase dál až k soutoku dvou potoků Little Piney Creek a Big Piney Creek, jejichž vody vtékaly do říčky Clear Creek, přítoku řeky Powder. Rozhodl se tam umístit své velitelství a v červenci začal stavět pevnost Fort Phil Kearny.

Zatím se nevyskytly žádné větší potíže. Udržoval části svého útvaru v pochodovém pořádku těsně za sebou a přísně zachovával bdělost. Každý jeho pohyb však sledovali indiánští zvědové. Když začal stavět pevnost, bylo to v podstatě vyhlášení války. Po deseti dnech přišel za úsvitu první útok, při kterém odehnali mnoho koní, zabili dva muže a tři zranili. Od té chvíle byla pevnost pod stálým tlakem indiánských útočníků, kteří ostřelovali každého opozdilce, každou hlídku, která se v noci ukázala a útočili na každou skupinu, která se odvážila v nedostatečném počtu vyjít ven. Započala válka Rudého oblaku.

Bylo to zvláštní být posádkou v pevnosti hluboko v nepřátelském území. Mnoho mužů nedávno narukovalo, některé přibrali cestou. Většinu zkušených vojáků, kteří prodělali občanskou válku, z armády propustili. Manželky některých důstojníků, včetně paní Carringtonové, tam byly s vojáky, některé i s dětmi. Plukovník, který měl rád vojenskou hudbu, přivedl s sebou vojenskou kapelu. Občas se uvnitř kůlové hradby pořádaly zábavy a činily se pokusy vést rušný společenský život. Všude venku za čarou dostřelu několika děl, kterými byla pevnost vyzbrojena, číhalo neustálé smrtelné nebezpečí.

Potom opět došlo ke dvěma událostem, které vývoj situace přiblížily pohromě. Tou první, podle stupidního rozkazu z Omahy, bylo vyslání části posádky po stezce za hranici teritoria Montana, aby založili tvrz C. F. Smith. V pevnosti ponechali nadále nedostatečnou slabou posádku. Tou druhou byl příchod nového důstojníka, kapitána Williama J. Fettermana.

Byl to paličatý svéhlavý hlupák. O svém veliteli neměl valné mínění. Na rozdíl od Carringtona se mohl pochlubit skvělými činy za občanské války. Celkem bez obalu dával najevo své přesvědčení, že Carrington je příliš opatrný, že by měl být venku a nepřítele pořádně vypráskat, až by se vzdal. Ještě horší mínění měl o těch mizerných indiánech. Často se naparoval, že v čele osmdesáti mužů by projel celým siouxským územím. S osmdesáti muži. Již nyní při střízlivém odhadu bylo na dosah od pevnosti tři tisíce odhodlaných indiánských bojovníků a další neustále přibývali. Pomineme-li do očí bijící neznalost věci, byl docela příjemný člověk a mladší důstojníci i mužstvo si ho brzy oblíbili. Zakrátko se osud nad ním ustrnul. Naskytla se mu příležitost, aby se naučil skromnosti a dostal rozum. Začátkem prosince vedl oddíl čtyřiceti mužů, aby pomohl transportu s dřívím, který napadli indiáni, a nechal se s oddílem vlákat do léčky. Byla to beznadějná a kritická situace. Zachránil ho včasný příchod plukovníka Carringtona s dalším oddílem. Indiáni znejistěli, domnívali se, že za plukovníkem možná následuje vojsko s děly a rychle se vytratili.

Kapitán Fetterman se však ničemu nenaučil.

Bylo ráno 21. prosince 1866, foukal chladný vítr, na zemi ležel sníh a teplota se blížila nule. Pevnost byla již téměř hotová. Ještě jeden náklad dřeva a budou končit. Kolona vozů vyjela do tábora dřevorubců v nedalekých kopcích. Dopoledne se ozvaly na vrchu Pilot Hill výstřely z pušek. To znamenalo, že dřevařskou kolonu

napadli indiáni. Plukovník Carrington rychle zorganizoval záchranný oddíl. Čtyřicet devět mužů z 18. pěšího pluku a dvacet sedm z 2. jízdního. Velitelem byl chladnokrevný a rozvážný kapitán James Powell. Dobrovolně se přihlásili ještě dva důstojníci – kapitán Frederick, který měl brzy odjet do Fort Laramie a chtěl před odjezdem „sehnat skalp“ a mladý poručík George Grummond, který si přál jet v čele jízdy. Přihlásili se také dva civilisté, Jim Wheatley a Isaac Fisher, jejichž pomoc byla více než vítaná, protože měli Spencerovy opakovačky.

Potom plukovník Carrington učinil rozhodnutí, které ohrozilo jeho vojenskou kariéru. Kapitán Fetterman uplatňoval právo staršího důstojníka a trval na tom, že by měl záchranné jednotce velet on sám. Carrington na to zdráhavě přistoupil a dovolil, aby nahradil kapitána Powella.

Čtyřicet devět pěšáků, dvacetsedm jezdců, k tomu navíc dva důstojníci a dva civilisté. Ironií osudu vychází přesný součet osmdesáti lidí. Stejný počet, s jakým chtěl paličatý a svéhlavý hlupák Fetterman projet územím Siouxů.

Odjížděl s přísným, několikrát opakovaným rozkazem poskytnout koloně vozů pomoc, zahnat indiány – a za žádných okolností nepřekračovat horský hřeben Lodge Trail. Dojel ke hřebenu, stále v dohledu z pevnosti, setkal se s nějakým odporem a podle osvědčené taktiky při drobných střetnutích zaujal místo na vrcholu kopce. V té chvíli signály z Pilot Hill oznamovaly, že indiáni na kolonu vozů již neútočí. To samo o sobě bylo zlověstným znamením, že se vlastně jednalo jen o odvrácení pozornosti a o pokus vylákat vojenské oddíly ven. Z pevnosti bylo chvilku vidět kapitána Fettermana a osmdesát mužů na horské vyvýšenině. Potom všichni zmizeli na druhé straně kopce.

Někteří z nich se vrátili pozdě odpoledne, zbytek druhý den ráno na vozech. Přivezli je při odvážném výpadu z pevnosti nahé, svlečené a zmrzačené. Jejich zkrvavená těla zmrzla v nepřirozených polohách, v jakých je zastihla smrt.

Nastal večer 21. prosince. Teplota stále klesala, přiblížila se již dvaceti pěti stupňům pod nulou. Z kopců se hnala divoká sněhová bouře a vršila sníh na palisádu tak vysoko, že se přes ni dalo přejít. Pevnost Phil Kearny byla ztichlé, těžce postižené místo. Poznali plný rozsah celého neštěstí. Dověděli se také, že několik posledních výprav s poštou indiáni pochytali a pobili. Dobrá polovina vojenské

posádky byla po smrti. Mezi zdmi pevnosti zůstalo včetně civilních zaměstnanců jedno sto devatenáct lidí. Část jich byla nemocná nebo poraněná z předešlé šarvátky. Jízda k doplnění stavu, kterou snad již dávno předtím do pevnosti přikázali, nikdy nedorazila. Střeliva se nedostávalo, nezbývala ani jedna plná bednička na muže. Podle předpokladu se měly zbraně a munice odeslat z pevnosti Fort Leavenworth, ale stále ještě vězely někde na cestě. V té všechno skrývající, rozvířené šedi venku byly tisíce siouxských a čejenských bojovníků vyburcovaných a povzbuzených svým vítězstvím za hřebenem Lodge Trail. Všude na kopcích se objevovaly signální ohně. Kdyby došlo k déle trvajícímu útoku, pevnost by dlouho nevydržela.

Udělali co se dalo. Z věznice propustili všechny vězně. Všichni muži, vojáci i civilisté, dostali zbraně. Na strážních místech zdvojili hlídky. V patnáctiminutových směnách se střídaly čety, které lopatami odhrabávaly závěje vršící se u palisády. Déle by to v té strašné vichřici venku nevydrželi. Okna u různých budov zabednili prkny opatřenými střílnami pro hlavně pušek na boj uvnitř pevnosti, kdyby kůlová hradba nevydržela. Kolem prachárny, kam by se stáhli k poslednímu odporu, nastavěli ve třech řadách nad sebou podvozky vozů. Byl vydán rozkaz, že kdyby došlo k útoku, mají se ženy s dětmi uchýlit do skladiště, aby v případě zničení pevnosti zůstaly naživu.

Nabízela se naděje, že k útoku vzhledem k počasí zatím nedojde. Nakonec nezbývalo než doufat, že dojdou posily z tvrze Fort Laramie. Pomoc by mohla možná dojít včas –jen kdyby někdo věděl, že ji potřebují. Fort Laramie však byla dvě stě třicet šest mil daleko za zasněženou divočinou, kterou ovládali znepřátelení indiáni. Také stanice Horseshoe, nejbližší základna, kam natáhli telegrafní linku, byla vzdálená skoro dvě stě mil.

Plukovník požádal, aby se přihlásili dobrovolníci, kteří by se pokusili pronést zprávu. Nikdo na to nereagoval.

Byli tam vojáci zvyklí postavit se nebezpečí a přesto mlčeli. Byli tam důstojníci, kteří tleskali kapitánovi Fettermanovi a opakovali jeho vychloubačné řeči. Ti také mlčeli. Byl tam pověstný a proslulý Jim Bridger, nejslavnější zvěd na Západě a ani ten nepromluvil.

Pak se ozval jeden muž. Byl to pomenší šlachovitý civilista, hraničář. Plukovník Carrington ho ani neznal a musel se zeptat, jak se jmenuje.

Odpověděl, že John Phillips.

Narodil se pravděpodobně v roce 1832 v portugalské rodině na portugalské půdě, na Faialu, jednom z Azorských ostrovů. Když přistál v Americe na západním pobřeží, byl již asi dospělý. Bylo to v době první zlaté horečky v Kalifornii nebo brzy po ní. Následující léta pracoval, lovil a hledal zlato v Kalifornii na územích, která jsou dnes ve státech Nevada, Idaho a Montana. Někde cestou se oženil a měl dvě děti, děvče a chlapce. Pokud se jeho stopy dají s určitostí vysledovat, byl v letech 1864-65 v teritoriu Wyoming i s rodinou jako všestranně zkušený hraničář. Když se začalo jezdit po Bozemanově stezce, byl mezi prvními, kdo na potocích vlévajících se do řeky Powder rýžoval zlato.

Byl jenom středního vzrůstu, menší než tehdy většina mužů v kraji. Často mu říkali „malej“ – a nemysleli to nijak hanlivě, bylo v tom laskavé přátelské uznání. Nicméně byl statný a svalnatý. Mluvil tiše, měl olivovou pleť, vysedlé lícní kosti, úzký nos, klidné tmavé oči, černý knír a krátkou špičatou bradku. Byl to tichý spolehlivý člověk – horník, zlatokop, lovec, zálesák, dřevorubec, vozka – kterého ostatní, jemu podobní lidé v tom nebezpečném kraji a v té nebezpečné době měli rádi a důvěřovali mu. Říkali mu Porty, Porty Phillips, a on se tomu usmíval, protože to obvykle znělo vlídně a přátelsky.

Na jaře a v létě toho roku 1866 se spolu s Jimem Wheatleym a s Isaakem Fisherem odvážně zabýval dolováním ve vnitrozemí, daleko od Fort Phil Kearny. Věděli, že to mezi indiány začíná vřít a že může brzy dojít k výbuchu. Všichni měli rodiny. Byla tu Portyho žena Hattie se dvěma dětmi. Wheatley měl mladou ženu a nejméně jedno dítě. Na podzim a v zimě se mohli do jisté míry cítit v bezpečí jen v blízkém okolí budované nové pevnosti.

Přišli do pevnosti koncem srpna, tři zkušení hraničáři, zdatní pracovníci, vyzbrojení lépe než vojáci Spencerovými opakovačkami. Zásobovací důstojník jim okamžitě nabídl civilní zaměstnání. Bez váhání nabídku přijali a Phillipsovi a Wheatleyovi si postavili hned za kolovou hradbou dva malé sruby. Fisher byl starý mládenec a střídavě bydlel u jedné nebo druhé rodiny.

Porty pracoval jako vozka. Uměl dobře zacházet se vším co mělo čtyři nohy a kopyta, s voly, mulami i s koni. Když ráno 21. prosince vozy vyjely pro poslední náklad dřeva, nebyl s nimi. Byl venku s vozem taženým mulami, aby z potoku Little Piney přivezl do pevnosti vodu. Když se připravoval pomocný oddíl pod velením

kapitána Fettermana, byl stále ještě u své práce, kterou ho ten den pověřili a přivážel vodu. Když ale vyjely vozy doprovázené téměř všemi tělesně schopnými muži, kteří v pevnosti zbyli, řídil jeden takový vůz a viděl co zůstalo z jeho druhů, Wheatleyho a Fishera. Místo, kde bojovali, bylo kolem dokola poseto nábojnicemi z jejich opakovaček. Zadržovali zde útočící tlupy indiánů, aby se pěšáci mohli doplazit na lepší pozice a bojovali tam statečně až do hrozného konce.

Muži umírají v boji. V pevnosti však byly ženy a děti. Jeho Hattie a paní Wheatleyová s dětmi. Tam v důstojnické ubytovně paní Grummondová, která nosila pod srdcem nenarozené dítě, jehož otec byl jedním z těch zmrzlých těl, čekajících na pohřbení.

Porty Phillips řekl, že si myslí že by snad mohl projít. Alespoň by to mohl zkusit, jestli mu plukovník dovolí, aby si vzal nejlepšího koně v pevnosti, Šedého orla, plukovníkova oblíbeného plnokrevníka.

Plukovník měl skutečně toho koně rád. Stejně se zalíbil i samému Rudému oblaku, který ho nedávno viděl ve Fort Laramie. Tehdy se jednu chvíli plukovník domníval, že se ho Rudý mrak pokusí ukrást a činil opatření, aby tomu předešel. Je třeba dodat, že plukovníka Portyho žádost pobouřila a popudila. Byla však naprosto logická. Každý kurýr, který chtěl projet, musel mít koně rychlejšího než byli indiánští poníci. Plukovník váhavě souhlasil – a jakmile vyslovil souhlas, přál si, aby na to býval pomyslel sám.

Vydal rozkaz ohledně koně a odešel do své kanceláře, aby napsal zprávu. Také Porty se začal připravovat. Pod ochranou děl v pevnosti zašel nejprve do svého srubu, aby povzbudil a uklidnil svou ženu a paní Wheatleyovou, která byla u ní a aby si pod svůj velký bizoní plášť vzal dvojité oblečení. Potom se krátce zastavil v důstojnické ubytovně, aby vůbec poprvé promluvil s vdovou muže, kterého měl rád a jehož obdivoval, s mladou paní Grummondovou, a pověděl jí, že kvůli ní splní svůj úkol a projde.

Ten malý vousatý Porty Phillips ve svém velkém bizoním plášti, v botách z buvolí kůže, s rukavicemi a s čapkou, byl postavou, která dokázala každého uchvátit. Nyní byl Američan až do morku kostí, obyčejný zkušený hraničář v nekonečných prostorách amerického Západu – a přitom zůstával dvorným džentlmenem z daleké slunné země.

Dvacet minut před půlnocí vyšel s plukovníkem z jeho kanceláře, opřel se proti vetru a oba kráčeli kolem ubytoven kavaleristů a kolem stájí zásobovacího důstojníka k vrátkům v rohu hrazení, kterými vozili vodu z blízkého potoka Little Piney. Seržant a dva vojáci tam čekali s koněm. Seržant odemkl visací zámek a oba vojáci vytáhli závory a otevřeli bránu. Hlídka se zachovala podle nařízení a stavěla je. Plukovník na heslo sám odpověděl a hlídka ustoupila. Plukovník a Porty spolu krátce promluvili. Porty se vyšvihl do sedla. Plukovník stiskl Portyho pravou ruku v rukavici a znovu něco řekl. Hlídka zachytila poslední slova: „Bůh vás provázej.“ Porty pobídl koně a rovnoměrným klusem odejel. Plukovník naslouchal se skloněnou hlavou. Potom řekl, aniž by se zvlášť na někoho obracel. „Dobře! Jede po okraji cesty, kde je měkčí půda.“ Když se poslední slabý zvuk kopyt ztratil ve větru, plukovník se otočil a pomalu se vracel do ubytovny. Seržant a oba vojáci zamkli a zahradili vrata. Hlídka se opět vydala na svou obchůzku.

Zvláštní ironií osudu teď malý Porty Phillips a statečný kůň měli uskutečnit to, o čem se chvástal nyní již mrtvý člověk – projet totiž územím národa Siouxů.

Po stezce to bylo do Fort Laramie dvě stě třicet šest mil. Pojede stále jen po ní?

„To ne, k čertu! Nejednou jsem byl více než deset mil od cesty!“

Zdejší krajinu znal skoro tak dobře jako indiáni. Věděl, kde by nejpravděpodobněji mohl někdo ležet v záloze. Přebrodil Little Piney, odbočil do křovin a prodíral se závějemi. Jel po celý zbytek noci a za úsvitu se schoval v hluboké rokli zakryté houštím. V sedlové brašně měl nějaké suchary a něco málo zrní. Střídmě se najedl a stejně tak nakrmil i koně. Čekal na denní světlo a spolu s koněm se ve svém těsném úkrytu pohyboval, aby se jim v lezavé zimě rozproudila krev. Za ranního rozbřesku vyjeli a přepadla je malá tlupa indiánů. Kulky kolem nich hvízdaly, ale jeho kůň byl větší, vyšší, dlouhonohý a silnější než v zimě vyhladovělí indiánští poníci. Skákal a razil si cestu závějemi a vyhrál závod k otevřené cestě po zamrzlém potoce, uháněl dál, zvyšoval náskok a nakonec jim utekl.

22. prosince, někdy mezi půlnocí a ránem, dorazil k pevnosti Fort Reno. Od Fort Phil Keamy to bylo po cestě šedesát sedm mil. Dostal horkou kávu a kůň zaslouženou porci píce, ale ne moc, aby nezlenivěl. Z malé posádky nemohli postrádat ani jednoho muže, aby

šel s ním. Nikoho ani nechtěl a nepotřeboval. Samotnému se mu cestovalo rychleji a mohl se lépe skrývat. Netrvalo dlouho a byl zase na cestě, vystavený kousavému větru a chladu, který byl horší než dříve. Teď nesl ještě jednu zprávu od podplukovníka Wesselse z pevnosti Fort Reno.

Zdolával dlouhý úsek do stanice Horseshoe, po cestě to bylo sto třicet mil. Porty Phillips a Šedý orel, muž a kůň, sami spolu v nepřátelské divočině, stále jeli po celý zbytek druhé noci a následující den a noc a ještě jeden den a to byl 24. prosinec končící Štědrým večerem. Jel za plného denního světla, protože se blížil ke stanici a nejhorší nebezpečí hrozící od indiánů by měl mít již za sebou. Pozdě odpoledne ho však znovu přepadli a tentokrát jich bylo hodně. Jeho kůň opět běžel rychleji než indiánští poníci a utekl jim a donesl ho až na vršek malého kuželovitého kopce, kde Porty sesedl, aby se postavil k odporu. Nikdo však proti němu nezaútočil. Rychle se stmívalo. Když indiáni několikrát na své kůži pocítili, jak obratně umí zacházet s puškou, utábořili se na noc, aby vyčkali rána. Viděl jejich táborové ohně, obklopující jeho malou tvrz na kopci.

Porty také čekal, byl na stráži proti případnému nočnímu překvapení a nespal jako skoro stále po celou tu dobu, kdy odjel z Fort Phil Kearny. Po té dlouhé cestě byl chlad stejně smrtelným nepřítelem jako Siouxové a Čejeni. Usnout v takové zimě znamenalo riskovat, že se člověk již neprobudí. Teď mu hrozilo dvojí nebezpečí. Čekal s koněm v těch vlekoucích se hodinách a opatrně se pohyboval, aby překonal ochromující účinek únavy a chladu. Znal zvyky těchto indiánů. Nejraději útočili za svítání, jakmile se ukázalo první denní světlo. Když se obzor zbarvil začínajícím úsvitem, rozjel se za ním. Znovu se vyhoupl do sedla svého unaveného, teď již vychrtlého koně, projel s ním mezi liniemi překvapených indiánů a ještě jednou jim unikl.

Někdy časně ráno potkal na cestě poblíž Bridgeťs Feny dva bělochy, kapitána Baileyho, vedoucího jedné oblastní hornické skupiny a George Dillona, rančera a majitele dopravních vozů. Jel s nimi, ke stanici Horseshoe to již nebylo daleko. Přijel tam asi v deset hodin dopoledne. Telegrafista byl ve svém srubu v kanceláři, když se Porty, celý zasněžený a napůl zmrzlý vpotácel dovnitř.

Telegrafistovi se podařilo odeslat krátkou zprávu podplukovníka Wesselse do Omahy. Pokoušel se poslat dlouhé hlášení plukovníka Carringtona ve zkrácené úpravě do Fort Laramie. Nějak mu to nešlo.

Možná telegrafista ve Fort Laramie nebyl toho svátečního dopoledne ve službě nebo včera večer příliš mnoho oslavoval. Na stanici Horseshoe se nenašel nikdo, kdo by byl ochoten za takového počasí odjet jako posel se zprávou. Telegrafista věřil, že se mu nakonec podaří hlášení odeslat. Ale Porty Phillips nechtěl nic riskovat. Slíbil, že zprávu doručí do Fort Laramie. Strčil ji zase do kapsy, znovu se zachumlal do pláště, aby se chránil proti chladu a opět byl v sedle. S plukovníkovým koněm měl před sebou dalších čtyřicet mil vířícím sněhem a nejkrutějším chladem té nejkrutější zimy za posledních padesát let.

Ty míle překonali. V jedenáct hodin oné vánoční noci hlídka ve Fort Laramie stavěla pomalu se pohybující hromadu ledu a sněhu. Byl to nějaký muž na koni. Hlídka zavolala velitele stráže. Muže i koně, kteří se sotva potáceli, zavedli ke dveřím společenského sálu Old Bedlam. Shromáždili se tam všichni důstojníci a jejich manželky, pokud nějaké měli. Pěkný veselý vánoční večírek byl v plném proudu a právě zpívali známou píseň „Ó Zuzano". Ten muž doslova spadl z koně, doklopýtal dovnitř, ujistil se, že dává zprávu do správných rukou a zhroutil se na podlahu.

Ten večer se ve Fort Laramie již netančilo. Během následujícího dne generál Palmer, nový velitel pevnosti, dostal zkomolenou verzi zprávy ze stanice Horseshoe. Svědomitě ji poslal dál do Omahy – a připojil poznámku, že to není nějaká další povídačka o indiánských nájezdech a o páchaných zvěrstvech, které neustále kolují po teritoriu. Teď mu to bylo jasné. Žádné tancování již nebude.

Portýrnu Phillipsovi rychle poskytli veškerou péči. Celé hodiny byl v hlubokém bezvědomí a mnoho týdnů se zotavoval z vyčerpání a z ošklivých omrzlin. Venku před sálem Old Bedlam leželo tělo koně, který padl mrtvý do sněhu.

Na druhém konci cesty, v pevnosti Phil Kearny nikdo nevěděl a ani nemohl vědět, co se Portýrnu Phillipsovi stalo. Uvnitř kolového hrazení bylo napětí a vyčerpání téměř nesnesitelné. Pár dní po Portyho odchodu vyklouzlo z pevnosti několik nevojenských zvědů, aby se pokusili dojít do Fort Laramie. Byli to také stateční muži, ale neprorazili. Jejich těla se našla později na místě, kde je zabili.

Naštěstí pro pevnost zima stále trvala a byla tuhá, bouřlivá a hrozivá a nutila většinu indiánských bojovníků, aby setrvávali v zimních táborech a čekali na lepší počasí. V bezprostřední blízkosti zůstávaly jen výzvědné oddíly, které občas obtěžovaly, ale přímo

neútočily. 27. prosince dorazily první posily, tři důstojníci a dvaadvacet mužů. Nebyli z Fort Laramie. Byli již nějakou dobu na cestě, nejhorší bouře přečkali v úkrytu, a když dojeli do Fort Rena, dověděli se o zprávě, kterou tam nechal Porty. Místo aby počkali, až se počasí zlepší, pokračovali v cestě. Byli to také stateční lidé. A měli štěstí. Kdyby bylo lepší počasí, potkal by je asi osud Fettermanových osmdesáti.

V polovině ledna, kdy zima ještě vládla v plné síle, dorazily do Fort Laramie další posily a většina zásob. Pevnost Phil Kearny již byla v podstatě zabezpečená a posílená natolik, že by odolala skoro každému útoku.

Tak takhle to dopadlo. Zpráva byla předána a díky tomu pevnost pořád stála hluboko v kraji u řeky Powder, nikdo se jí nezmocnil a neblahé události z konce roku 1866 se staly minulostí.

Válka Rudého mraku však pokračovala přes celé jaro, léto a následující zimu. Došlo k několika menším bitvám, ale žádná nebyla rozhodující. Indiánská taktika však byla úspěšná. Časté šarvátky a nepřestávající nájezdy uzavřely Bozemanovu stezku všem, kromě přesunů velkých vojenských jednotek. Na jaře roku 1868 se konala ve Fort Laramie další porada o smlouvě. Zástupci bělochů jen s váháním přijali podmínky Rudého mraku: cesta se uzavře, pevnosti se vyklidí a kraj kolem řeky Powder zůstane navždy indiánský. Rudý mrak smlouvu nepodepsal, dokud pevnosti, mezi nimi i Phil Kearny, nebyly vyklizeny a spáleny do základů.

Indiáni zvítězili. Při vytrvalém náporu bělochů to však nebylo nadlouho. V následujícím desetiletí po objevení zlata v Černých horách nebylo možné tlaku bělochů odolat a také z této smlouvy se stal cár papíru. Siouxové zabili dalšího paličatého hlupáka jménem Custer a s ním zlikvidovali celé jeho mužstvo – ale nakonec byli přinuceni přijmout novou smlouvu s podmínkami bílých mužů.

Co se stalo zatím s Porty Phillipsem?

Záznamů je poskrovnu. Mohl se stát slavným a známým, jako se stali mnozí jiní za méně významné činy. Nestal se jím a byl spokojený, že takový není. O své cestě nezanechal žádnou zprávu. Moc toho nenamluvil, zvláště ne o sobě, a nikdy o tom příliš nehovořil, ani s přáteli, kromě krátké věcné odpovědi na přímou otázku.

Byla to v každém případě strašná zima, nejhorší jakou si vůbec nejstarší indiáni pamatovali a z kraje kolem řeky Powder přišlo jen

málo zpráv. Vojenští páni, kterých se to týkalo, si ohřívali svou vlastní polívčičku. Po zmatku a nepříznivých dozvucích, které následovaly po Fettermanově hloupém nápadu, mysleli teď jenom na zachování své dobré pověsti. Plukovník Carrington, jediný člověk, od kterého se dalo očekávat, že o Portym něco řekne, upadl v nemilost. Fetterman již nežil a tak plukovníkovi nadřízení, kteří byli sami za celou výpravu zodpovědní, udělali z Carringtona obětního beránka. Okamžitě ho zbavili velení nad pevností a plukovník strávil následující léta pokusy obhájit své činy a svou pověst. Teprve po mnoha letech, kdy již Porty dávno nežil, vešel v hrubých rysech ve známost příběh o jeho cestě a několik málo údajů ze života tohoto člověka.

Záznamů je poskrovnu. Pokud však nějaké jsou, souhlasí přesně s jeho obrazem. Byl to prostě další tichý a schopný poctivec, který se protloukal životem a žil pro svou rodinu a tím svým dílem i pro americký Západ.

Jak válka pokračovala, sloužil na Bozemanově stezce jako průzkumník a doručovatel pošty mezi pevnostmi. Jiné posly indiáni dohonili a zabili. Porty vždycky prošel. Lidé, kteří ho krátce poznali, pak později žasli, že ještě žije. Jednou narazil na kolonu vozů obleženou přesilou indiánů. Unikl jim, uvědomil o tom nejbližší pevnost a zavedl zpátky zvláštní oddíl, který kolonu zachránil. Jindy se připojil k vozům, které jely po Bozemanově stezce, a když je napadli indiáni, pomáhal nájezdníky odrazit. Ráno když se kolona opět pohnula, zjistili, že Porty chybí. Naprosto správně! Jel zpátky na tábořiště, kde přenocovali. Jedna mula v noci onemocněla a vojáci z doprovodu ji tam nechali. Portyho pohoršilo takové porušení nepsaného hraničářského zákona, nikdy nepřipustit, aby se kůň nebo mula dostala do rukou Siouxů, pokud bylo jen trochu možné se tomu vyhnout a tak se pro tuto mulu vrátil. Vjel rovnou mezi číhající indiány. Projel uzavírajícím se kruhem a vyhrál další závod se siouxskými poníky.

To byly příběhy, o kterých vyprávěli jiní lidé. Nikdo se nikdy nedoví, kolikrát Porty s depešemi v kapse zvítězil při jízdách krajem u řeky Powder nad smrtí nebojí unikl.

Po uzavření smlouvy se nacházel v oblasti hory Elk Mountain na jihu teritoria Wyoming, kde vozil pražce pro stavbu železnice Union Pacific. O několik let později měl smlouvu na dovážení dřeva pro

novou pevnost západně od Laramie. Byla to taková náhodná malá ironie dějin – Porty Phillips pomáhal stavět pevnost Fort Fetterman.

Zatím začal hospodařit na ranči v údolí řeky Chugwater, severně od Cheyenne. Po všechna ta léta měl potíže s indiány, především se Siouxy. Nespustili ho z očí. Žádná smlouva neukončila jejich boj proti němu. Během těch let ho nepřestávali znepokojovat a často v tom poměrně tichém údolí napadali jeho ranč. Nezřídka se stávalo, že mu postříleli nebo ukradli dobytek. Porty Phillips jen krčil rameny a přijímal to stejně jako jiná strádání, jako součást života, který si zvolil v té velké zemi, která mu dala možnost být svobodným a nezávislým jedincem.

Uprostřed sedmdesátých let se jeho ranč na řece Chugwater stal pravidelnou dostavníkovou stanicí s dobře zásobeným výčepním pultem, kde se každý i dobře najedl. Ve stodole bylo dost místa k ustájení padesáti kusů skotu. Kromě toho pěstoval dobytek a zastával funkci místního poštmistra. Správce dopravníkové linky vyprávěl, že vždycky když šlo do tuhého, bylo na Portyho Phillipse spolehnutí, „že pomůže při zátahu na silniční lupiče nebo na psance“. Pamětníci tohoto století se ještě pamatují na vývěsní štít:

Ranč na Chug Water
John Phillips
seno, zrní a ustájení
52 mil do Cheyenne – 45 do Fort Laramie

Od roku 1879 to bylo s jeho zdravím stále horší. Tvrdý život, prožívaný často na hranicích lidských sil, se mu vymstil. Z jeho stanice dostavníků se zatím stal Chugwater Hotel. Prodal jej a přestěhoval se do Cheyenne. Několik let tam klidně žil a zemřel 18. listopadu 1883.

Zemřel a pohřbili ho. Spolek Starých pionýrů ve Wyomingu mu na zvláštní schůzi projevil úctu a při slavnostním projevu se o něm hovořilo jako o „věrném, čestném a spravedlivém občanovi, příteli a sousedovi“. Bylo po indiánských válkách, Západ byl osídlen a čas rychle ubíhal k novému století. Stále však bylo dost lidí, kteří cítili, že John Phillips měl za svou pamětihodnou jízdu dostat nějakou odměnu. On sám žádnou nečekal a ani ji nevyžadoval. Za jeho služby v pevnosti Phil Kearny mu za dobu kdy tam pracoval zaplatili

tři sta dolarů, což byl běžný plat civilního zaměstnance. Slušný a přiměřený. Mnozí to však cítili jinak.

Pak tu byla také ta záležitost uplatňování nároku na náhradu za škody utrpěné loupením od indiánů. Když podle smlouvy s vládními úředníky svážel dřevo na stavbu pevnosti Fetterman, tlupa Siouxů mu odehnala voly, muly a koně. Sám Rudý mrak tuto jednotlivou loupež přiznal. Phillips podal obvyklou žádost o náhradu škody. Ministr vnitra a příslušný soud ji uznal. Potom ji nějaký úředník z formálních důvodů pozastavil. John Phillips nebyl plně naturalizovaný občan. O občanství zažádal již před lety, ale nedotáhl věc do konce. Žádost zamítli.

Našlo se dost lidí, kteří měli pocit, že vláda, které John Phillips sloužil, se k němu nezachovala poctivě. Nikdy mu oficiálně neprojevila uznání za jeho legendární jízdu. V roce 1899, šestnáct let po jeho smrti, předložili senátor a poslanec za stát Wyoming oběma komorám Kongresu společné usnesení o zaplacení 5000 dolarů Hattie Phillipsové jako uznání za „hrdinské služby" jejího manžela a vyhovění jeho staré žádosti. Plukovník, nyní generál Carrington, který již obhájil své tehdejší jednání, a kdysi mladá paní Grummondová, která se stala jeho druhou manželkou, vystoupili se závažnými přísežnými prohlášeními. Usnesení představitelů z Wyomingu bylo přijato a dávno splatný účet byl vyrovnán.

WASH-A-KIE

1798 – 20.-21. února 1900

SVÝM ŽIVOTEM OBSÁHL celé devatenácté století, od jeho začátku až do konce. Století, v němž se Spojené státy rozmáchly přes kontinent od jednoho pobřeží ke druhému. Byl to muž, který by vynikl v každé době a všude, mezi lidmi všeho druhu a za všech okolností. Byla to jen náhoda, že se jeho jméno nedostalo do dějin. Náhoda jeho původu. Narodil se jako indián.

Byl to čistokrevný indián, ale mezi indiány míšenec. Jeho otec byl Ploskolebec a matka Šošonka ze severu. Narodil se někdy v roce 1798 v těch nesmírných rozervaných prostorách, kde se dnes na mapě stýkají státy Wyoming, Utah, Idaho a Montana. V té době nepronikl do tohoto kraje ještě žádný běloch a daleko na východě John Adams stále zastával úřad druhého prezidenta teprve se rozvíjejících Spojených států. Je docela možné, že za několik let jako

malý chlapec viděl Lewise a Clarka na jejich cestě vzhůru po Missouri a na západ k Pacifiku.

Když mu bylo čtyři nebo pět let, zaútočila na jeho rodnou vesnici tlupa Černonožců. Jeho otce a další muže zabili a zbytek vesničanů se rozutekl. Jeho matka s ním a s ostatními dětmi, dvěma chlapci a dvěma děvčátky putovala divočinou. Sotva se jim podařilo přežít, až konečně našli skupinu přátelských Lemhiů, ke kterým se připojili. Osiřelá rodina žila s těmito pohostinnými lidmi nějakých dvacet let. V té době získal své jméno Wash-a-kie, nejužívanější z asi třiceti obměn a způsobů psaní. To jméno se patrně odvozuje od „wus-sikhe[u], což znamená řehtačku ze surové kůže. Jedna pověst říká, že byl již tehdy dobrý zpěvák a často se s takovou řehtačkou doprovázel. Traduje se také, že si ji udělal z kůže hlavy prvního vlastnoručně zabitého bizona. Za bojů jezdil mezi nepřáteli, mocně jí třásl a plašil jim koně. Jméno mohlo vzniknout podle některé z nich nebo i na základě obou zároveň.

Když jeho matka a ostatní členové rodiny (kromě sestry, která se provdala za jednoho Lemhiho) se po návštěvě u Ploskolebců, bývalých přátel jeho otce, rozhodli žít nadále s nimi, zůstal sám u kmene Lemhiů. Svou matku a sourozence již nikdy nespatřil. Stal se nezávislým mladým mužem a šel svou vlastní cestou.

Ta cesta ho později zavedla k tlupě Bannocků, kteří byli v celém kraji považováni za odpadlíky. Byli to tuláci, lupiči a psanci. Několik let se s nimi potuloval. Kdyby byl běloch, řekl by o něm kronikář, že se v mládí vybouřil. Potom navštívil vesnici Severních Šošonů, kteří žili ve Wyomingu, v kraji kolem Zelené řeky. Měl v sobě krev Ploskolebců a za sebou kus života s příslušníky kmene Lemhiů a s Bannocky. U Šošonů však poznal, že našel své lidi. Nebylo to jen tím, že jeho matka byla z jejich rodu. Byli to jeho lidé, tělesně zdatní, inteligentní a stateční. Oženil se s šošonskou dívkou a stal se navždy jedním z nich.

Severní Šošoni byli malý, značně svérázný kmen. Byli rozdělení do mnoha malých skupin, vedených známými náčelníky. Složení těch skupin se neustále měnilo, podle toho jak se měnily vzájemné sympatie jejich členů. Všichni se museli často bránit proti mnoha nepřátelům. Pociťovali tlak bělochů postupujících daleko z východu, když jiné početné a bojovné kmeny byly zatlačovány na západ, kde si hledaly nová loviště. Šošoni potřebovali muže jako byl Wash-akie.

Ve svém kmeni žil jako sirotek bez rodiny, která by ho zaštítila svým vlivem nebo mu dodala na vážnosti. On to však nepotřeboval. Během několika málo let se stal zástupcem náčelníka a počet jeho stoupenců stále vzrůstal.

Byl skvělý řečník, a když hovořil na poradě starších kmene, každý mu naslouchal a co řekl se dobře poslouchalo a co poradil bylo dobré učinit. Byl zručný ve výrobě zbraní a v jejich užívání. Byl výborný lovec a stopař. Kožešinové společnosti bílých mužů nyní pronikaly do kraje a Šošoni s nimi obchodovali a získávali lepší zbraně – pušky a střelivo k obraně proti svým nepřátelům. Wash-a-kie byl v tom mistr a povzbuzoval ostatní, aby dělali totéž. Znal se s mnoha francouzskými lovci kožešin, kteří pracovali pro kožešinové společnosti v Kanadě a mluvil jejich jazykem. Znal se, a to velmi dobře, s takovými slavnými zálesáky jako byl Jim Bridger a Kit Carson a také s nimi mluvil jejich jazykem. Pochopil, že je rozumné přátelit se s těmi novými lidmi s bledou kůží, učit se od nich a opatřit si s jejich pomocí prostředky k boji s kmenovými nepřáteli.

Byl to velký bojovník a bojoval rád. Dokonce když nepřátelé nebyli blízko, aby se s nimi střetl, odjížděl a podnikal výpady a utkával se s nimi. Přinášel domů mnoho skalpů. Jednou se vrátil s dvojitou jizvou na levé tváři pod okem, kterou mu způsobil šíp nějakého Černonožce. Jeho válečné schopnosti se však nejlépe prokázaly v řádné bitvě, když byl v čele udatných bojovníků. Byl rozený stratég a velitel, který by se dal srovnat se slavnými vojáky každé země a národa. V pozdějších letech prohlašovali takoví bojovníci jako Rudý mrak a Šílený kůň, kteří se s ním utkali, že byl z nich ze všech nejslavnější.

Když Černonožci vtrhli ve velkém počtu do kraje u Zelené řeky, pozabíjeli mnoho Šošonů a ukradli mnoho koní, objevil se Wash-akie jako vůdce při dlouhém pronásledování a následujícím boji, kdy pobil většinu záškodníků a vrátil se skoro se všemi ukradenými koni. Brzy nato ve velké bitvě s Vraními indiány to byl opět Wash-akie, kdo vedl své lidi k vítězství.

V době kdy se v záznamech bílých mužů objevila o něm první zmínka, psalo se v novinách zálesáka Osbornea Russella z roku 1840, že je jedním ze tří „sloupů národa (Šošonů), při jehož jméně se Černonožci třesou strachem."

Od roku 1843, když druhé dva sloupy zemřely, stal se jediným pilířem, uznávaným vůdcem svého vyvoleného lidu a stále více

roztroušených šošonských houfů se shromažďovalo kolem něho a jejich věrnost ho posilovala.

Byl to rok, kdy v Oregonu začalo stěhování, začátek postupu bělochů přímo indiánským územím na Západě. Běloši se ve stále větším počtu, někdy i se svými rodinami, stěhovali na západ, aby si na Britech vymohli Oregon a jen o něco později táhli ještě dále na západ dobývat zlato v Kalifornii.

Byl to také rok, kdy Wash-a-kie učinil závažné rozhodnutí, kterým se zabýval již dříve, ale které si nyní vynutil náhlý tlak událostí. Předvídal, že postup bělochů bude nevyhnutelný a že nakonec neodvratně dojde k obsazení země bílou rasou. Uvážlivě zvolil pro sebe a pro svůj národ stranu, o které věděl, že v tom budoucím dlouhém rozhořčeném zápase zvítězí.

Běloši již bojovali a budou bojovat stále více s velkými kmeny, které byly nepřáteli jeho kmene, protože pod tlakem bílých pronikaly do jeho kraje a pokoušely se zabrat loviště jeho národa. Bylo jen logické, že bylo dočasně výhodné, aby stál na straně bílých. Myslel však také na dlouhodobý prospěch, na dalekou budoucnost, až běloši dokončí dobytí země a on se svými lidmi se stane závislým na dobyvatelích, aby mohl nadále přežít. Jejich území se bude stále zmenšovat a bizoni zmizí. Pokud tomu tak bude, ačkoliv se mu to nijak nelíbilo, tak má-li se svými lidmi přežít a nemají-li být rozdrceni v tom zápase ras a rozdílných způsobů života, musejí se chovat k bělochům přátelsky a naučit se žít jejich životem.

Na Oregonské stezce začali indiáni přepadat a loupit a loupeží přibývalo a bylo jich mnoho. Boje mezi indiány a kolonami vozů se staly běžnou událostí. Tlupy nájezdníků útočily a napadaly velmi často. Šošonské oddíly mezi nimi nebyly. Byly však na straně bílých a pomáhaly jim v boji. Některé šošonské družiny vedl silný a vynikající bojovník s jizvou na levé tváři. Ty bojovaly tak zkušeně a střílely tak přesně, že vydaly za mnoho jiných. Zachránily mnoho lidí jedoucích po stezce, pomáhaly unaveným a sytily hladové. Na Oregonské stezce se říkalo: „Jen co se dostaneme do tábora, kde je Wash-a-kie, budeme v bezpečí.“ Byl to čin hodný muže, když tento zvláštní kmen, roztroušený po skupinách, dokázal stmelit do bojeschopného soudržného útvaru. Byl přísný vůdce, vyžadující naprostou poslušnost – a nikdo se neprotivil. V polovině čtyřicátých let měl tisíc dobře vyzbrojených bojovníků na koních a měl dobré koně i pro ženy a děti. V těch letech, kdy století přecházelo do druhé

poloviny, mohli Šošoni chodit se vztyčenou hlavou. Byli jen malý národ, obklopený většími a mocnějšími, které na ně neustále vyvíjely tlak. Byli však národ bojovný, dobře organizovaný, který se dokázal rychle a účinně přesunovat, jak to okolnosti vyžadovaly. Bojovníci byli ukáznění jako vojáci kteréhokoli bělošského vojska. Měli hlavního náčelníka, za kterým šli, kam jim poručil. Činil správná rozhodnutí a v boji byl vždycky v čele a ukazoval cestu těm, kteří ho následovali. Šošoni si dokázali uhájit co jim patřilo proti početnějším Černonožcům, proti pyšným bojovným Čejenům a dokonce i proti množství Siouxů, kteří pod tlakem bílých z východu se drali pořád na západ.

V roce 1851 vláda bělochů svolala velkou poradu do Fort Laramie, aby se pokusila nastolit mír mezi válčícími kmeny, a což bylo důležitější, aby smluvila bezpečný průchod pro vystěhovalce cestující po Oregonské stezce. Zpráva se roznesla po celém indiánském území. Šošony nikdo oficiálně nepozval. Neměli se jednání o smlouvě zúčastnit. Nedělali bělochům žádné potíže, právě naopak, a stejně byli jenom malý kmen. Wash-a-kie si ale nepřál, aby ho s jeho lidem opomenuli. Mohlo by se stát, že by s ním nepočítali při nějaké dohodě určující území a loviště. Odcestoval na východ do Fort Laramie asi se dvěma sty padesáti bojovníky a s jejich ženami a dětmi.

Přišli k pevnosti jak se sluší na hrdý národ, bez bázně a se vztyčenými hlavami a proslulý Jim Bridger, jemuž byl Wash-a-kie dobrým přítelem, ohlásil jejich příchod. Siouxové a jiné kmeny, se kterými v posledních letech tak úspěšně bojovali tam již přijeli před nimi a nyní je jejich příchod podráždil a rozhněval. Cestou je několik Čejenů v tomto čase příměří zrádně přepadlo a uprchlo se dvěma šošonskými skalpy. Šošoni však pokračovali pevně a vytrvale v cestě. Přišli k pevnosti a v jejich čele klusal Wash-a-kie na svém oblíbeném válečném koni. Kus za ním v bojové formaci jeho dobře vyzbrojení bojovníci na koních. Za nimi, rovněž na dobrých koních, jely ženy a děti. Mezi spoustou Siouxů, kteří pozorovali jejich příjezd, se ozývaly nepřátelské poznámky. Kdyby k něčemu došlo, tak by těch pár bílých vojáků nemohlo nic dělat. Ještě k tomu nějaký siouxský bojovník, kterému Wash-a-kie před několika lety v boji zabil otce, vyběhl a chtěl se pomstít.

Žádný Šošon v jízdě nezpomalil ani nezrychlil. Wash-a-kie si připravil pušku k výstřelu a bez zaváhání jel dál. Jeho bojovníci vyzývavě vykřikli a pak nastalo ticho. Klusali kupředu jako dříve,

udržovali za ním odstup i řady mezi sebou s přesností, kterou by jim mohli závidět i ti nejlepší bílí vojáci. Ženy a děti jely za nimi, vystavujíce se přímo možnému útoku té mnohonásobné přesily.

Na přítomné bělochy, kteří to pozorovali, učinil největší dojem prostý neotřesitelný klid všech Šošonů, kteří vyrovnaně následovali osamělou postavu před sebou. Stejně tak ženy a děti. Nerozeběhly se do bezpečí, ani se nezarazily. Klidně jely dál za svými muži. Naprosto důvěřovaly svému náčelníkovi, že se o toho útočícího Siouxe postará a že kdyby došlo k nejhoršímu, jejich bojovníci je ochrání.

Nic se nestalo. Jeden tlumočník, který doprovázel bílé vojáky, odvážný a bystrý člověk, vyběhl, popadl siouxského bojovníka a odzbrojil ho. Nepadl žádný neodčinitelný výstřel. Šošoni bez zaváhání jeli neochvějně dál v pevném útvaru za svým náčelníkem. V nahromaděných řadách Siouxů a jiných kmenů se ozvalo uznalé mručení. Dnes viděli něco odvážného. A Šošoni jeli neotřesitelně dál a zástupci bílých mužů je pozdravili, tak jak se sluší zdravit hrdý národ. „Tohle jsou nejlepší indiáni na světě," poznamenal Jim Bridger k jednomu bělochovi v uniformě. „Opravdu stateční chlapíci… a čestní. Pokaždé drží své slovo. Těm se dá vždycky věřit."

Když porada začala, Wash-a-kie seděl s ostatními náčelníky a jeho hlas zněl stejně silně jako hlasy ostatních. Než uchopil dýmku míru, kterou si podávali kolem, požádal, aby Čejeni vrátili dva šošonské skalpy, které ukořistili na cestě k pevnosti. Dostal je zpátky. Čejeni přišli na oplátku také s jednou žádostí. Přivedli dvanáctiletého čejenského chlapce, jehož otce Šošoni před několika lety zabili. Zachová se šošonský náčelník stejně, jako by se zachoval čejenský náčelník k tomuto osiřelému chlapci? Wash-a-kie pokývl hlavou a tím podle čejenského zvyku přijal chlapce do své rodiny, aby se stal Šošonem a jednalo se s ním jako s jeho vlastním synem.

Porada pokračovala a Wash-a-kie, když na něho přišla řada, promluvil a byla to dobrá slova a všichni ostatní je slyšeli. Když podepsali smlouvu, kterou se přítomní slavnostně zavázali, že se každý rok bude po padesát let rozdělovat 50 000 dolarů ve zboží výměnou za volný průchod Oregonskou stezkou pro vystěhovalce a za dovolení postavit některé silnice, byl na listině podpis náčelníka Wash-akie spolu s ostatními. Dohodnuté rozdělení území se mu nelíbilo. Vraní indiáni dostali oblast u Větrné řeky v západní části středního Wyomingu, kterou chtěl pro své Šošony. Ať již to však s

pravomocí smlouvy dopadne jakkoli, podařilo se mu udržet oblast u Zelené řeky, kde v současné době žili. Rada bílých mužů přinejmenším uznala, že jeho lid má právo na své území.

Mír, který následoval, byl nejistý. Hranice mezi kmeny byly neurčité a neměly žádnou váhu. Větší kmeny nebyly zvyklé se omezovat ve své činnosti, tísnily se v menším prostoru než dříve a zvěře ubývalo. Boj o loviště pokračoval. Smlouva z hlediska indiánů nebyla vůbec uspokojivá. Kongres bílých mužů při své skoupé vědomosti o všem, co se týkalo indiánů, zkrátil padesát let, po které měly být roční splátky ve zboží rozdělovány, na deset a nikdy moc nespěchal, aby potřebné peníze uvolnil. Zboží zpravidla přicházelo pozdě a nějak se stávalo, že peníze na jeho nákup a rozdělení se dostávaly spíše do kapes bílých mužů a o to méně dostali indiáni. To co se rozdělilo byly obvykle laciné a podřadné věci. Kromě toho si mnoho bělochů myslelo, že smlouva jim poskytuje mnohem víc než pouhé povolení cestovat přes indiánské území. Stále více přicházelo těch, kteří zůstali a zabírali půdu a chovali se, jako by na to měli právo a indiáni byli vetřelci. Mnoho jich rádo lovilo a to ne jenom proto, aby se nasytili. Zbytečně vybíjeli zvěř, která byla indiánům hlavním zdrojem potravy. Našli se i takoví, kteří si mysleli, že mohou lovit i indiány.

Nebyl to ani tak mír jako spíše často porušované, potom nějak slátané a znovu nedodržované příměří. Stále znovu se stávalo, že mladí rozhněvaní bojovníci se nedali udržet staršími kmene a možná ani ti neměli vždycky mnoho chuti se ovládnout. Docházelo k ojedinělým přepadům na cestě a v místech, kde se běloši usadili v rozporu se smlouvou.

Šošoni však stejně jako dříve nikoho nenapadali. Jako předtím se vyskytli Šošoni, kteří pomáhali vystěhovalcům na jejich cestě, byli jim nápomocní při nebezpečném přechodu Zelené řeky, hledali a nacházeli jejich ztracený nebo ukradený dobytek, dávali jim jídlo a poskytovali ochranu a někdy s nimi bojovali proti nájezdníkům a lupičům. Wash-a-kie nikdy neuhnul ze zvolené cesty. Říkával, že žádný opravdový Šošon bělochu nikdy neublíží. Nabádal k tomu své lidi, ne že by bělochy tak miloval, kromě těch, kteří se stali a zůstali jeho osobními přáteli, ale hlavně z toho důvodu, že dokázal moudře odhadnout budoucnost. Velký kmen jako Siouxové donutil bojem bělochy k ústupkům. Šošoni však nemohli bojovat proti indiánským nepřátelům, kterých bylo kvůli sporům o loviště stále více, a zároveň

válčit i s bělochy. Z obou stran měli proti sobě síly, které byly mnohem větší než síla Šošonů a bylo povinností vůdce tohoto národa, aby učinil pro ně správné rozhodnutí a přiměl je, aby se jím řídili.
Když do Utahu přišli mormoni a Brigham Young se stal guvernérem a představeným pro vyřizování záležitostí indiánů v teritoriu Utah, Wash-a-kie a jeho Šošoni se s nimi také spřátelili. Wash-a-kie odjel do Salt Lake City, aby sjednal s mormony podmínky obchodování. On a náčelník Utů Walkara podepsali s guvernérem Youngem mírovou smlouvu. Uplynul rok a Walkara a jeho Utové se dostali s mormony do sporu a přepadali a loupili široko daleko po celém teritoriu. Ale Wash-a-kie a jeho Šošoni smlouvu dodrželi, stejně jako dodržovali úmluvu podepsanou ve Fort Laramie. A nepřestávali se učit od bělochů. Wash-a-kie uposlechl rady guvernéra Younga, že zvěře bude čím dál méně a časem téměř vymizí a že se indiáni budou muset naučit pěstovat obilí a jiné plodiny jako běloši. Pozoroval mormony při práci se zemědělským nářadím a při kopání zavlažovacích struh a pověřil jednoho svého zástupce, Bažila, adoptovaného syna šošonské ženy Sacagawey, který před mnoha lety dělal průvodce Lewisovi a Clarkovi, aby tuto novou práci vyzkoušel. Bazilovi se docela úspěšně podařilo vypěstovat první šošonské obilí.

Potom došlo k vážným událostem, kdy bylo třeba vše dobře rozvážit. Běloši se dostali do rozepře mezi sebou a vojáci se dali na pochod. Vláda ve Washingtonu odvolala Brighama Younga z funkce guvernéra teritoria Utah, ale ten odmítl odstoupit a shromažďoval síly, aby se postavil federálnímu vojsku 2500 mužů, které bylo na cestě do teritoria. Velel jim generál A. S. Johnston (proslavil se později v občanské válce) a doprovázel je Jim Bridger. Generál Johnston si přál, aby se Wash-a-kie připojil se svými bojovníky k tažení. Bylo to takové poučení, jak podivně se běloši chovají. Wash-a-kie dal slib, že nebude proti nim bojovat. Stvrdil to svým podpisem na listinách. A teď jedna skupina bělochů po něm chtěla, aby bojoval proti jiné skupině. Neudělal to. Uchránil svůj lid od těchto strastí. Když se věc nakonec vyřešila bez vážného boje, poznal, že měl pravdu. Jeho pověst, že je přítelem bělochů, všech bělochů, zůstala zachována.

Rok 1863 byl důležitý. Ne proto že začala ta velká válka na východním pobřeží, kde bojovali běloši proti bělochům. To mělo na tuto část Západu malý vliv, až na odvolání některých vojenských

oddílů z pevností na Oregonské stezce. Ovšem potíže s indiány na této cestě i jinde na celém území vzrůstaly. Nepřetržitý postup bělochů, který ani velká válka na Východě příliš nezpomalila, kmeny znepokojoval a rozhořčoval. A Wash-a-kie ztrácel u některých svých lidí vážnost. Ti přestávali být přesvědčení, že jeho cesta je správná. Malé skupiny Šošonů odcházely a kmen se rozptyloval jako za starých časů. Někteří se zapletli do drancování bílých osad a spojovali se při nájezdech s odpadlými Bannocky. Byli společně s Bannocky, když je vládní vojáci pod velením plukovníka Connora v jižním Idaho obklíčili a připravili jim zdrcující porážku.

Šošonští bandité, kteří to přežili, se začali trousit zpátky do tábora náčelníka Wash-a-kie. Ten dělal, že je nezná. „Kdo jsi?“ tázal se. „Jsem Šošon,“ řekl jeden muž. Wash-a-kie zavrtěl hlavou. „Tebe bičovali,“ řekl. „Šošony nikdy nebičují. Ty nejsi Šošon.“ To byl jeho způsob, jak toho člověka vypovědět a oddělit ho od ostatních členů kmene, kteří mu zůstali věrní. Ale časem ty, kteří přežili, zase přijal. Ostatní, kteří odešli, se také vraceli. Nahlédli, že to bylo hloupé, vzdát se jeho velení. Jeho vláda nad jeho lidmi byla pevnější a mocnější než dříve.

Téhož roku dohodli další smlouvu. Zdálo se, že bílí muži chtějí stále více a více. Chtěli povolení používat částí země Šošonů na stavbu silnic, vojenských stanovišť a na osady bělochů. Bylo těžké o tom rozhodovat, když zvěře bylo již tak málo. Ale Wash-a-kie se rozhodl. Také tuto smlouvu podepsal a nižší náčelníci se zachovali podle něho.

Pro malý kmen hrdých lidí, obklopený mnoha nepřáteli chtivými jejich lovišť, to bylo jediné správné řešení. Během následujících let se Šošonům celkem dařilo, jejich počet rostl a díky stálým dodávkám zbraní a střeliva, které získal obchodováním se svými bílými přáteli, bojovali úspěšně proti indiánským nepřátelům. Například Vraní indiáni neprávem vnikli na jejich území a nedaleko se zdržovala velká skupina. Wash-a-kie se řídil svou taktikou – pokud možno zachovat mír, a když to nejde, pak tvrdě bojovat. Poslal jednoho svého muže s jeho ženou do tábora Vraních indiánů, aby vyjednal mír. Vraní indiáni muže zabili. Žena unikla a přinesla o tom zprávu svému náčelníkovi. Wash-a-kie shromáždil posily od spřátelených Bannocků a s Šošony a Bannocky, kterým sám velel, zaútočil na Vraní indiány a po čtyřech dnech bojů je na hlavu porazil. Po této zkušenosti si Vraní indiáni dávali dobrý pozor, aby již na území Šošonů nevkročili.

Siouxové se stále více dopouštěli porušování smlouvy. Jednou, když se Wash-a-kie vracel se stovkou svých mužů z lovu na bizony, vyřítilo se náhle z blízkého lesa dvě stě Siouxů a napadlo je. Wash-a-kie, který byl v popředí, zabil prvního z nich a shromáždil své lidi, kteří pak zatlačili Siouxe zpátky do lesa. Nastala přestávka v boji a během ní přijel odněkud nejstarší oblíbený náčelníkův syn. Wash-a-kie se rozhněval, že se jeho syn nezúčastnil boje, ostře se na něho obořil a obvinil ho ze zbabělosti. Mladý muž vykřikl: „Moje jméno bude stejně slavné jako tvoje!“ – a pobídl svého koně a odcválal přímo k Siouxům v lese. Vyjeli ven, aby se s ním střetli. Zabil jednoho, druhého, ale pak ho strhli z koně a Wash-a-kie, který pádil na koni za ním, viděl, že ho skalpovali a rozsekali na kusy. Ostatní Šošoni jeli v patách za svým náčelníkem. Jestli předtím bojovali dobře, bili se teď s dvojnásobnou zuřivostí, zabili mnoho Siouxů a zahnali je na útěk.

Celou tu noc Wash-a-kie proseděl sám venku u tábora Šošonů. Byla to slabá útěcha vědět, že Siouxové, statečný národ, jenž sklonil hlavu před udatností, které se stal svědkem, budou celá léta u svých táborových ohňů vyprávět o statečném mladém Šošonovi, který sám jediný vyjel proti nim. Byla to jeho vina. Zabil svého syna tak jistě, jako kdyby mu ty rány zasadil vlastní rukou. Ráno si jeho bojovníci povšimli, že vlasy, které navzdory svému věku míval černé jako havraní křídlo, má prokvetlé šedinami. Začal se chovat přísně a stroze, ale zároveň dokázal být i mírný a laskavý.

Během těch let bylo dobré přátelit se s bělochy a dostávat od nich zbraně. To však v následujících letech nestačilo. Wash-a-kie chtěl svůj národ zabezpečit. Nejisté hranice, stanovené smlouvou z roku 1851, ztratily význam. Chtěl rezervaci přesně ohraničenou, za kterou by se vláda zaručila a chtěl, aby byla v kraji kolem Větrné řeky. Jeho politika spolupráce k tomu směřovala dlouhá léta. V roce 1868 se mu vyplatila.

Stavěla se první transkontinentální železnice Union Pacific. Pro bělochy bylo typické, že ji naplánovali a začali ji budovat dříve, než cesta byla smluvně připravená s indiány, jejichž územím procházela. Teď měli se smlouvami plné ruce práce. Svolali poradu s indiány z východního Wyomingu do pevnosti Fort Laramie. Na západ přijela komise, aby jednala s indiány ze západního Wyomingu a z Utahu.

Nejschopnější vyjednavač, i podle mínění bělochů, který svým zjevem, jednáním a vyjadřováním učinil největší dojem, byl

sedmdesátiletý muž jménem Wash-a-kie. Mluvil za svůj národ s rázností mládí a s moudrostí stáří a žádal to, co si jeho lid již dlouho zasloužil. Ještě starší Sacagawea, které dovolili se porady zúčastnit a promluvit, dokazovala totéž. Cožpak Šošoni dělali někdy bělochům potíže a nepomáhali jim snad všude kde mohli? Šošoni stavbu dráhy nikdy neohrožovali. Za to si ovšem na oplátku zaslouží uznání a odměnu. Chtějí mít svou vlastní rezervaci a žádají, aby byla v kraji kolem Větrné řeky.

Dostali ji. Svědčí o tom jasný zápis ve smlouvě z roku 1868. Rezervace v západní části středního Wyomingu, v oblasti Větrné řeky a Sladké vody. Rezervace, která se rozlohou téměř vyrovnala státu Connecticut, tři a tři čtvrtě milionu akrů hor, planin a údolí s tekoucími říčkami. Malý kmen pod vedením velkého náčelníka získal místo v budoucím světě bílých mužů.

„Směji se," řekl Wash-a-kie, „protože jsem šťastný a mé srdce bije radostně."

Mít něco zapsané ve smlouvě nebylo totéž jako mít to ve skutečnosti. Tím krajem se potulovaly části jiných, velkých kmenů. Washa-kie tam nechtěl zavést své lidi dříve, než se ujistil, že budou proti svým nepřátelům poměrně v bezpečí. Mladí šošonští bojovníci začali reptat. Jejich náčelník byl v minulosti vynikající bojovník. Ale teď je starý. Moc dlouho se stýkal s bělochy a zženštěl. Již nedokáže vykonat velké činy a přinést skalpy, které by to dokázaly.

Wash-a-kie některé ty řeči slyšel. Klidně sebral své zbraně, nasedl na svého oblíbeného válečného koně a odjel. Dva měsíce byl pryč a nikdo nevěděl kde je. Když se vrátil, přivezl sedm nepřátelských skalpů. Reptání přestalo. Po celý svůj život zůstal hlavním náčelníkem Šošonů.

Ale i běloši na něho naléhali, aby odjel do rezervace. Chtěli, aby Šošoni opustili kraj kolem Zelené řeky, aby jej mohli celý převzít a hospodařit v něm podle svého. V roce 1871 odvedl svůj lid do nového domova. Zřídili tam jednatelství a Wash-a-kie začal učit své lidi stavět domy, jako to dělají běloši a také farmařit a přivádět vodu k zavlažování. Šlo to pomalu, protože se museli bránit proti nepřátelům – ale Šošoni pod vedením svého Wash-a-kie se drželi čím dál lépe.

Jednou je potrápili Arapahové. Jedna tlupa napadla tábor Šošonů a zabila dva chlapce. Wash-a-kie se svými bojovníky vyjel, aby Arapahy potrestal a odehnal. Měli s sebou zásoby a stany, protože

předpokládali, že budou na cestě několik dní. Potom však zvědové přinesli zprávu, že je v okolí mnoho Siouxů a že jsou všude kolem a ohrožují ve všech směrech ústupové cesty. Wash-a-kie se rychle rozhodl a jeho záměr byl dobrý.

Vybral velkou louku posetou prohlubněmi po bizonech, kteří se tam předtím váleli. Přikázal, aby nad těmi jámami postavili stany a dole se v nich skrčili a koně nechali se svázanýma předníma nohama poblíž. Když Siouxové uviděli tábor, zdálo se jim, že to je klidná, nic netušící vesnice. Zaútočili a projeli přímo mezi stany a přitom stříleli. Šošonům skrčeným v jámách kulky a šípy prolétající stany neublížily a oni sami palbu neopětovali. Wash-a-kie tak nařídil a co řekl, to platilo.

Siouxové teď nabyli přesvědčení, že to je málo vyzbrojená vesnice, která z nich má strach. Znovu se seskupili, opět se pomalovali válečnými barvami, nabili pušky a rozjeli se k novému útoku. V jízdě unáhleně stříleli, protože se domnívali, že jim tady pušky moc nepomohou a že to bude spíše záležitost pro válečné kyje a nože. Když se s prázdnými puškami rozjeli po táboře, začaly pálit pušky Šošonů. Z každého stanu padaly smrtící výstřely. Mnoho Siouxů padlo a zbytek se dal v nepořádku na útěk. Potom bylo slyšet, jak Wash-akie udílí rozkazy. Šošoni vyběhli ze stanů ke svým koním, rozvázali je a dali se do pronásledování. Stíhali rozprášené Siouxe pětatřicet mil, mnoho jich zabili a likvidovali malé tlupy, které se pokoušely postavit na odpor.

Šošoni při takových bojích se Siouxy, Vraními indiány, Arapahy, Černonožci a Čejeny dokázali, že malý kmen, který se umí účinně bránit, se udrží. Žádný bojovník, ať starý či mladý, již nereptal a nikdo neříkal, že jejich náčelník přes svůj pokročilý věk není mužem, kterého by měli všude za každých okolností následovat.

V roce 1872 běloši jako obvykle chtěli víc. Chtěli vrátit jižní část rezervace, 600 000 akrů, kam bílí osadníci nepřetržitě pronikali a kde vznikaly tábory bílých horníků. Sešli se k poradě na sepsání ještě další smlouvy. Když Wash-a-kie hovořil za svůj národ a vládní vyjednavači chtěli vědět, jestli mluví za všechny, prohlásil pouze: „Cokoli řeknu já, říkají všichni a souhlasí s tím.“ A byla to pravda. Tu smlouvu podepsal a dal bělochům co chtěli, ale museli za to zaplatit. Každý rok po dobu pěti let měli jeho lidé dostávat dobytek v hodnotě 5000 dolarů. Šošoni nyní mohli založit stáda dobytka, který získali od bělochů a nahradit jím již skoro vybité bizony.

Potom podnikl svoji životní cestu až do Washingtonu, aby pro svůj lid naléhavě žádal školy a zemědělské nářadí a vybavení a podobné věci. Když cestoval na východ a viděl města a velkoměsta a obrovský počet bělošského obyvatelstva, znovu si uvědomil, že cesta, po které tak dlouho šel, byla správná. Setkal se s prezidentem Grantem a ti dva muži, každý svým způsobem proslulý bojovník, si dobře rozuměli a hovořili spolu o bitvách a odvážných činech, jak to dělávají staří vojáci. Mluvili také o tom, jak pomoci Šošonům, aby si osvojili dovednosti bílých mužů.

Bylo mu nyní již hodně přes sedmdesát, ale stále byl rovný a silný jako jedle. Těžko se dalo uvěřit, že tento muž naskakoval na koně bez použití třmenů, že jako mladík byl současníkem nyní již legendárního Kita Carsona, kterého před několika lety uložili k věčnému odpočinku do hrobu někde jižně od Taosu a že byl druhem bojovníků, jejichž vnuci teď dorostli, aby bojovali jako jejich dědové. Byl přísný a důstojný, zvláště když ukazoval svým lidem, jak kráčet cestou bílých mužů, a když projednával v jednatelství jejich záležitosti.

Když je však vedl na lov bizonů, kteří se ještě v kraji kolem Zelené řeky zdržovali jako jedni z posledních svého druhu, stával se z něho úplně jiný člověk. Byl zase náčelníkem ze starých časů, plným radosti a nadšení. V noci, když seděli kolem táborového ohně, vybízel je, aby pověděli co je zajímavého potkalo a sám se s úsměvem rozpovídal a někdy i zasmál. Vyprávěl o velikých lovech v minulých letech a předpovídal, že tentokrát se lov vydaří. Když našli bizony, ozval se v něm bývalý lovec a nejraději střílel šípy jako za mlada. Hnal koně zároveň s mladými muži, a když zabíjení skončilo, dohlížel, aby rozřezání a příprava masa se prováděla řádně a bez plýtvání.

V roce 1876 bojovali běloši na severovýchodě v kraji kolem Big Hornu proti Siouxům, Arapahům a Čejenům. Rozhodli se zahnat všechny indiány do rezervací. Generálové Crook, Terry a Custer vytáhli do pole s největším vojskem, jaké kdy bylo do indiánské země vysláno. Takové ozbrojené síly skutečně potřebovali. Měli proti sobě největší soustředění indiánských bojovníků v celém dlouhém seznamu indiánských válek.

Do Šošonské rezervace přišla zpráva – vlastně dotaz. Pošle Wash-a-kie, přítel bělochů, některé své muže, aby sloužili generálovi Crookovi jako zvědové? Udělal víc než to. Sebral asi sto padesát

svých bojovníků a v jejich čele jel po boku bělochů do boje proti dávným nepřátelům svého národa. Generál Crook měl štěstí, že Washa-kie a jeho Šošoni bojovali s ním.

Na pochodu s oddíly bělochů jel někdy se svými bojovníky a chvílemi po boku generála Crooka. Byli s generálem jako dva staří přátelé, kteří si spolu dobře rozumějí a jeho bojovníci pomáhali bílým vojákům jako zvědové. Byli v tomto způsobu válčení již osvědčení veteráni. Vždycky však když došlo k boji, byl na svém místě v předních řadách a vedl své lidi. Sám již přímo příliš nebojoval, ale byl tam se svými muži, kteří viděli, že se nebojí létajících kulek a slyšeli ho volat rozkazy a šli za ním, kam jim poručil.

Potom Šílený kůň s mnoha tisíci bojovníky zaskočil Crookův velitelský sbor v údolí Rosebud a tady mohlo dojít k větší pohromě než jaká postihla generála Custera o pár dní později na Little Big Hornu. Několik hodin se zuřivě bojovalo a indiáni zahradili vojenským oddílům cestu a ve stále vzrůstajícím zmatku je hnali zpátky. Šošoni a část Vraních indiánů, kteří již nebyli nepřátelé, ale společně s nimi byli na straně bělochů, bojovali statečně, ale proti obrovskému množství Siouxů jich bylo málo. Celou jednotku mohl zachránit jen spořádaný ústup do výhodnějšího postavení. Jeden oddíl pod vedením kapitána Vrooma již Siouxové odřízli a obklíčili. Kapitán Henry vedl protiútok, aby pronikl k obklíčenému oddílu a poskytl celé vojenské formaci čas k přeskupení. Průlom se mu podařil, když ale zajišťoval ústup, zasáhla ho kulka do obličeje. Vážně poraněný spadl z koně, a když to jeho lidé viděli, začali se v nepořádku rozbíhat.

Siouxové vycítili svou příležitost – velitel padl, vojáci nevědí co dělat a nemají daleko k panice. Zaútočili ještě s větší zběsilostí a vrhli se kupředu. V malé chvíli by celou skupinu roztrhli na několik částí. Již se hrnuli přímo k místu, kde kapitán Henry ležel zraněný na zemi.

Starý Wash-a-kie to viděl také. Jeho válečný pokřik zazněl jako za starých časů. Šošoni jej uslyšeli a stejně tak i Vraní indiáni, kteří již nebyli nepřáteli, ale spojenci v boji. Následovali ho přímo do sražených řad Siouxů. Tady se nestřetly pušky a nepadaly výstřely z dálky. Z pušek se vystřelilo jen na začátku útoku. Pak došlo k boji zblízka, k vrhání nožů, padaly rány válečnými kyji a těla se zmítala v těsném sevření. Podařilo se jim Siouxy zatlačit, až se dostali ke zraněnému kapitánovi Henrymu. Zatlačili je a zadržovali, aby vojáci

mohli odnést kapitána do bezpečí a při spořádaném ústupu se přeskupit k dalšímu boji.

Toho dne vítězství patřilo Siouxům. Avšak vojenská jednotka, i když značně pošramocená, byla zachráněna a mohla si odpočinout a bojovat následující dny. Wash-a-kie se svými Šošony byl při tom, když Čejeni v horách Big Hornu utrpěli strašnou porážku a Siouxové ztratili některé ze svých nejlepších spojenců. Potom se Wash-akie a většina jeho mužů museli vrátit do své rezervace, protože i tam nepřátelští indiáni působili potíže.Nechal však generálovi Crookovi několik svých nejlepších lidí a ti sloužili jako zvědové až do konce tažení, kdy se Siouxové vzdali.

Daleko na východě starý voják Ulysses S. Grant četl hlášení, která přicházela do prezidentské kanceláře a vzpomněl si na starého bojovníka, náčelníka Wash-a-kie a poslal mu jako dárek nádherné, zvlášť pro něho zhotovené sedlo. V pevnosti nazvané na jeho počest Fort Washakie mu ho předal vojenský velitel.

Starý Wash-a-kie stál neschopný slova a slzy mu kanuly po zjizvené tváři, o které se mnoho bělochů vyjádřilo, že jim připomíná George Washingtona. Nebylo to jen kvůli sedlu. Dojalo ho, že náčelník všech bělochů si na něho vzpomněl. Řekli mu, že musí něco povědět, co by poslali velkému bílému náčelníkovi jako poselství.

„Plukovníku," řekl Wash-a-kie, „je těžké, aby indián děkoval jako bílý muž. Když učiníte laskavost bílému muži, cítí to svou hlavou a jeho jazyk promluví. Když ale učiníte laskavost rudému muži, cítí to rudý muž ve svém srdci. Srdce nemá jazyk." A jeho slova odešla po drátech až do dalekého hlavního města na Potomaku k velkému bílému náčelníkovi, jehož ruku kdysi přátelsky stiskl.

Pěkné sedlo je hezká věc. To však byl dárek jednomu člověku. Ale co dostanou jeho lidé, muži, ženy a děti, kteří ho tak věrně následovali na jeho cestě přátelství s bělochy? Člověk by myslel, že běloši budou k takovým lidem velkomyslní, nebo když ne velkomyslní, tak alespoň čestní při jednání s nimi. Avšak mnoho bělochů a zvláště ti, co daleko odtud zastávali důležitá místa, je považovali prostě za indiány a házeli je do jednoho pytle s ostatními, jako by to nebyli lidé, ale nějací cizí tvorové, s nimiž je možné zacházet sprostě a pokaždé je využít ku prospěchu bělochů. Zdálo se, že chovat se přátelsky k bělochům a pomáhat jim nepřináší větší odměnu než kdybyste proti nim bojovali.

Slibovali Šošonům školy. V rezervaci nebyla ani jedna. Slíbili zemědělské nářadí. Dostali ho jen málo a nestálo za mnoho. Slibovali jim potraviny, mouku, cukr a hovězí maso a zrní k setí. Rozdělených potravin bylo málo a nebyly kvalitní, na osivo zapomněli, a když nějaké poslali, bylo v nedostatečném množství a některé ani nevzešlo. Slíbili, že rezervace bude jejich a na věky jenom jejich a běloši tam nikdy nevkročí, kromě zaměstnanců zastupitelství, kteří jim měli pomáhat. Část rezervace jim už vzali. A přesto běloši stále překračovali hranice jejich území, stříleli jejich zvěř, kladli pasti na kožešinová zvířata a kradli jim dobytek.

Co chtěli nyní běloši pouhý rok po tom, co Šošoni bojovali za bílé muže proti Siouxům, Arapahům a Čejenům? Chtěli tytéž Arapahy, dávné nepřátele Šošonů, usadit v nejlepší části šošonské rezervace a poskytovat jim podíl na ročních splátkách, které Šošoni dostávali.

Když bílí úředníci, vedení guvernérem teritoria Wyoming, přišli, aby o tom jednali, starý Wash-a-kie, kterému již bylo téměř osmdesát let, je zdvořile přijal. Nemohl jinak. Také si však neodepřel, aby jim neřekl své mínění. Se zápalem, výmluvností a rázností dávno minulého mládí jim vmetl do tváře, že jejich vládaje nenasytná, nespolehlivá a nedrží slovo. Čest je pro bělochy neznámý pojem – ale to Šošoni dobře věděli. On své slovo celá léta dodržoval a dodrží je i teď, svůj slib přátelství a spolupráce. Běloši chtějí usadit Arapahy na šošonském území. Dobře. On a jeho Šošoni je přijmou – ale pouze jako hosty. Zůstanou zde jen do té doby, dokud nedostanou svoji rezervaci. Bílí úředníci rychle souhlasili, že tomu tak bude. Sliby dávali velmi snadno.

Když jeden jeho syn vstal a rozhněvaně mluvil o tom, že odejde a připojí se ke tlupě Bannocků, kteří napadali osady bělochů v oblasti Jackson Hole, starý Wash-a-kie ho stroze zarazil:

„Můj synu, s dvacet pěti jinými náčelníky jsem podepsal Velkou smlouvu, abych udržel mír s Velkým otcem a jeho dětmi. Já jediný ze všech, kdo podepsali, jsem dodržel své slovo a teď, dříve než bych se díval, že pozvedneš zbraň proti bílému muži, srazím tě ke svým nohám a zabiju tě.“

Jak se devatenácté století blížilo ke svému konci, nastala léta míru. Šošoni šli cestou bílých mužů, ale pomalu, protože běloši jim mnoho nepomáhali. Po každé změně vlády ve Washingtonu se měnil i způsob jednání s indiány a prováděly se změny v obsazení vedoucích

funkcí ve správě indiánských záležitostí. Vládní zmocněnci pro rezervaci Šošonů se často měnili a pouze jeden nebo dva z nich byli schopní lidé, kteří o svých povinnostech a zodpovědnosti hodně věděli nebo se dokonce o své úkoly zajímali a snažili se pomáhat. Ti ostatní byli jen jmenovaní úředníci s politickými ambicemi, většinou neschopní hlupáci nebo lidé, jejichž prvořadým zájmem bylo, jak se často při správě indiánských teritorií stávalo, kolik se dá z té omezené částky peněz určené indiánům ulít do vlastní kapsy.

Například jeden byl jen vyučený krejčí, ale zúčastnil se horlivě volební kampaně pro nového prezidenta a mohl si dovolit požadovat výnosné místo. Jako vládní zmocněnec se nejraději zaměstnával pitím whisky. Jiný takový byl major, kterého touto funkcí pověřili zřejmě proto, že jeho nadřízení nevěděli, co si s ním počít. Šošoni na něho pohlíželi s určitým soucitem, protože byl očividně prostoduchý. Jiný zase byl profesor, který se okamžitě zbavil většiny zkušených úředníků v zastupitelství a nahradil je svými příbuznými. Jediné co se na něm a na nich dalo trošičku obdivovat bylo, jak si každý pěstoval mohutný plnovous. Další v řadě byl kapitán, kterého na to místo jmenovali, protože jeho druhové důstojníci se ho chtěli zbavit. Byl to tvrdohlavý puntičkář a v době, kdy tam působil, mnoho Šošonů opustilo své farmy a odešlo do hor, aby ho nemuseli poslouchat.

To co běloši prováděli, se někdy nedalo pochopit. Jednou když byl nový zplnomocněnec pro indiány ve Washingtonu, poslali do rezervace zčistajasna zemědělské nářadí a potřeby. To bylo v pořádku, to potřebovali. Ale nářadí přicházelo stále více, mnohem více než mohli použít. Postavené stodoly byly nacpané mlátičkami, pluhy, vozy a rolemi ostnatého drátu. A stále docházelo další množství, které rovnali na hromady, kde všechno rezavělo. Šošoni považovali za podivné, že dostávají tolik nářadí a přitom žádosti o řezivo na postavení stodol, kam by ho uložili, zůstávaly bez odezvy. V té době měli dobrého zmocněnce, který se proti tomu bláznovství postavil, ale byl hned nato odvolán.

Šošoni však byli přičinliví a pracovití a dělali pokroky. Pomalu ale přece. Kdyby měli lepší vedení, stali by se rychle zase soběstační a nebyli by již odkázaní na vládu bělochů. Někdy to vypadalo, že si vláda přeje, aby zůstali na ní závislí. Běloši tak měli práci a příležitost si vydělat. Nicméně Šošoni stavěli domy a stodoly a obdělávali značnou rozlohu země. Dokázali ve svém snažení pokračovat.

V těchto letech Wash-a-kie prožíval své úctyhodné stáří. Byl bezvýhradný a svrchovaný vůdce svého lidu. Co řekl, všichni po něm opakovali. Tedy obvykle a většina z nich. To bylo všechno, co v té době, kdy neměli proti sobě nepřátele na válečné stezce, mohl od hrdého a tak neobyčejného národa očekávat.

Byl přísný jako vždycky, když cítil, že přísnost je na místě. Jednou se tehdejší vládní zmocněnec pozastavil nad tím, že Šošoni bijí své ženy, zvláště jeden, který bil svou ženu příliš často a hodně. Nebylo by lépe, řekl zmocněnec, kdyby náčelník s tím něco udělal, místo aby čekal až běloši sami zakročí? Ano, něco s tím udělá. Za několik dní Wash-a-kie ohlásil, že věc vyřídil. Ten muž již svou ženu bít nebude. Wash-a-kie mu řekl, že s tím musí přestat. Po dvou dnech zjistil, že ten člověk ji zase bije. Zastřelil ho a jeho tělo odtáhl na skály. A bylo to. Bití žen u Šošonů, kteří se toho často dopouštěli, ustalo jako když utne.

Projevoval i laskavost. Nejlépe to bylo vidět při jednání s dětmi. Děti miloval. Sám jich měl dvanáct a ty ho znaly jako přísného, ale zároveň i laskavého otce. Tři hoši, jeden z nich Dick Wash-a-kie, který se stal po něm náčelníkem, ještě žili a byli to mužové středního věku s dětmi a vnoučaty. Choval se k té drobotině, jako by byla jeho vlastní. Děti se ho nebály, třebaže byl stále silný, šest stop vysoký, starý a důstojný. Když je pozoroval, jak si hrají, objevoval se úsměv na jeho zjizvené tváři, která se tak podobala tváři George Washingtona.

Jeho šošonská žena, která za těžkých let, kdy stmeloval kmen do pevného celku a držel indiánské nepřátele v patřičných mezích, se starala o jeho stan a dala mu silné syny, zemřela před mnoha lety. Měl jinou ženu z kmene Vraních indiánů, kterou zajali jako mladé děvče po bitvě s jejími lidmi a kterou přijali za svou a ona se stala jednou z nich. Nyní se starala o dům, který mu vláda dala postavit a byla na něj pyšná. Nevadilo jí však a chápala, že většinou raději pobývá ve stanu a část domu, který se v zimě nesnadno udržoval teplý, užíval jako stáj pro svého oblíbeného koně.

Jestliže se tu a tam zdálo, že správa pro indiánské záležitosti na něho zapomněla, armáda nezapomněla. Pamatovali na něho staří vojáci s hvězdičkami na ramenou. Byl na armádním seznamu jako seržant mimo službu, takže pobíral malý důchod, který vynakládal podle své úvahy ve prospěch svých lidí.

Byl zapsán také jako křesťan, člen episkopální církve. Došlo k tomu tak, že když běloši za prezidenta Granta rozdělovali indiánské

rezervace mezi křesťanské církve, Šošoni připadli episkopální církvi. Jeden misionář, reverend John Roberts, byl hodný člověk a stal se jeho dobrým přítelem, a starý Wash-a-kie mu bedlivě naslouchal. Jednou když byl Wash-a-kie nemocný, požádal svého přítele, aby ho pokřtil. Brzy nato se zotavil a hned mnoho Šošonů si přálo vyzkoušet to „dobré kouzlo“. Wash-a-kie podepsal doklady, podle nichž Šošoni darovali sto šedesát akrů své půdy na postavení kostela a misijní školy.

Jindy zase onemocněl a ležel v nemocnici, kterou v rezervaci postavili, na bělošské posteli s matracemi. Přišel ho navštívit reverend Roberts. „Bílý Robe,“ řekl Wash-a-kie, „já co nejdřív umřu, jestli pro mě, pokud tu budu, něco neuděláš. Moje postel je tak měkká, že nemůžu spát ani odpočívat. Bolí mě celé tělo.“ Co tedy chce udělat? Pohlídat ty nemocniční poskoky s těmi jejich hloupými řečmi a až se nebudou dívat, vysadit dveře od pokoje ze závěsů, vyhodit matrace z postele a místo nich tam položit dveře. Učinili tak a Wash-a-kie se cítil dobře a začal se zase uzdravovat. V reverendu Robertsovi měl Wash-a-kie a Šošoni dobrého přítele.

Nyní se již neválčilo a nebojovalo se v žádných bitvách, snad jenom ve vzpomínkách. A vzpomínky byly příjemné. Wash-a-kie některé zaznamenal svým vlastním způsobem, s lišáckým humorem, který se vždycky skrýval za jeho úctyhodným zjevem. Kolem vnitřních stěn jeho domu natáhli tři stopy široké pruhy bílé látky, na nichž načrtával obrázky barvami připravenými z barevných kamenů, které se daly najít na březích Větrné řeky. Rád je ukazoval návštěvám. Samozřejmě že byl na každém obrázku sám význačnou postavou. Tady byl schovaný za stromem a dva Siouxové útočili na něho na koních. Na dalším vypustil šíp, který probodl oba Siouxy naráz. Na jiném byl zase skrčený za padlým kmenem a útočila na něho celá tlupa Siouxů. Na následujícím již stál a jeho šípy létaly a Siouxové otáčeli koně zpátky a mnoho jich padalo na zem. A tak ty jeho obrázky byly v jeho domě po stěnách jako na přehlídce. Přál si jen, aby je mohl ukázat tomu starému vojákovi, který mu daroval krásné sedlo.

Běloši na zastupitelství, významní hosté a důstojníci ho rádi zvali, aby s nimi poobědval. Překvapilo je, že umí zacházet se stolním nádobím a s příbory a že mluví anglicky a francouzsky. Občas je ovšem pobavil, když se dopustil mluvnické chyby. Jemu to ale zábavné nepřipadalo. Obrátil to celé tak, aby zábava zůstala jen jemu. Trval na tom, že bude hovořit za pomoci tlumočníka. Hosté se

divili, že tlumočník neumí šošonsky. Wash-a-kie dusil v sobě smích, rozmlouval s tlumočníkem posunky a usmíval se pro sebe, když byly posunky překládány do angličtiny. Hosté sotva mohli uvěřit, že se toho tolik dá říci tak rychle a plynně pouhými posunky. Také se podivili, že když se všichni najedli, sebral všechno co zbylo na stole, aby to odnesl. Cožpak nevěděli, že jinak by to znamenalo že si plně neváží poskytnutého pohostinství? Neobtěžoval se vysvětlováním, že jsou šošonské rodiny, které to jídlo potřebují.

Když prezident Chester A. Arthur cestoval po Západě a navštívil také rezervaci, tehdejší vládní zmocněnec se domníval, že Wash-akie by měl přijít na zastupitelství a pozdravit ho. Wash-a-kie se slavnostně oblékl do svých nejlepších šatů, ale nevyšel z domu. To ne. Toto je šošonská země a on je náčelník Šošonů. Zde v této zemi velký bílý náčelník přijde k němu. Prezident Arthur přišel.

Rok za rokem ubíhal ku konci století a v roce 1896 běloši zase chtěli ještě víc. Chtěli kus země v severozápadním cípu rezervace, celkem 64 000 akrů, kde byly horké prameny u Big Hornu, které se staly známé pro své léčebné vlastnosti. Starý Wash-a-kie, jemuž bylo nyní devadesát osm let, ale stále mluvil za svůj lid, podepsal také tuto smlouvu. Na jeho naléhání však byla do ní včleněna výhrada, že část zřídel zůstane provždy k volnému užití indiánům.
Léta plynula a Spojené státy se dostaly do války se Španělskem.
Starý Wash-a-kie dychtivě naslouchal všem zprávám, které došly do rezervace. Když přišla zpráva o konečné kapitulaci, měl radost, že velký bílý náčelník zase jednou nepřítele „vypráskal“.

Byl již teď velmi starý, překročil svých sto let a museli mu pomáhat do kdysi krásného sedla, které dostal před mnoha lety jako dárek. Když jel na koni a zastavil, aby promluvil ke svým lidem nebo k bílým návštěvníkům, seděl v sedle zpříma a důstojně a hleděl na ně dolů. Někteří lidé si mysleli, že to je projev domýšlivosti. Říkali, že tam sedí jako král na trůně, který shlíží na své poddané. Avšak Šošoni věděli své. Věděli, že jejich Wash-a-kie byl vždycky hrdý, ale nikdy nebyl nadutý. Nechtěl, aby viděli jak je slabý a jak mu pomáhají slézt z koně a zase nahoru do sedla. Nevadilo jim, že se dívají nahoru, aby slyšeli jeho slova.

Nadešel rok 1900 a podle letopočtu začínalo nové století. Starý Wash-a-kie věděl, že jeho duch brzy odejde do „země hvězd“. Dělalo mu starosti, že snad tím že se dal pokřtít a přijal Boha bílých mužů možná urazil Velkého ducha indiánů. Zeptal se na to jednoho ze

svých nejstarších bílých přátel. Ten mu řekl, že Bůh bílých mužů a Velký duch indiánů jsou jedno a totéž, jen se jinak jmenují. To ho uspokojilo.

20. února svolal k sobě svou rodinu. Řekl jim, ať otevřou své uši a svá srdce, aby porozuměli tomu co povídá. Chtěl, aby pokračovali v jeho stopách, které pro ně zanechal. Tak si vždycky zaslouží úctu svého lidu i bělochů, mezi nimiž musejí žít. Jeho duch tiše odešel někdy té noci na dlouhou cestu, ze které není návratu.

Pohřbili ho na hřbitově v pevnosti Fort Washakie. Byl to vojenský pohřeb, jak má být a nebožtíkovi vzdali pocty jako bělochovi v hodnosti kapitána. Rakev přivázali na muniční vůz a zahalili do americké vlajky a průvod, který ji provázel, byl půldruhé míle dlouhý. Byli tam všichni Šošoni, ale také mnoho Arapahů, kteří po daném slibu stále ještě přebývali v šošonské zemi a teď projevovali úctu muži, který je jako nepřátele porážel a přijal je jako bratry.

A bílí mužové za pouhé dva roky se opět ozvali se svými požadavky a zabrali více než polovinu toho, co ze šošonské rezervace zbylo a ponechali Šošonům jen asi pětinu původního území, které jim přidělili v roce 1868. A Arapahy tam ponechali. Ale malý kmen, který mohl být ve střetnutí ras snadno rozprášený a rozdrcený a hrozilo mu, že se rozplyne v nicotě, měl stále nějakou svou zemi a byla to dobrá země v kraji kolem Větrné řeky.

Ten hrdý národ je tam stále a žije na zbytku země, kterou pro ně Wash-a-kie získal.

JOHN SIMPSON CHISUM

15. srpna 1824 – 22. prosince 1884

DOBYTČÍCH KRÁLŮ NEBYLO na starém Západě tolik, jak se o tom psalo, píše a bude psát v románech líčících osudy lidí v této specifické části Spojených států. Většina těch skutečně velkých dobytkářských organizací patřila několika společníkům, společnostem nebo obchodním sdružením. Bylo běžné, že vlastníci takových majetků žili někde jinde. Jednotlivců, kteří vlastnili a osobně řídili něco takového, co by se dalo označit za dobytkářské impérium, bylo málo. V tom obrovském prostoru se však tu a tam nějaký našel. John Chisum byl takovým jejich představitelem.

Kdyby viděl film nebo televizní pořad o podobném významném a mocném rančerovi, neudržel by se smíchy. Jako velký rančer byl příliš zaneprázdněný svou prací, než aby se snažil podobat nějakým romantickým představám o těchto lidech. Většinou vypadal jako

jeden z těch jeho tvrdě pracujících, prachem pokrytých, drsných honáků. Měl vzezření kostnatého, šlachovitého, hranatého kovboje ze starých časů, kdy se u boku nosily remingtony, předchůdci koltů. Měl tmavohnědé vlasy a velký hustý knír. Tvář, opálená do barvy staré kůže, se zdála být hubená pro vystouplou silnou bradu a výrazný nos. Měl jedny zvláštní šaty, které bral jen, jak říkal, ke „státním příležitostem“ a dokázal se v nich pohybovat. Ale jeho neteř Sallie, která mu vedla domácnost a usilovala o to, aby je často nosil, brzy zjistila, že jeho představa o „státních příležitostech“ se značně liší od jejího názoru na tuto věc. Obvykle chodil venku s měkkým šedým kloboukem, posazeným rovně na hlavě, v modré flanelové košili a v kalhotech nacpaných do holinek, to vše ve značně obnošeném stavu. Kolikrát pracoval v ranči kolem stavení v roztřepeném slamáku, v potrhaných montérkách a v těžkých, cvočky pobitých botách. Jednou nějaký elegantně oblečený cizinec přijel k velkému rančerskému domu v South Springs, uviděl ho při nějaké drobné práci a pokládal ho za toho posledního nádeníka, jakého tam měli. Cizinec byl demokraticky založený a blahosklonně mu pokynul. „Pracujete u starého Chisuma?“ pravil.

John Chisum se zašklebil. „Jo,“ řekl. „Pracuju u starýho Chisuma.“ Nepotřeboval si hrát na dobytkářského krále. On jím byl a jeho životní dráha to v každém ohledu dokazovala. Když byl na jejím vrcholu, měl nejrozlehlejší pastviny a největší stáda, jaká kdy měl jednotlivec v dějinách dobytkářství na západě. Pracoval v tom oboru od jeho počátků a zanechal v něm nesmazatelnou stopu. K této roli mu nechybělo nadání ani chuť do práce. Byl štědrý, velkomyslný a tvrdohlavý a s těmito vlastnostmi dokázal velký majetek ztratit stejně jako jej nadělat. Jakmile se jednou pro něco rozhodl, tak to provedl, i kdyby čert na koze jezdil a on měl ztratit svůj poslední dolar. Přijímal od osudu dobré i zlé – a obojího bylo víc než dost – se stejným úšklebkem. Měl rád ženy a za svého života jich několik dokázal zaujmout, ale žádná ho do chomoutu nedostala. Když bylo třeba zabrat, byl mužem mezi muži. Potřeboval pro své pracovní čety drsné a houževnaté chlapy. Vždycky je našel a nikdy se nevyptával na jejich minulost a zajímal se jen o to, co právě teď umějí, zdali rozumějí kravám a dokážou plnit rozkazy. Pracovali pro něho s velkým úsilím a on byl k nim spravedlivý a oni si ho vážili.

Vyznal se v kravách všech plemen, od divokého statného texaskomexického dlouhorohého skotu až po zavalité čistokrevné krátkonohé krávy, které dovezl, aby zlepšil svůj chov. Znal je jako je

znalo jen několik málo jiných. Na západních pastvinách bylo svého času roztroušeno mnoho chovatelů dobytka, kteří se naučili své řemeslo u strýčka Johna Chisuma. Stačilo mu krátce pohlédnout na jedno zvíře nebo na tisícihlavé stádo a vyslovil úsudek, který byl tak fundovaný a spolehlivý jako zpráva některého dozorčího úředníka po pečlivém zkoumání. „Dokázal počítat tři druhy dobytka najednou," řekl Charles Goodnight, rovněž dobytkář, „a spočítal je přesně, i kdyby ta zvířata běžela klusem." Jednou hnal stádo do Nového Mexika a další stádo nějakého Adamse hnali za ním. Adamsovo stádo se každou noc splašilo. John Chisum k nim zajel, aby se podíval, v čem to vězí. Když se Adamsovo stádo zastavilo k nočnímu odpočinku, pomalu je objížděl a prohlížel. Nakonec ukázal na jednoho velkého jednookého dlouhorohého býka s vystouplým hřbetem. „Oddělte toho býka od stáda," řekl. „Zažeňte ho k řece a zabte ho." Od té chvíle se stádo již neplašilo.

Předkové jeho otce byli Skotové, matka pocházela z Německa. Jejich rodiny žily v Americe již po několik generací. Byl druhý z pěti dětí, jako nejstarší hoch. Narodil se v roce 1824 v madisonském okrese v Tennessee na velké plantáži svého dědečka, kterou v té době spravoval jeho otec Claiborne Chisum. Jako chlapec se potuloval po okolí. Již v dětství se seznámil s tím, jak se obdělává půda a jak se zachází s dobytkem. Doma mu pro jeho dychtivý zájem o dobytek říkali „kravař John".

Když mu bylo třináct let, Claiborne Chisum se přestěhoval do okresu Lamar ve východním Texasu, který se dotýkal hranice mezi Oklahomou a indiánským teritoriem, mezi první osadníky města Paris, které se brzy mělo stát hlavním městem okresu. Tohle byla otevřená hranice a žádné školy tam tedy nebyly. Nejsou žádné doklady o tom, že John Chisum někdy chodil do nějaké školy. Dokázal však nabýt slušného vzdělání, přiměřeného práci, která ho čekala a později v životě dovedl bez cizí pomoci psát v dopisech a v jiných písemnostech svěže a živě.

Byl chlapcem, který dorůstal v mladého muže a žil v Texasu, kde vznikalo nové obchodní odvětví – trh s dobytkem. V tomto nově se rodícím odvětví měl hrát jednou velkou úlohu. Ale teď ještě ne. Začínal pozdě. Obchod s dobytkem nebyl ještě podle jeho představ. Tak jak se prováděl a řídil, měl stále příliš východní charakter. Podnikalo se v malém měřítku, dobytek byl ve dvorech a výkrmných ohradách. Pomáhal svému otci na rodinné farmě a v rostoucím městě

zastával různá zaměstnání. Dokázal si obratně opatřit peníze a hnal stádo pěti set kusů dobytka na východ do Shreveportu v Louisianě. Byl to první významnější přesun dobytka, který se v Texasu uskutečnil. Dotěrný hmyz, lesy, bláto, bažiny a široké řeky velmi znesnadňovaly hnaní dobytka a zahubily mnoho zvířat. Na tom obchodu prodělal. Zkusil to znovu, a opět na východ do Little Rocku v Arkansasu. Trochu na tom vydělal, ale teď již věděl, že hnát dobytek na východní trhy je špatný obchod. Přírodní prostředí to nedovolovalo. Dokud tu nebyla železnice, nedal se dobytek přesunovat na východní trhy se ziskem. Zkoušel i jiné věci, kupoval a prodával nemovitosti, stal se stavebním podnikatelem a postavil první správní a soudní budovu v lamarském okrese. Kandidoval na tajemníka okresní správy proti současnému populárnímu úředníkovi v této funkci a prohrál. V následujících volbách kandidoval proti stejnému člověku a zvítězil. Stal se průměrným okresním tajemníkem.

Seděl v malé kanceláři a těsný prostor mu nevyhovoval, byl v něm jako spoutaný a uvězněný. Stál ve dveřích a vdechoval vítr, který vanul z těch obrovských prostor, rozkládajících se na západě. Dobytkářský kraj! Větší, rozsáhlejší a více podněcující k činům než cokoli jiného na východě. Když poskytoval potravu statisícům bizonů, kteří se v něm potulovali, uživil by i dobytek. Dobytkářský kraj! Připravený pro nový způsob pěstování dobytka, tak prostorný, volný a drsný jako celá země. Čekající, že jej ovládnou lidé s představivostí, s nadšením, s nezlomnou odvahou a s neústupnou umíněnou vytrvalostí, které je k tomu zapotřebí.

Potom se seznámil s mužem jménem Stephen K. Fowler.

Ten Fowler pocházel z Východu, měl peníze a zabýval se myšlenkou, že je investuje do texaského dobytka. V dobytku se vůbec nevyznal, ale vyznal se v lidech. Dal Johnovi Chisumovi 6000 dolarů a slíbil mu i víc, bude-li potřebovat a tak uvedli do chodu společný podnik na dobu deseti let.

Třicetiletý John Simpson Chisum zavřel za sebou dveře kanceláře okresního tajemníka, vyhoupl se do sedla a rozjel se na Západ do budoucnosti.

Nastalo jaro roku 1854. Koncem roku dal dohromady stádo o dvanácti stech kusech, najal k jeho ošetřování četu houževnatých texaských honáků a zřídil své pastviny v západní části středního Texasu, kde se nyní nalézají okresy Denton a Tarrant. Dobytek

Fowlera a Chisuma se pásl v místech, kde je teď město Fort Worth. V té oblasti byl prvním člověkem a všude kolem byly volné pastviny. S příznačnou předvídavostí požádal o dekret na rozsáhlý pruh země v okrese Denton a postavil tam rančerský dům. Věděl, jak chovat krávy a celou tu dobu se stále učil a stádo se přirozeným růstem, uvážlivým nákupem a řádnou péčí zvětšovalo. Společný podnik prospíval a při sčítání lidu v roce 1860 se Chisum mohl vykázat podílem 50 000 dolarů.

Pak došlo k občanské válce. Pro obchod to bylo zpočátku příznivé. Konfederační vojsko v kraji za řekou Mississippi potřebovalo maso a Fowlerův a Chisumův společný podnik měl dostatek živého hovězího, které se dalo hnát kam bylo třeba. A opět s příznačnou předvídavostí, spojenou s podezřením, že konfederační měna ztratí na hodnotě, John Chisum pravidelně investoval výnosy do nákupu dobytka.

Potom válka přestala obchodu prospívat. Jak muži postupně odcházeli a nastupovali k vojsku, osazenstva na ranči ubývalo. Když se z pevností v indiánském teritoriu a kolem něj začaly stahovat vojenské oddíly, aby se začlenily do válečného tažení, začali se z rezervací nepozorovaně ztrácet ozbrojení indiánští bojovníci a prováděli nájezdy do Texasu. Chtěli koně a brali si je a ochromovali tím práci na ranči. Po pádu Vicksburgu a celého státu Mississippi, který kontrolovalo vojsko unionistů, konfederačních trhů ubývalo, až úplně zanikly. I počasí se zhoršilo. Pastviny Fowlera a Chisuma postihlo dlouhé období sucha. Johnu Chisumovi zůstaly jen zbytky z bývalého osazenstva, poslední věrní, kteří se starali o jeho dobytek a ještě o krávy několika dalších rančerů. Rozhlížel se po nových a lepších pastvinách. Pro obchod s dobytkem razil jako první jen jedinou cestu, kterou považoval za rozumnou, a to směrem na západ. Začal přesunovat dobytek daleko na území západního Texasu a postavil nový rančerský dům blízko nynějšího San Angela. Když se blížil konec války, většina dobytka, za který odpovídal, se v této oblasti pásla volně a společný podnik Fowlera a Chisuma patřil k největším dobytkářským společnostem v Texasu. Zatím desetiletá smlouva s Fowlerem vypršela. Byl to přátelský a úspěšný vztah. Fowler poskytl kapitál. John Chisum dodal své znalosti, způsobilost k řízení a pro oba vydělal peníze. Se společníky však skončil. Jak řekl, chtěl pěstovat jen svůj vlastní Chisumův dobytek, nebo s tímto podnikáním skončit. Udělal Fowlerovi čestnou nabídku – koupit nebo prodat. Fowler prodal. Přesněji řečeno, vyměnil svůj podíl na

dobytku za Chisumův dekret na pozemky v okrese Denton. Čtyřicetiletý John Chisum byl svým vlastním pánem a měl pouze svůj, Chisumův dobytek.

Nastalo poválečné období, kdy stáda dobytka začala brzy proudit z Texasu na sever po Chisholmské cestě a jiných cestách k novým dobytkářským městům v Kansasu poblíž železnice, odkud se odvážela na východní trhy a texaský dobytek se pásl na pastvinách po celém Západě. Většina dobytkářů hleděla na sever k městům na železnici a k novým pastvinám, které se otevíraly po celé cestě až ke kanadským hranicím a ještě dál. John Chisum odmítl se zpronevěřit svému vlastnímu přesvědčení, kterým směrem se dát. Hleděl stále k západu. Přes Komanči zamořenou náhorní plošinu Llano Estacado v západním Texasu a v Novém Mexiku a v Arizoně vláda stavěla pevnosti, sháněla dohromady Navahy a Apače a uzavírala je v rezervacích. To znamenalo smlouvy s vládou na dodávky hovězího masa. Charles Goodnight a Oliver Loving, dobytkáři na jeho úrovni, se nedávno spojili a obrátili svá stáda tímto směrem.

Jeho bratr Pitzer byl nyní s ním a pracoval u něho. Poslal Pitzera na západ, aby si prohlédl oblast podél řeky Pecos v Novém Mexiku, jak dalece se dá využít k pasení dobytka. Pitzerova zpráva byla plná nadšení. John Chisum se rozhodl, že se na to podívá sám a prohnal své honáky při přesunu tisícihlavého stáda přes vyprahlé území Komančů k pevnosti Fort Sumner v údolí horního toku řeky Pecos. Na prodej svých býků přijel pro toto roční období příliš pozdě. Nad tímto malým nezdarem se jen ušklíbl a dal se do práce s obvyklou chisumskou energií. Asi třicet pět mil od pevnosti po proudu řeky, u Bosque Grande, v místě pojmenovaném po vysokých topolech, které tam rostly, byl obchod a sklad a několik dalších budov. Odkoupil je od vlastníka a proměnil je na svou základnu v Novém Mexiku. Během podzimu a zimy prodal většinu stáda po malých částech s příležitostným ziskem. Prohlédl si pastviny a zjistil, že Pitzer nelhal. Když na jaře vyrazil na zpáteční cestu na texaský ranč u řeky Concho a pověřil Pitzera, aby se staral o Bosque Grande, měl v kapse smlouvu, kterou získal nabídkou nižších cen proti nabídkám konkurentů, na dodávku deseti tisíc býků do pevnosti Fort Sumner. Ještě jednu smlouvu měl zatím jen uloženou v paměti a stvrzenou stiskem ruky. Byla to dodávka stád Charlesi Goodnightovi, kterého nedlouho předtím připravily indiánské šípy o partnera Lovinga. Byla to prostá dohoda mezi dvěma nezávislými průkopnickými dobytkáři,

kteří otevírali novou dobytkářskou oblast. John Chisum přižene stáda z Texasu, předá je Goodnightovi a ten je požene dál do Colorada, aby zásobil nové ranče a dodal maso do nových hornických táborů.

V následujících letech John Chisum odsunoval dobytek po tisících kusech z Texasu na západ. Jeho přesuny dobytčích stád se staly součástí dějin dobytkářství a lidových tradic dobytkářského království. Stávalo se, že měl půl tuctu stád v pohybu najednou. Jméno Chisum bylo v těchto obchodních kruzích příslovečně známé. Byl tu sám John, šéf toho všeho, všestranný dobytkář, který o kravách věděl víc než jiní dva dohromady a byl každému ze svých lidí vzorem ve všech dovednostech svého povolání a v obratnosti při obchodování. Říkalo se, že když považoval cenu za výhodnou, hnal by stádo třeba rovnou do pekel a předal je samotnému ďáblovi. Byl tu jeho bratr Pitzer, mladší vydání jeho samého, který se staral o záležitosti na základně v Novém Mexiku. Byl tu Frank, černošský Frank „Chisum", který byl před válkou v rodině Chisumů otrokem a teď se stal zdatnějším honákem než leckterý člen rodiny a dokázal splnit jakýkoli uložený úkol. Byli tu také vyzáblí, pohrdavě shlížející, drsní parťáci, vychovaní Johnem Chisumem, kteří dokázali hnát stádo všude tam, kam jim John Chisum přikázal. Sám byl volný a měl dost času na to, aby jezdil sem a tam mezi Texasem a Novým Mexikem, potuloval se po celé zemi, kam ho zavedl jeho obchodnický čich a věděl přitom, že dobytek je ve spolehlivých rukou jeho lidí.

Posílal na západ stádo za stádem a hloučky jeho houževnatých honáků se potýkaly s psanci, se zloději dobytka a s loupeživými indiány, a kdyby okolnosti byly sebevíce nepříznivé, dokázali přesto dobytek převést na místo určení. Byla to riskantní a nebezpečná práce a ztráty byly často velké. John Chisum se jen ušklíbl – a pokračoval dál.

Když to bylo možné, rád doprovázel na cestě některé své stádo. Jeho lidé to měli také rádi. Odvedli svou práci dobře i bez něho, ale s ním se jim dělalo lépe. Odpracoval si svůj díl a sdílel s nimi všechna strádání a jeho nikdy neselhávající dobrá povaha s pohotovým rychlým ušklíbnutím je všechny udržovala v dobré náladě. Nikdy se nikoho a ničeho nebál a přece se jen tak rychle nerozčílil, a i když se zlobil, mluvil pomalu a nikdy neváhal dlouho diskutovat, aby dovedl nějaký spor k rozumnému řešení. Jeho polní kuchyně byla vždycky dobře zásobená a najímal ty nejlepší kuchaře, jaké našel. Byl výborný společník, když se večer sedělo u táborového ohně. Rád

poslouchal i vyprávěl příběhy a často se pochechtával a při vyprávění anekdoty vždycky na konci vybuchl v srdečný smích. Dbal na to, aby měl v každé partě aspoň jednoho, kdo dovedl na něco zahrát. Na zemi roztáhli starou kravskou kůži a kovbojské boty na ní vesele dupaly do taktu podle melodie banja, foukací harmoniky anebo housliček.

V zemi, ve které Chisumovy čety cestovaly, neplatil žádný zákon nebo platil jen málo a tak si udělali svůj vlastní a užívali provazu a olova, aby prosadili jeho platnost. Stalo se cestou, že došlo k hádce, která skončila úmyslnou vraždou mladého Chisumova kovboje a tehdy John Chisum jen přikývl a jeho lidé klidně a zručně pověsili vraha na nejbližší strom a stádo se zase vydalo na cestu. Stalo se, že psanci odehnali hlouček Chisumových koní a John Chisum s několika svými lidmi jel sto mil po jejich stopě, tři z nich zabil – a koně odvedl zpátky. Jednou zase velká tlupa Apačů, kteří si navykli vyjíždět ze své slabě vojensky obsazené rezervace, aby snědli ukradené Chisumovo hovězí, vjeli do jednoho jeho stáda a pobili několik desítek kusů jen tak pro zábavu. John Chisum svolal své lidi a odjel do rezervace. Tam těm několika vojákům a důstojníkům rozdal whisky, a když byli na mol opilí, mávl na své muže a všichni projeli rezervací a nechali po sobě několik případů náhlé smrti otravy olovem. Tato skupina Apačů ho potom již mnoho neznepokojovala.

Jednou jeho bratr Pitzer přišel o celé stádo. Bylo to jedenáct set kusů, každý po dvaceti dolarech ve zlatě. John je přihnal na Horsehead Crossing na dolním toku řeky Pecos a Pitzer je tam převzal, aby je dopravil do Bosque Grande. Indiáni však byli na číhané ve velkém počtu. Pitzer se pokoušel dostat vojenský doprovod, ale odmítli ho. Přesto vyjel a několika desítkám rudochů se povedlo stádo splašit a vehnat je do blízkých hor. Pitzer je se svými honáky pronásledoval a statečně s nimi bojoval. Vypořádal se s pěkným počtem indiánů a sledoval je až do hor, ale podařilo se mu chytit jen několik býků. Znechucení, otřesení z neúspěchu a někteří poranění se vrátili, aby vyhledali bratra Johna a pověděli mu to. Zpráva o tom co se stalo, je předešla. John Chisum se na svého sklíčeného mladšího bratra a na jeho bojem poznamenanou družinu ušklíbl. Mávl rukou na další sehnané stádo, které čekalo již připravené. „Tady máš jiné," řekl. „Zkus to ještě jednou."

Pastviny na Západě byly svého času plné mužů, kteří se rádi pochlubili, že kdysi jezdili u strýčka Johna Chisuma.

Dozvuky války se v tom období projevovaly v západním Texasu neukázněností a různými zmatky se značkovaným a neoznačkovaným dobytkem, který nespoutaně a volně pobíhal po kraji a množícími se zloději dobytka. Trhy byly daleko a na cestách číhali indiáni. Jen velké podniky, jako byl podnik Johna Chisuma, s početným osazenstvem, připravené nést ztráty a nebojící se bojovat mohly přežít. Mnoho menších rančerů to vzdalo a snažili se své majetky prodat. John Chisum se objevoval na různých místech a byl všude připravený kupovat, dávat za dobytek peníze a brát jej do komise na prodej. V jeho putujících stádech se začala objevovat spousta vypálených značek.

Začalo to tím, že když sestavoval stádo, nevěnoval pozornost značkám, jenom sehnal dohromady všechno, co vypadalo jako kráva a odjel. Když na prérii většinu stáda ztratil, vrátil se a v rekordním čase sebral jiné, začalo se to již mezi lidmi přetřásat. John Chisum se jenom ušklíbl tím svým nyní již známým úšklebkem. V té době, která neznala žádných zábran, byly takové řeči součástí hry. Když Goodman, člověk dosti zásadový, tu historku uslyšel, povšiml si rozmanitosti značek. Rozzlobil se, odešel a odmítl to stádo převzít. John Chisum se kvůli tomu neurazil. Snadno si poradil kam s dobytkem a věděl, co si schoval do plechového válcovitého pouzdra, které mohl otevřít kdykoli potřeboval. O něco později se o té věci také dověděl mladý ctižádostivý státní žalobce Tom Catron, podal na něho žalobu a obvinil ho, že přihání do Nového Mexika kradený dobytek. John Chisum se ušklíbl a vytáhl své plechové pouzdro. Obsahovalo stočený svazek rukopisů, záznamy o každé texaské značce, se kterou měl obchodně co do činění. Byly jich stovky – s plnými mocemi od právního zástupce předešlého vlastníka. Žalobu stáhli.

Připusťme, že se našli lidé, kteří toho chtěli využít a trvali na tom, že John Chisum nikdy pořádně nevysvětlil všechny ty svoje texaské obchody s dobytkem. Bylo by překvapující, kdyby tak učinil. Uprostřed všech těch trampot, které v Texasu po válce následovaly, bylo často nesnadné, ne-li vůbec nemožné, vyhledat nějakého malého bezvýznamného podnikavce, který všechno prodal a pak se vytratil. Ti co znali Johna Chisuma nejlépe, tvrdili, že nikdy nikomu neupřel dluh, k němuž se čestně zavázal. Do posledního dechu by bojoval proti nároku, který považoval za neoprávněný. S poctivým závazkem se však vždy vyrovnal a někdy i více než musel. Skoro se nedá pochybovat, že se mu většina těch texaských dobytkářských

dlužních úpisů nějakým způsobem postupně dostala do rukou. Mnoho bývalých texaských rančerů, kteří ztratili odvahu a prodali svůj dobytek Johnu Chisumovi, prostě začínalo s jeho podporou znovu v něčem jiném. O několik let později se také přihodilo, že dodal stádo z Nového Mexika do Kansasu. Místo peněz v hotovosti, které očekával a nutně potřeboval, dostal balík těch dlužních úpisů. Člověk, jemuž dobytek prodal, je vykoupil za zlomek jejich hodnoty. John Chisum se ušklíbl – a přijal je v jejich plné nominální hodnotě. Vypráví se o lidech, o nichž se již dávno nevědělo kam se poděli, kteří ho v pozdějších letech potkali, prohlásili svou totožnost – a John Chisum je poznal, ušklíbl se a sáhl do kapsy pro balíček bankovek.

Nesnažil se příliš, aby všechny ty dlužní úpisy vystopoval, ale nikdy neuhnul, když mu nějaký předložili.

Chisumův dobytek mířil v tisících a desetitisících z Texasu na západ. Pevnost Sumner měla své hovězí a měly je i ostatní pevnosti. Charles Goodnight dostával všechna stáda, která chtěl hnát do Colorada, až se nakonec tím přestal zabývat a usadil se tam. Přísun dobytka byl stále větší a krávy se pásly na pastvinách podél řeky Pecos. Do roku 1871, kdy John Chisum skončil se svými obchody v Texasu a natrvalo přesídlil do Nového Mexika, se přes všechny smlouvy a závazky, které ještě v Texasu měl, páslo na nových pastvinách přes dvacet tisíc kusů Chisumova dobytka.

To byl teprve začátek.

V té době nebyl na celém horním povodí řeky Pecos žádný jiný významný rančer. Říše volných pastvin Johna Chisuma, které mu patřily právem prvního uživatele, se v hlavních rysech rozkládala do takové šíře, že zabírala téměř pětinu celého teritoria Nové Mexiko. Táhla se na jih po řece Pecos od nynějšího města Anton Chico přes 150 mil k dnešnímu Carlsbadu a ještě dál. Na východ od řeky sahala až k hranicím Nového Mexika a překračovala je až do vyprahlých plání Llana Estacada. Na západ od řeky to bylo více než sedmdesát pět mil k horám roztroušeným ve střední části teritoria. Zhruba to byl nepravidelný čtverec o straně 150 mil, který pohlcoval a obklopoval několik osad uvnitř tohoto značně dlouhého obvodu. Jeho tábory byly porůznu v tom obrovském prostoru a v té době měl na výplatní listině na stovku honáků. Jeho značka, podobná kolejnici, se táhla rovně od ramene ke kyčli na levém boku dobytčete a jeho zvláštní, pro něho typická ušní známka, takový střapec, kterému říkali

„jinglebob“, byla známá všude, kde kovbojové cinkali ostruhami. Když Philip Ashton Rollins, který jako kronikář zaznamenával vývoj dobytkářství na otevřených pastvinách, psal knihu o typickém kovbojovi, nazval ho „Jinglebob“, přestože jeho hrdina žil ve Wyomingu.

Chisumův dobytek se množil stejnoměrně a rychle. Během prvních let v Novém Mexiku, kdy byl Chisum pracovně naprosto vytížený, byly jeho dodávky dobytka velmi omezené. Dobytek zůstával na pastvinách. Škody působené indiány, zvláště krádeže koní, zdržovaly práci na ranči, takže se dělalo jen to nejnutnější. Johna Chisuma a jeho lidi příliš zaměstnávalo zařizování ranče a odrážení indiánských nájezdů, než aby stačili ještě na něco jiného. Indiáni si vybírali pravidelnou daň a nesčetní zloději dobytka plenili stáda. Mnoho malých rančerů si v začátcích pomáhalo tím, že si přisvojovali Chisumův zaběhlý dobytek nebo mu měnili značky. John Chisum odhadoval, že jeho honáci i při tom jak byli schopní a jak houževnatě pracovali, stačili označkovat asi tři čtvrtiny ročního přírůstku telat – a o zbytek se postarali jiní lidé. A přesto se stáda s visačkou „jinglebob“ zvětšovala. Odhadovalo se, že do roku 1875 se po Chisumových pastvinách potulovalo na sedmdesát až osmdesát tisíc kusů dobytka. Toho roku začal vyřizovat větší dodávky a hnal přes deset tisíc kusů na západ na arizonské trhy a ještě dvacet tisíc na sever do Colorada a na severovýchod do Kansasu – a v jeho stádech to nezanechalo větší stopu.

V letech kdy byl na vrcholu, sám přesně nevěděl, kolik dobytka mu patří. Když po něm chtěli, aby vyslovil nějaké číslo, jenom pokrčil rameny a řekl, že kdyby se najednou někdo objevil a chtěl po něm dodat čtyřicet tisíc býků, počítá, že by tu objednávku splnil bez větších potíží.

Ze základny v Bosque Grande odešel a odstěhoval se asi čtyřicet pět mil dál dolů po řece, mnohem blíže k přibližnému středu oblasti kde působil, někam poblíž dnešního Roswellu. Pro čtyřiadvacet stovek kusů dobytka získal od nějakého Jamese Pattersona čtyřicetiakrový pozemek s hospodářskými budovami na řece South Springs, s přítokem z artézské studně, který tudy tekl a vléval se pět mil východně do řeky Pecos. Mezi hospodářské budovy patřil především tak zvaný Čtvercový dům s osmi malými místnostmi a s malým vnitřním nádvořím. Nebylo to zrovna příhodné sídlo pro dobytkářského krále na Pecosu a jeho rodinu, kterou kolem sebe shromáždil. Byl s ním samozřejmě bratr Pitzer a věrný člen jeho

družiny Frank. K nim brzy z Texasu přibyl bratr James se svou dcerou Sallie a se dvěma mladými syny.

Čtvercový dům zbourali a nahradili jej Dlouhým domem, který později proslul po celém Jihozápadě. Byla to důkladně postavená budova z nepálených cihel, 148 stop dlouhá a 39 široká, s deset stop širokou chodbou, která dům uprostřed rozdělovala a se širokými verandami po celé délce stavení vpředu i vzadu. Od říčky vykopali jakýsi kanál, „napájecí strouhu“, a chladná čistá pramenitá voda tekla přímo pod hlavní chodbou domu a dál do zahrad a sadů. Přestože ranč byl vzdálený na dvě stě mil od nejbližší železnice, byl vybavený a zařízený nábytkem v nejlepším soudobém stylu. Návštěvníci se vyjadřovali, že se vyrovná všemu, co může nabídnout Východ.

Někteří se však zmiňovali o jedné místnosti, která se z toho celku nějak vymykala. Byl to pokoj Johna Chisuma. Pro svoji rodinu chtěl mít dům pohodlný, přímo přepychový. Ne však pro sebe. Jeho pokoj byl kombinací ložnice a kanceláře. Byl pěkný, prostý a skoro prázdný, pouze s postelí, malou pohovkou, s ořechovým psacím stolem a židlí a s malým kovovým stojánkem, na kterém ležel velký slovník. Postel každý den stlali, ale večer John Chisum z ní stáhl pokrývky, rozestřel je na podlaze a položil se na ně, aby spal spánkem prostého, čestného, ničím nezatíženého člověka. Příliš často a příliš dlouho spával na zemi u svých stád, než aby se cítil pohodlně na měkkých a jemných matracích.

Tady v Dlouhém domě poskytoval dobytkářský král od řeky Pecos pohostinství jako opravdový král – po západním způsobu. Tady panovala jeho neteř Sallie nad domácností se dvěma na stálo zaměstnanými kuchaři. Když přijela, bylo jí teprve šestnáct, ale hned se všeho ujala a stala se okamžitě v širokém okruhu miláčkem všech mužských, zvláště těch z rodu kovbojů. Byla přesvědčená, že její strýček John je nejlepší člověk na světě a že je nejvelkomyslnější a nejušlechtilejší ze všech. Mluvil málo, a když už, tak přímo k věci (nepočítáme-li chvíle, kdy seděl u ohně), ale i jeho mlčení bylo přívětivé a obvykle je na jeho opálené tváři provázel laskavý úsměv. Ale na tom pošetilém spaní na podlaze trval – a také své šaty ke státním příležitostem nosil tak zřídka, že moli z nich měli větší užitek než on sám.

Každý kdo přišel, nezáleželo na tom zda to byl přítel nebo jenom známý či úplný cizinec, byl v Dlouhém domě vítaný a dostal najíst a mohl i přespat. U velkého stolu v jídelně sedělo pohodlně dvacet šest lidí, dvanáct po každé straně a na obou koncích po jednom. Dvacet

šest lidí k němu usedalo třikrát denně, ke snídani, k obědu a k večeři a málokdy za ta léta zůstala některá židle prázdná. Každý kdo na Jihozápadě něco znamenal a ještě víc těch méně významných tu zastavilo a dostali pod střechou strýčka Johna najíst, a pravděpodobně zůstali i přes noc nebo i déle. Guvernéři, zákonodárci, význační i méně význační cestující z Východu a z Evropy, armádní důstojníci, přistěhovalci na cestě do Kalifornie, velcí a malí dobytkáři, kovbojové všeho druhu, hazardní hráči, psanci, pistolníci, ztroskotanci, tuláci – ti všichni byli přijati stejně. To bylo neměnné pravidlo strýčka Johna. Pod jeho střechou si byli všichni lidé rovni, lidští tvorové na svých umíněně dlouhých nebo nečekaně krátkých cestách osudem.
Někdo se třeba přihnal na zpěněném koni, spěšně do sebe hodil nějaké jídlo a zase rychle zmizel. Za nějakou chvíli se objevil policejní oddíl dobrovolníků a představení se opakovalo. Pronásledovaní nebo pronásledovatelé, zrádci nebo spravedliví, když přijeli k jeho dveřím, aby s ním pojedli a přijali jeho přátelství, byli si před strýčkem Johnem rovni.

Cestou kolem se třeba zastavila rodina přistěhovalců s vychrtlým potahem a rozhrkaným, téměř prázdným vozem. Když odjížděli, byli odpočatí a nasycení, vůz měli opravený a plný pytlů s potravinami. Možná jim strýček John poradil, kudy mají jet a kde najdou dobrou půdu, která se přidělovala novousedlíkům. Možná jim i doporučil, aby zůstali v Novém Mexiku a zabrali si kus z jeho pozemků.

Jednou nějaký soused, který byl v tom oboru začátečník, začal hospodařit na ranči severně od Chisumových pastvin a opatřil si dost velké stádo. Ze severu se však přihnala bouře a zahnala sousedův dobytek na jih a rozptýlila ho mezi Chisumova stáda. Soused, celý z té pohromy zoufalý, navštívil Johna Chisuma. Neměl dostatek lidí ani peněz, aby je najal a dal ten zmatek do pořádku. S tím bude dost práce, souhlasil strýček John. Již v duchu počítal, kde by ušetřil pár lidí, aby tu práci udělal pro souseda, který v té věci jednal slušně a bez vytáček. Ale soused řekl, že ne. Má toho hospodaření na ranči plné zuby a chce se ho jen zbavit a neztratit při tom poslední košili. To bude snadné, řekl na to strýček John. Nechte krávy tam, kde jak se zdá chtějí být a řekněte cenu. Soused rychle přemýšlel a řekl cenu. Byla to cena přemrštěná. Strýček John věděl, že je vysoká a mohl by ji snadno srazit dolů. Jenom se ušklíbl – a šel do svého pokoje pro šekovou knížku.

Druhé dvě budovy postavili blízko Dlouhého domu, blíže než byla velká stodola a ohrady pro koně. Jedna sloužila jako jídelna a byla stále plná, druhou užívali jako tančírnu. Ve volném čase tam pořádali mnoho tanečních zábav, zvláště za dlouhých zim, kdy veselí často trvalo i několik dní. Strýček John byl nyní v letech a kovbojskému podupávání se již moc nevěnoval. Stačil mu víceméně klidný a pomalý valčík. Ale rád pozoroval ty mladé, když vyhazovali podpatky – a zvláště se mu líbila Sallie.

Usilovně pracoval, hodně práce zastal sám a zbývající část osobně řídil, aby v té vyschlé zemi udělal z toho místa dokonalou oázu. Z Las Vegas přivezl topoly a nasázel je kolem domu a podél čtvrt míle dlouhé příjezdové cesty, která k němu vedla. Z Arkansasu dal dovézt pro sad mnoho druhů ovocných stromů a z Texasu růžové keře, aby z nich byl krásný kvetoucí živý plot. Ze svého rodného Tennessee dal dopravit zpěvné šarlatové tangary a křepelky, které pak vypustili, aby se uhnízdily v nejbližším okolí. Na jihozápadě zavedl pěstování vojtěšky a nasel ji a zavlažoval na osmi stech akrech. Dělal pokusy s různými obilninami. Staří lidé vzpomínali, že strýček John Chisum byl prostě rád, že něco roste.

Často musel cestovat obchodně a byl ostřílený pasažér při cestách dostavníkem a vlakem. Jednou jel vozem, který přepadli maskovaní lupiči. Tehdy měl s sebou 1000 dolarů v bankovkách. Peníze zastrčil do holinky, a když na něho přišla řada, dal lupičům jen malou částku. Lest se povedla. Pokaždé když tu příhodu vyprávěl, tak se ohromně bavil a pochechtával. Když však měl na to čas a někam jel, nejraději ze všeho se natřásal v sedle nějakého statného koně. Hodně se o něm vyprávělo, že když často sám cestoval územím indiánů a psanců, nikdy prý s sebou neměl a snad ani nevlastnil střelnou zbraň. To byl nesmysl. Byla pravda, že nikdy nenosil pistoli s nábojovým pásem jako v té době většina hraničářů. Ale když někam jel na koni, jistě měl s sebou pušku ve zvláštním pouzdře, připevněném k sedlu. Někdy ji účinně použil v dobách, kdy hnával stáda z Texasu, ale nikde nenajdete psáno, že po svém přesídlení do Nového Mexika z ní vystřelil na něco jiného než na chřestýše. Jeho pověst šla s ním a chránila ho víc než nějaká pistole. Jednou se ho ptali, proč se nikdy neobával, že si ho nějaký pistolník (a bylo jich v tom kraji hodně) vybere za cíl. Ušklíbl se a poznamenal, že podle jeho zkušeností mají pistolníci dost zdravého rozumu, aby nestříleli na tak bezvýznamnou osobu.

Když byl doma, často jezdíval z tábora do tábora a ověřoval si, jaké jsou podmínky na pastvinách. Projížděl pomalu krajem na svém grošákovi, kterému říkal Old Steady a míval s sebou dalekohled, aby pohledem lépe obsáhl své rozlehlé panství. Jeho honáci ho rádi vídali přijíždět, protože dával příkazy ne jako šéf najatým lidem, ale jako muž mužům a hovořil klidně, i když jim někdy vytýkal špatně provedenou práci. Jen málokdy někdo špatně pochopil jeho slušné jednání a pokusil se ho zneužít. Věděli, že by okamžitě vyhodil člověka, který by provedl nějakou hanebnost nebo se ulil z práce, ale nikdy by netrestal nikoho za neúmyslnou chybu.

Během svých nejlepších let po roce 1870 byl John Simpson Chisum, dobytkářský král na řece Pecos, strýček John pro své známé, živoucí legendou, možná legendou pro celý pastevecký chov dobytka na Západě, mužem, který si dojel pro svou moc a krátkou pomíjivou slávu v obnošených pracovních šatech na hřbetě kovbojského koně.

Změna je jedno neměnné pravidlo, které patří k životu. A pastevecký chov dobytka brzy doznal změn, zvláště v Novém Mexiku.

John Chisum se lišil od běžného románového dobytkářského krále v jednom důležitém ohledu. Nebyl nemilosrdný a bezohledný vládce, odhodlaný udržet si co má. Nelpěl na svém panství a nebojoval o ně proti měnícím se poměrům. Se stejnou prozíravostí, s jakou se na začátku rozhodl pro chov dobytka na prérijních pastvinách, předvídal, že volné užívání státní půdy nemůže trvat do nekonečna, že dosáhlo svého vrcholu a je odsouzeno k rychlému zániku. Nepociťoval žádnou zášť proti poctivým farmářům, malým podnikatelům a novým usedlíkům, kteří brzy vpadli na jeho pastviny. Ve skutečnosti je povzbuzoval, především ty, kteří se chtěli usadit a hospodařit na místech, kde byla voda k zavlažování. I v něm se ozýval podobný pud.

Rovněž předvídal, že pěstování v podstatě zakrslého skotu ve velkých počtech na stále se zmenšujících pastvinách bude brzy nehospodárné a nepraktické a že se trhy začínají více zajímat o kvalitní dobytčata, pěstovaná v malých stádech ve velkých ohradách, kde chov dobytka a jeho rozvoj je pod kontrolou. Začal se více zajímat o jakost než o množství a byl mezi prvními rančery na Západě, kdo dovážel dobré býky a platil za ně požadovanou cenu.

Pěstování dobytka ve velkém měřítku na prérijních pastvinách bylo stejně čím dál obtížnější a to opět především v Novém Mexiku.

Když se teritorium zaplnilo, mnoho malých rančerů obklopovalo jeho pastviny a dobytek přistěhovalců se často smíchal s Chisumovým. Začali si stěžovat, že když plní dodávky, odežene někdy se svými stády část jejich dobytka. Mohl odpovědět mnohem oprávněnější stížností, že jejich stáda rostou pozoruhodně rychle, zřejmě na úkor jeho přírůstku telat a že rančeři nacházejí podezřelé zalíbení ve značkách, které se dají snadno předělat z jeho značky podobné kolejnici. Stále více pociťoval hořkost a roztrpčení.

S indiány již nebyly takové potíže, zato s bílými zloději dobytka byly čím dál větší. Indiáni obvykle kradli dobytek jen pro maso jako náhradu za bizony, které dobytek vytlačil. Bílí zloději kradli dobytek pro peníze. Odháněli jej v počtu několika set kusů najednou. Značnou výhodou jim byla rozervanost a členitost krajiny a blízkost mexické hranice. Občas když drzost zlodějů přesáhla únosnou míru, John Chisum vedl své lidi na výpad se zbraní v ruce, aby přivedl dobytek zpátky. Bylo to jako pokoušet se ucpat najednou všechny díry v sítu. Než se je podařilo ucpat, již se zase objevovaly nové. John Chisum byl již nyní starší a vyrovnanější. Nehnal se již tolik do boje, protože viděl, že to je nakonec marné a beznadějné. Obrátil se se žádostí na vojsko, ale odmítli ho. Odvolával se na zákony a ani zde nebyl moc úspěšný. Co tehdy platilo jako zákon v teritoriu, kde se mísily rasy španělskomexická s angloamerickou, bylo jen k smíchu a vyústilo pouze a možná nevyhnutelně v politickou korupci. Lidé zastávající místa úředníků sami kradli Chisumův dobytek nebo mu tak záviděli údajné bohatství a jeho proslulost, že když docházelo ke krádežím, dělali, že o ničem nevědí. Říkalo se, že štípnout Chisumovi dobytek patřilo v Novém Mexiku k nejoblíbenějším zábavám.

Strýček John Chisum zvažoval celou situaci ze všech hledisek. Svým typickým způsobem se rozhodl učinit rázný krok. Odprodal většinu dobytka, který právě měl a soustředil se na rozvoj chovu mnohem menších a kvalitnějších stád. Naráz prodal velké množství dobytka, které měl na pastvinách, firmě Hunter a Evans, komisionářskému podniku v St. Louis, obchodujícímu s dobytkem, který měl pod kontrolou ranče v Kansasu, kde se problém s krádežemi dobytka celkem nevyskytoval, a který měl mnoho státních zakázek na dodávky hovězího masa. Nevzdal se pěstování dobytka, choval jej na svých pastvinách a v následujících několika letech jej přesunul na ranče v Kansasu nebo na místa k odvozu, určená podle smlouvy ze St. Louis.

Dohoda s firmou Hunter a Evans obsahovala dvě ustanovení, která měla pozdější dozvuky. Jako záruka pro splnění smlouvy bylo na firmu Hunter a Evans dočasně postoupeno vlastnické právo na veškerý Chisumův majetek v Novém Mexiku. A bratr Pitzer jako odměnu za léta věrných služeb si při provádění dodávek směl vybrat ze stád několik tisíc pěkných jaloviček. Tyto kusy vyčlenili a po skončení všech dodávek Hunter a Evans převedli vlastnické právo na Pitzera.

John Chisum tak zase po svém, neuhlazeně a svéhlavě vyřídil své záležitosti a změnil způsob hospodaření.

Zatím došlo k té krvavé a svízelné válce v Lincolnově okrese.

O válce v Lincolnově okrese bylo napovídáno a napsáno více nesmyslů, hloupých pověstí, za vlasy přitažených klepů a vyložených lží a nechutného překrucování, než o kterékoli jiné podobné události na celém Západě. Za své neslavné životní dráhy se z ní vynořil Billy Kid a to samo o sobě zaručilo trvalý příliv bajek a mylných informaci.

Byl to vlastně spor, který nakonec vyvrcholil otevřeným konfliktem o nadvládu v okrese mezi dvěma zájmovými klikami. Pevně usazenou skupinou Murphyho a Dolana, podporovanou v hlavním městě teritoria tak zvanou Skupinou ze Santa Fe, proti které stála opozice novousedlíků McSweena a Tunstalla. Spojení Johna Chisuma s nimi bylo především náhodné. Část jeho pastvin zasahovala do okresu. Jeho základna v South Springs nebyla daleko od sousedního okresu Chavez. Neměl rád Murphyho, který vlastnil stádo dobytka, jež se pozoruhodně rychle zvětšovalo zřejmě na úkor Chisumových stád. Nebylo žádným tajemstvím, že Dolan často obchodoval s kradenými Chisumovými býky, které kupoval od malých zlodějů dobytka. Na druhé straně McSween zastupoval Chisuma při různých příležitostech jako právník a Tunstall, zámožný a příjemný mladý Angličan, který nedávno přišel do teritoria, byl jeho dobrý přítel. Když tito dva založili v Lincolnově okrese banku, která konkurovala zájmům Murphyho a Dolana, nechal je, aby použili jeho jména a jmenovali ho ředitelem. Jeho vlastní zájmy ovšem daleko přesahovaly hranice tohoto okresu, kde se zdržoval jen zřídka. Ale jeho sympatie a přátelství zůstávaly nevyhnutelně na straně McSweena a Tunstalla.

Když byl mladý Tunstall záměrně zavražděn policejním oddílem vedeným šerifem Murphyho a Dolana, a McSween, ačkoliv čítal v

bibli a nikdy nepoužil zbraně, rozpoutal krevní mstu a válka začala, John Chisum zůstal stranou. Často pomáhal McSweenovi z bezprostředních potíží a využíval svého vlivu, aby očistil McSweena z některých nepodložených obvinění. Sám se ale bojů nezúčastnil a žádného svého člověka do nich neposlal. Někteří z nich (v té době snižoval stav osazenstva) zmizeli a připojili se na vlastní pěst k oddílu McSweena. Od té chvíle přestali být lidmi Chisuma. Zabýval se v mysli spoustou jiných věcí, než nějakou válkou mezi politickými klikami v koutu svého panství. Měl mnoho práce se shromažďováním a dopravou stád do Arizony a do Kansasu podle příkazů Huntera a Evanse. Nezúčastnil se války, která nebyla jeho a nijak mu neprospívala. *Když,* válka vyvrcholila bitvou ve městě Lincolnu a McSweena zabili a klika Murphyho a Dolana s podporou vojska řídícího se rozkazy ovlivněnými bandou ze Santa Fe ovládla situaci, John Chisum se přesunul s tím co zbylo z jeho dobytčích stád, které vlastně patřily Hunterovi a Evansovi, na sever do Bosque Grande a pak na východ na prérii do údolí řeky Canadien, aby tam tu bouři přečkal. Když se prezident Hayes konečně rozhodl jednat, zbavil místního guvernéra funkce a poslal generála Lew Wallacea, aby převzal guvernérský úřad a v okrese Lincoln opět nastolil pořádek, John Chisum mu připravil a poslal nestranný plán k udržování zákona a pořádku v údolí Pecosu. Mezi jinými to byl opět John Chisum, kdo doporučil Patricka Floyda Garretta na místo šerifa a ten pak provedl v okrese Lincoln konečnou čistku.

Trvale jako každoroční nakladatelský katalog se opakují řeči, že John Chisum najal Billyho Kida, aby se zúčastnil války. Později mu prý odmítl zaplatit a ten pak přísahal, že bude zabíjet Chisumovy lidi a počítat si pět dolarů za hlavu, dokud se dluh nevyrovná. Takových líčení je celá řada, jedno divočejší než druhé a vydalo by to na tlustou knihu. Fakta, která se za těmi řečmi skrývají, jsou hubená a je jich málo. Billy Johna Chisuma znal (jako každý v tom kraji) a dříve byl (jako skoro každý) hostem v Dlouhém domě. Je možné, že „pracoval“ pro Johna Chisuma v tom smyslu, že využil jeho nabídky (jako mnoho jiných mladých tuláků) pěti dolarů za každé zatoulané dobytče s Chisumovou značkou kolejnice, které najde na jeho pastvinách. Když potom bylo po válce a Billy byl bez haléře a honili ho jako psance, kterým se stal, měl patrně pocit, že mu John Chisum něco dluží, protože bojoval na straně Chisumových přátel McSweena a Tunstalla. Jednoho dne udělal tu chybu, že se objevil u Johna Chisuma a požádal o peníze. John Chisum se ušklíbl, tentokrát

hrozivě. „Víte stejně dobře jako já," řekl, „že jsem vás nikdy nenajal, abyste pro mě něco udělal." Billy vycouval a šel dál svou cestou, která ho vedla k častým krádežím Chisumova dobytka a dále až ke kulce vypálené Patem Garrettem, kterou to všechno skončilo.

Zatím se znovu projevily těžkosti ve věci právních nároků na balírnu masa.

Při návštěvě v okresu Denton v Texasu, v době kdy začínal se svými přesuny dobytka do Nového Mexika, podepsal John Chisum nerozvážně jednu listinu. Přišel k němu nějaký člověk jménem Wilber a prohlásil, že ještě s nějakým Clarkem plánují ve Fort Smith v Arkansasu spustit balírnu masa a chtěl, aby se k nim John Chisum připojil. Tento Wilber byl neodbytný mluvka a John Chisum nakonec navrhl, že jestli seženou 66 666,66 dolarů na postavení budovy se vším potřebným zařízením, dodá 33 333,33 dolarů v hovězím mase. Wilber vyhotovil dva exempláře této nabídky, podepsal ji a každý si ponechal jeden.

John Chisum zůstal v Dentonu několik měsíců, ale o Wilburovi již neuslyšel. Když se začal vyptávat, dověděl se, že neznámý Clark je nějaký povaleč, kterému je lépe se vyhnout. Potom John Chisum odejel na základnu v Concho a měl plno práce s odesíláním a přesunem stád do Nového Mexika. Více než o rok později, když už byl zpátky v Texasu, uslyšel znepokojující zprávu, že nějaká firma s názvem Wilber, Clark a Chisum působí ve Fort Smith a představitelé této firmy žijí rozhazovačně, všechno pořizují na úvěr a na všechny strany rozdávají vlastní směnky, jakési dlužní úpisy a zaručují se Chisumovým jménem. Jeho bratr (patrně James) začal větřit, zajel do Fort Smith, odhalil ten podvod a celou věc zarazil. Dlužní úpisy však zůstaly a obíhaly krajem.

John Chisum zašel za svým starým přítelem, texaským guvernérem E. M. Peasem a požádal ho, aby mu řekl své mínění o ujednání, které s Wilberem podepsal. Ne, prohlásil guvernér, to ho nečiní společníkem v těchto nezákonných obchodech a za ty dlužní úpisy nenese žádnou odpovědnost. Pro jistotu by měl ale zveřejnit fakta. Chisum tak učinil a objasnil vše v novinách v Texasu a v Arkansasu.

Přesto ho, ještě když byl v Texasu, zažalovali kvůli několika dlužním úpisům. Tamější soudy rozhodly, že není společníkem zaniklé firmy a že za dlužní úpisy neodpovídá. Tím ta věc skončila. Ovšem jen v Texasu.

Asi po deseti letech se některé tyto dlužní úpisy objevily v Novém Mexiku. Zmocnili se jich lidé, kteří se zaradovali při představě, že se dostanou Johnu Chisumovi na kůži. Právníci jako Tom Catron, který nezapomněl na svůj prohraný spor ohledně Chisumova texaského dobytka a byl jedním z těch, kteří stáli za klikou Murphyho a Dolana v okrese Lincoln, byli více než potěšeni, že mohou takové případy projednávat – u soudů v Novém Mexiku, které byly pod jejich vlivem. Pěkně si to užili, když otravovali Johna Chisuma žalobami a rozsudky, které pronášely poslušné soudy. Uváděli, že převod vlastnického práva na jeho majetek v Novém Mexiku firmě Hunter a Evans (provedený dříve než nějaké soudní řízení v Novém Mexiku začalo), je záměrný plán, jak podvést novomexické věřitele. Upozornili na opatření, že vlastnické právo na část dobytka připadne znovu Pitzeru Chisumovi a vykládali to jako další důkaz podvodných úmyslů. Při jedné příležitosti, když jel do Texasu navštívit příbuzné, ho zastavili v Las Vegas a obvinili ho, že utíká, aby se vyhnul soudu a musel pak strávit nějaký čas ve vězení, než jeho právník tu motanici rozpletl. Okamžitě však následovalo obvinění, že se protiví uvalení vazby.

Bylo by snadné vylíčit strýčka Johna Chisuma v těch posledních letech, kdy válka v okrese Lincoln neblaze zasáhla jednu okrajovou část jeho panství, kdy mnoho dobytka z jeho stád se stávalo kořistí zlodějů a zákonem požehnaní ostrostřelci se bavili jeho ostřelováním, jako starého lva zahnaného do úzkých, se štěkajícími šakaly kolem něho. Byl by to však zcela mylný obraz. To všechno byly jen otravné nepříjemnosti, které patří k velké životní hře. Jeho úšklebek byl stále stejný a s ním se neměnila ani jeho radost ze života a nikdy neustávající ochota věnovat své přátelství dobrému člověku. Nepřestával být dobytkářským králem od řeky Pecos, který byl známý a vážený všude, kde se sešli poctiví dobytkáři a stále byl věrným členem jejich organizací. Všichni Chisumovi honáci pod osobním vedením nejlepších chovatelů skotu, s jakými se v životě setkali, hnali Chisumův dobytek na západ do Arizony a na sever do Kansasu – celkem čtyřicet tisíc kusů, než se obchodní dohoda s Hunterem a Evansem naplnila.

Co se týče těch dlužních úpisů na balírnu masa, John Chisum je nikdy neuznal za platné závazky. Ať se propadne, jestli je zaplatí. Rozsudky nebral na vědomí. Když už jich byla celá kupa a soudy v Novém Mexiku ho začaly stíhat, jeho právníci vykonstruovali takové

množství námitek, že celá věc se na léta odložila. Když proti němu vznesli to hloupé obvinění, že se protiví uvalení vazby, tak prostě složil kauci a šel po svých.

V Dlouhém domě u velkého stolu bylo dvacet šest míst stále obsazených a jako dříve se zřídkakdy stávalo, že by na některém někdo chyběl. Venku před domem u vodního příkopu zasadili blízko sebe tři vrby, usměrňovali jejich růst a spletli je dohromady, aby z nich vyrostl jeden strom. Pojmenovali jej Strom tří bratří – Johna, Pitzera a Jamese. Teď byl tak silný a vzkvétal jako vztah mezi těmi třemi muži. John, který se neoženil, byl hlavou pěkné rodiny. Pěstoval zdravá a pěkná hovězí dobytčata a křížením dosahoval zlepšení chovu svého dobytka s visačkou „jinglebob“, který získal daleko široko skvělou pověst. Když se přestala chovat velká stáda, většina lidí od něho odešla jinam, ale dvanáct dobrých honáků, z nichž někteří to s ním táhli již z texaských dob, bylo pořád ještě na jeho výplatní listině. Stále se rád díval, jak všechno roste a dělal pokusy s novými druhy obilovin.

John Chisum se rozhlížel kolem sebe a cítil, že čestně splnil své závazky. Všechny účty, které se v Texasu objevily, vyrovnal. Bratr Pitzer, který si vybral pro začátek ty jalovičky, měl svoje vlastní pěkné stádo a bratr James byl na tom podobně. Také věrný Frank získal nějaký dobytek a na zbytek života se stal úspěšným nezávislým malým rančerem. Neteř Sallie se vdala za nějakého Robertse, který se vyznal v chovu dobytka lépe než Pitzer nebo James a chystal se v díle Johna Chisuma pokračovat. A ty dlužní úpisy na balírnu masa ať vezme čert.

* * *

V roce 1884 bylo Johnu Chisumovi šedesát let. Jeho úšklebek byl nyní nějak pokřivený. Měl na krku nádor, který ho několik posledních let trápil. V červenci se zúčastnil setkání dobytkářů v Las Vegas a pak jel dál do Kansas City na operaci. Zdálo se, že se cítí dobře. Na jeho tváři se znovu objevil ten jeho starý srdečný úšklebek, když dostal zprávu, že byl jmenován představitelem dobytkářského průmyslu všech západních území na Jižní průmyslové výstavě, která se bude konat příští rok v New Orleansu. Rozjel se zpátky do Nového Mexika a v Las Vegas se u něho projevily pooperační

komplikace. Lékaři mu doporučili, aby jel do minerálních lázní Eureka Springs v Arkansasu.

Celá rodina se shromáždila v Las Vegas kolem něho. Zdálo se, že John Chisum tuší že opouští Nové Mexiko navždy. Když odjížděl, byl jeho starý známý úšklebek skropený slzami.

Zemřel v Eureka Springs 22. prosince v noci.

Nevěděl, že jen před několika týdny byla podána souhrnná žaloba, vymáhající zaplacení všech dlužních úpisů na balírnu masa, o které soud rozhodl proti němu. Šakalové konečně urvali kus alespoň z jeho pozůstalosti, když se jim to nepodařilo za jeho života. Kdyby to věděl, stejně by se tomu jen ušklíbl. Jeho dobytkářská říše byla pořád dosti silná, aby je všechny vyplatila – a pro jeho „rodinu“ zbylo víc než dost.

JACK SCHAEFER
HRDINOVÉ BEZ SLÁVY

Edice Velká řada číslo 39.
Překlad Oldřich Vidlák.
Ilustrace Gustav Krum.
Obálku navrhl s použitím ilustrace
Gustava Krum a Jan Henke.

V roce 2003 vydalo nakladatelství
Toužimský & Moravec,
Pod lázní 12, Praha 4,
jako svou 754. (184.) publikaci.
Vydání první.

Tisk Těšínské papírny, spol. s r. o., Český Těšín.

Doporučená cena 189 Kč